

művelődés

közművelődési havilap

melléklet • 2017 • 3

2017 erdélyi díjazottai

művelődés

közművelődési havilap

Szerkesztőségi tanács:

Egyed Ákos
Kása Zoltán
Péter István
Pozsony Ferenc
Széman Péter

A szerkesztőség:

Dáné Tibor Kálmán (főszerkesztő)
Balla Sándor
Benkő Levente
Demeter Zsuzsanna
Péter János

Postacím:

400183 Cluj-Napoca,
str. Gheorghe Lazăr nr. 30.,
Of. op. 1. Cluj, C. P. 123
tel/fax: +40 264 434 110
honlap: www.muvelodes.net
e-mail: muvelodes@yahoo.com
Bankszámlaszám: Redacția Művelődés
RO57TREZ21621G335000XXXX
Adószám: 9549909

ISSN 2457-5305

A Művelődés folyóirat megjelenik a
Kolozs Megyei Tanács támogatásával
Revista „Művelődés” apare sub egida
Consiliului Județean Cluj

A melléklet támogatói:

Communitas Alapítvány
Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület

A Művelődés folyóirat ingyenes melléklete.
Supliment gratuit al revistei culturale
„Művelődés”.

Tartalom

Pozsony Ferenc: Albert Ernő méltatása	3
Pozsony Ferenc: Barabás László 70 éves	4
Bálint Benczédi Ferenc: Balázs Sándor méltatása	6
Pozsony Ferenc: Kinda István méltatása	8
Katona Zs. József: Essig József méltatása	9
Pálfi József: Benedek Árpád méltatása	10
Mile Lajos: Marius Tabacu méltatása	11
Papp Szentannai György: Nagy Péter méltatása	13
Kelemen Katalin: Kopacz Katalin Mária méltatása	14
Harbula Hajnalka: Kállay-Miklós Tünde méltatása	16
Gáspár Sándor: Nagy Miklós Kund méltatása.	17
Dabóczi Géza: Gergely Zoltán méltatása	19
Ferencz Zsófia: Sándor Imre méltatása	21
Ercsey-Ravasz Ferenc: Molnár Botond méltatása	22
Ványolós András: Molnár Katalin méltatása	23
Köllő Ferenc: Bálint István méltatása	24
Haáz Sándor: Dávid Izabella méltatása	25
Potyó István: Márton Szabolcs méltatása	26
Brendus Réka: Az Erdélyi Református Egyházkerület méltatása	28
Horváth Anna: A Kolozsvár Belvárosi Református Egyházközség és a Széki Református Egyházközség méltatása	29
Demeter László: Gudor Kund Botond méltatása	31
Szántó Sándor-János: Farkas Béla méltatása	33
Buzogány Dezső: A Molnár házaspár méltatása	34
Albert Júlia: Orosz Lujza méltatása.	35
Egyed Ákos: Sipos Gábor méltatása.	36
Vida Katalin: Varga D. István méltatása	38
Tüdős S. Kinga: Kálnoky Tibor méltatása	39
Ujj János: Berecz Gábor méltatása	42
Wanek Ferenc: Gaal György méltatása.	43

A címlapon Demeter Zsuzsanna felvétele

A hátsó borítón Nagy-Imecs Zsuzsanna székelyudvarhelyi ny. könyvtáros,
grafikus pasztellje.

Nyomdai előkészítés:

IDEA PLUS – Kolozsvár
Lapterv: Könczey Elemér
Műszaki szerkesztés: Fazakas Botond

Nyomdai munkálatok:

IDEA nyomda – Kolozsvár
Igazgató: Nagy Péter

Médiapartnerek:

www.szabadsag.ro
Szabadság
Erdélyi Magyar Könyvtár

paprika rádió
csíjjük Kolozsvárt

Pozsony Ferenc

Albert Ernő méltatása

Albert Ernő (balról) és Pozsony Ferenc. Albert Levente felvétele

AKrizsa János Néprajzi Társaság 2017. január 14-én életműdíjjal tüntette ki Albert Ernő néprajzkutatót, a társaság tagját a székely népköltészet és népelet, valamint a cigány kultúra kutatásában és dokumentálásában elvégzett kiemelkedő munkásságáért.

Albert Ernő 1932. január 14-én született Csíkdánfalván. Iskoláit szülőfalujában és Csíkszeredában végezte. A kolozsvári Bolyai Tudományegyetemen 1954-ben szerzett magyar nyelv és irodalom szakos tanári oklevelet. Egészen nyugdíjazásáig Sepsiszentgyörgyön, a hajdani Székely Mikó Kollégiumban tanított, melynek igazgatója volt hosszú éveken át.

Pedagógusi munkája mellett tovább folytatta Konsza Samu tevékenységét: tanítványaival együtt több ezer,

változatokban gazdag háromszéki népballadát gyűjtöttek össze. Munkájuk (*Háromszéki magyar népballadák*. Kriterion Könyvkiadó. Bukarest, 1973) a kor szokása szerint Faragó József akadémiai kutató előszavával és szerkesztésében látott nyomdafestéket. A gyűjtemény kivételes tudományos értéket az is emeli, hogy ritka klasszikus magyar balladák háromszéki változatait közli, melyeket legtöbbször háromszéki magyar ajkú cigány közösségekben gyűjtöttek össze.

Albert Ernő a legnehezebb években is folyamatosan végezte gyűjtő tevékenységét, terepmunkáját. Még a rendszerváltozás előtt, 1989-ben, a bukaresti Kriterionnál jelent meg *Édesanyám sok szép szava* című gyűjteménye, melyben egy ditrói asszony, Ádám Joákimné Kurkó Julianna énekeit, ritka régi balladákat és dalait közölte, tovább folytatva

a magyar folklorisztika egyéniségkutató hagyományait. Kiemeljük, hogy a gyűjtemény kiegészített, naprakész jegyzetekkel és filológiai apparátussal ellátott változata nemrég jelent meg a szerző kiadásában Sepsiszentgyörgyön.

Szakmai eredményeit elsősorban a rendszerváltozás után tudta rendre kiadni. 1995-ben jelent meg *Rigó és madár. A főd népe: egy gyimesi csángó család élete, elmondta Albert Mátyás és felesége, Tamás Katalin*, mely elsősorban az elmesélt élettörténet-kutatás módszerét követte.

A magyar ajkú cigány közösségekben gyűjtött balladákat és dalait, valamint a betelepüléstörténetükkel, életmódjukkal kapcsolatos eredményeit két forrásértékű kiadványban jelentette meg: *Sok szép cigánylány* (1998), *Szabad madár. Háromszéki cigány népköltészet* (2000), *Sír az út előttem. Háromszéki cigányoktól gyűjtött népköltészet és levéltári okmányok* (2001). Szintén levéltári kutatásaiból született meg 2004-ben *A halál völgye. A határórség szervezése 1762–1764-ben* című dokumentumköteve is.

Albert Ernő fiatal korától kezdődően nagy figyelmet fordított a szülőföldjén, Csíkszéken élő székely népköltészet szakszerű összegyűjtésére és feldolgozására is. 2004-ben jelentette meg *A halálra táncoltatott leány. Csíki népballadák* című gyűjteményét Sepsiszentgyörgyön. Ez a kiadvány szakmai szempontból szintén nagyon jelentős, hézagpótló gyűjtemény, mivel a folkloristák legtöbbször messze elkerülték ezt a vidéket. Kiemeljük, hogy ez a forráskiadvány Albert Ernő szakmai munkásságának megkoronázása.

A magyar néprajzkutatók és hajdani tanítványai nagyon sokra becsülik Albert Ernő szakmai és pedagógusi tevékenységét. 85. születésnapja alkalmával jó egészséget és hosszú életet kívánunk neki.

(Elhangzott 2017. március 3-án Sepsiszentgyörgyön, a Székely Nemzeti Múzeumban tartott Székely kapuk című tudományos ülészen.)

Pozsony Ferenc

Barabás László méltatása

Barabás László. Demeter Zsuzsanna felvétele

Barabás László az erdélyi magyar népszokások, népelet, népi kultúra szakavatott kutatója. 1947. november 13-án a sóvidéki Parajdon született székely földműves családba, hatodik gyermekként. Elemi iskoláit szülőfalujában, középiskolai tanulmányait Érmihályfalván és Szovátán végezte. Kolozsvárt magyar nyelv és irodalom szakos oklevelet szerzett 1970-ben, majd a Debreceni Egyetemen 2008-ban doktori (PhD) fokozatot szerzett néprajzból kitűnő minősítéssel.

Egyetemi tanulmányai után Maroszsék különböző iskoláiban tanított: Mezőfeketén, Marosvécsen, Disznajón és Szászrégenben. 1973 és 1981 között elnöke volt az általa újraszervezett Kemény János Társaságnak, Szászrégen és környéke magyar művelődési, szellemi fórumának, intézményének. Előbb 1976 és 1987 között a *Munkásélet*, majd 1988-tól az *Új Élet (Erdélyi Figyelő)* szerkesztője lett Sütő András műhelyében. Újságcikkeinek jelentős részében a vidék sajátos néphagyományait és azok továbbadását, tudatos áthagyományozásának szükségességét és módjait mutatta be.

Tanári és kutatói munkássága a romániai rendszerváltozás után bontakozott és teljesedett ki. 1991-től főállású tanárként munkálkodott az 1990-től előbb posztliceális rendszerben működő marosvásárhelyi Kántor- és

Tanítóképzőben, ahol a magyar nyelvről és népi kultúráról, művelődéstörténetről, magyar kultúráról és civilizációról tartott rendszeres előadásokat érdeklődő fiatal pedagógus jelölteknek. Bő két évtizedig (1993–2014) igazgatója az ökumenikus jellegű tanító- és kántorképző főiskolának, mely napjainkban a Károli Gáspár Református Egyetem (Budapest) kihegyezett tagozataként működik a Marosmenti városban. A marosvásárhelyi és az ugyancsak a Károli Egyetemhez tartozó nagykőrösi főiskolán több mint 210 szakdolgozat irányítója volt. Kihangsúlyozzuk, hogy diákjainak jelentős része itthon maradt szülőföldjén, rendszerint egy-egy kisebb faluban, gyülekezetben szolgálja magyar közösségét. Egyházzolgálati és népismereti táborok keretében diákjaival együtt bejárta a történeti Erdély különböző néprajzi tájegységeit, vidékeit: Nyárád, Maros, Küküllő mentét, a marosszéki Mezőségeket, Beszterce vidékét, Kászont, Barcaságot, Gyimest, Háromszéket és a dél-erdélyi szörványvidékeket. Az erdélyi magyar falusi közösségekkel való találkozások során tanítványait sikeresen és eredményesen nevelte a szülőföld iránti szeretetre, a vidéki emberek iránti elkötelezettségre, a nemese értelmzett népszolgálatra. Tudományos és oktatói munkáját más egyetemi központokban is elismerték: rendszeres előadásokat tartott 1992-ben a debreceni egyetem néprajzszakos hallgatóinak, 1997-ben a budapesti ELTE Folklore Tanszékén, 1992-ben és 2006-ban a Hajdúböszörményi Főiskolán, többször a marosvásárhelyi Színművészeti Egyetemen, valamint a hollandiai Gouda-i Tanárképző Főiskolán.

Tanári és publicisztikai tevékenységével párhuzamosan már diákkorától kezdődően tudatosan és nagy kitartással kutatta szülőföldjének népi kultúráját, társadalmát, kalendáris szokásait, népi vallásosságát, kultúrájának térbeli tagolódását. Legkedveltebb gyűjtői területei: Sóvidék, Maroszsék, Mezőség Székelyfölddel érintkező területe, valamint a Küküllő mente és Dél-Erdély. Tudatosan azokat a vidékeket választotta terepként, melyeket a korábbi gyűjtők elkerültek, vagy nem vizsgálták intenzívebben.

Egyéni és csoportos kutatásainak eredményeképpen eddig 8 önálló kötete, 55 tanulmánya, 115 néprajzi írása jelent meg, és társszerzőkkel 20 néprajzi dokumentumfilmje született. Eddig megjelent kötetei és tanulmányai mind nagy kitartással végzett egyéni terepkutatásokra épülnek. Hány terepen (családtól távol) töltött karácsony, farsang, húsvét, pünkösöd élménye épült be klasszikus értékű összefoglalásaiba, szintéziseibe? Jelképesnek, hitelesnek és tanulságosnak vélem *Kapun belül, kapun kívül* című, 2000-ben megjelent tanulmánykötetének címét, mely voltaképp a terepkutató antropológus, szokáskutató kettős státuszát jelzi. Egyrészt személyesen részt vesz a vizsgált közösség ünnepeiben, belülről ragadja meg annak működését, majd kívülről objektíven elemzi, értelmezi és magyarázza alapvető funkcióikat, a kívülállók számára rejtve maradt jelentéseiket. A népszokások segítségével voltaképp az erdélyi magyar falusi közösségek alapvető működését, életmódját, értékrendjét, gondolkodásmódját, világlátását, vallásosságát, sajátos mentalitását és örökségét ragadta meg. Árnyaltan elemzi az erdélyi magyar népi kultúra esztétikai minőségekkel rendelkező rétegeit, szimbolikus és rituális elemeit, valamint társadalmi, felekezeti, etnikai, táji és ökológiai meghatározottságát.

A Kriza János Néprajzi Társaság rendes és választmányi tagja 1990-től. Kiváló előadásaival, dolgozataival folyamatosan jelen volt a Társaság szakmai életében. Korszerű konferenciákat, kötet- és filmbemutatókat, szakszerű kiállításokat kezdeményezett és valósított meg.

Barabás László, az erdélyi magyar néprajztudomány klasszikus értékű életművel rendelkező gyűjtője, kutatója, elemzője és tudósa most ünnepli 70. születésnapját. Becsületesen, konok kitartással, emelt fejjel megélt hetven év, hét évtized van mögötte. A folytatáshoz pedig jó egészséget, kiváló szakmai eredményekben gazdag, hosszú-hosszú életet kívánunk neki.

(Elhangzott 2017. november 17-én Kolozsváron, a Régiók bemutatkozása, Sóvidék című rendezvényen a Györkös Mátyás Emléknapon.)

Bálint Benczédi Ferenc

Balázs Sándor méltatása

Balázs Sándor

„Tudjátok meg mind, én itt meg nem haltam, egy falu sara engem le nem nyugozott. Én csak elvettem magam egy picinyke helyre, odabújtam a rög alá, hadd lám: kikelek-e? Lesz-e rajtam virág? Termek-e gyümölcsöt?” (Balázs Ferenc: *A rög alatt*)

Balázs Ferenc lelkész ezekkel a szavakkal indítja *A rög alatt* című írását. Azt gondolom, hogy nemcsak a családnevük azonos, hanem az életfel fogásuk is, melyet Balázs Ferenc az ezeréves országunk darabokra törése óta képviselt, s amelyet Balázs Sándor unitárius lelkész életében és munkásságában is nyomon tudunk érni. Élni, szolgálni, munkálkodni közösségünkért, népünkért úgy, ahogy lehet, itt és most. Feladatának, élete értelmének, küldetésnek tekintette szokásaink és hagyományaink megőrzését, valamint azt, hogy újra fogékonyak és

nyitottak legyünk. Hogy e kettősség feszültségében az ember és közösség szolgálatában tudjon állni. A leszűkített életteret feszegetni, kemény munkával az egyénre és közösségre odafigyelve ezen a talpalatnyi földön, hogy elviselhetőbb legyen az élet az erdélyiek számára. Röviden így foglalhatnám össze közel négyévtizedre tevő lelkési és közösségépítő munkáját.

Ki tulajdonképpen Balázs Sándor? Az Oklánd községhez tartozó Homoródkarácsonyfalván (Hargita megye) született 1955-ben. Oly korban látta meg a napvilágot, amikor a „rendtartó székely falu mindennapjait” kívülről más erők irányították, és a megszokott mindennapok rendjét felborították. A családi tűzhely melege azonban őrizte a munkaszeretetet, a másik ember tiszteletét és segíteni akarását. Első élményei ebből a lelkületből táplálkoztak, és életre szólóan megszabták számára azt az utat és életmódot,

amiért érdemes élni és dolgozni. Iskoláit szülőfalujában kezdte, majd Brassóban folytatta, végül Kolozsváron a Protestáns Teológia Intézetben fejezte be, amikor is 1979-ben unitárius lelkési oklevelet kapott, majd lelkési, gyülekezetépítő munkába fogott. Két évig Marosvásárhelyen volt segédlelkész, 13 évig pedig a székelykői egyházközség lelkésze, majd átkerült a nyáradmenti Szentgericére, ahol 19 évet töltött. 2016 tavaszától Magyarzsákod unitárius lelkésze.

Így vall magáról: „Unitárius lelkészként 38 éve emberekkel, közösségszervezéssel, vezetéssel foglakozom, megpróbáltam(om) lelkési teendőim tisztességgel elvégezni. Azonban mindig kerestem, sikerült is megtalálnom, azt a (...) többletmunkát, amire a falusi lelkésznek, ha ezt akarja, az időt jól beosztva, alkalma és lehetősége is adódik.”

Székelykői lelkészként megszervezte a marosszentgyörgyi unitárius gyülekezetet, 16 hónap alatt felépítették a jelenlegi templomot, 500 német márkás és 300 amerikai dolláros induló tőkével, a következő évben sikerült egy háromszobás lakrészt is venni lelkési lakásnak. Úttörő munkára vállalkoztak híveivel. Sok egyházközségben hűséges gondnokával és munkatársaival több templom vagy gazdasági épület megjavításán, rendbetételén munkálkodtak. Teljesen újszerű vállalkozás volt azokban az években. Nem zárkozott be saját gyülekezetének gondjai közé, hanem éberén figyelt más közösségekre is, és segítségükre sietett. Példának említeném sok közül a fehéregyházi unitárius templom építésében való lelkes közreműködését.

Nagy lelkesedéssel kapcsolódott be a Budapesten megalakuló Erdélyi Gyülekezet munkájába, és közel egy félévig közmunkával dolgozott a Reménység Szigete létrejöttében – de figyelme kiterjedt a külföldre szakadt vagy kényszerből távozott falustársaira is. Hálaadó istentiszteletre gyűjtötte egybe évenként nemcsak Szentgericéről, hanem a Nyárad mentéről

elszármozottakat is, felekezeti hovatartozástól függetlenül.

1996 májusában a marosvásárhelyi törvényszéken bejegyeztette a szentgericei Tiboldi Alapítványt, amelynek vezetője lett. Az alapítvány szervezésében épült fel – nyugati pénzforrásból, de főleg kalákából – a falu orvosi rendelője, ami magába foglalja a családorvosi rendelőt és kezelőt, gyógyszerértárt, fogorvosi rendelőt, házibeteg gondozói irodát és egy – a 21. század igény szerinti – családorvosi szolgálati lakást is.

Az Amerikai Egyesült Államokban lévő fairfaxi (Virginia állam) unitárius univerzalista testvérgyülekezetben sikerült megszervezni az ösztöndíjprogramot elsők között egyházában, miszerint minden nyolc osztálynál tovább tanuló diák – szak- és középiskola vagy egyetem – 300 vagy 500 amerikai dollárt kap egy iskolai évre (a program indításakor az említett összegek lefedték az ingázás vagy a bentlakás költségeit) természetesen vallásra, nemzeti ségre való tekintet nélkül.

Szentgericén, 2000. január 6-án indította el az első erdélyi-romániai falugondnoki szolgálatot. Megszervezte a szentgericei iskolások szállítását a közszékhelyre, Backamadarásra, e mellett végezte a mindennapos falugondnoki szolgálatot. A falugondnok a Tiboldi Alapítvány munkakönyves alkalmazottja volt.

A Romániai Falugondnokságok Szövetségét a székelyudvarhelyi Bíróságon 2007 augusztusában jegyeztette be. Alapító tagok: Jakab Vilma, Egri István, Kótai Levente és Balázs Sándor. Sajnos nagyon hamar magára maradt a szövetség gondjaival, bajjaival, talán sikereivel, örömeivel is. 2007-től minden évben egyszer, de volt, amikor két alkalommal is megszervezte az erdélyi falugondnokok találkozóját és képzését. A falugondnokok vallomása szerint, élménybeszámolójukkal, tapasztalataik megosztásával egymásnak a legjobb képzőik és trénerjeik.

2011-ben megkezdtek egy programot *Az erőszakmentes konfliktus* megoldás címmel, mert az egyre jobban előregedő falvainkban a roma közösségek fokozódó megerősödése magában hordozhatja az interetnikus konfliktusok lehetőségét – például Recsenyédén, Alsórákoson vagy említsünk meg a legutóbbi gyergyószentmiklósi esetet.

2013-tól beindította a kaláka programot azzal a szándékkal, hogy a kaláka lényegét, üzenetét megértő falugondnokok és más közösségvezetők

Örvényben. Nagy-Imecs Zsuzsánna pasztellje

saját közösségeikben is szorgalmazzák ennek a jó gyakorlatnal a visszahonosítását. A kaláka, a kalákázás a rendtartó székely és csángó falvak egyik megtartó ereje volt – a közbirtokosság mellett –, a régi emberek kezükbe tudták venni sorsukat, összefogva mindenre képesek voltak, ha kellett iskolát, kultúrotthont, védőgátat építettek, nem a külföldi könyöradományt várták. Ezt kell tudatosítani a mában és jó példákkal népszerűsíteni. Jelszavunk: „Többen, többet, könnyebben, ezt csak kalákában lehet.” Vallja és cselekszi, szóban és tettekben is, „hogy a kaláka mint értékteremtő megnyilvánulás nemcsak a bajban levőre, a kalákázókat fogadókra van jó hatással, hanem a kalákázóra is.”

Kicsoda tehát Balázs Sándor? Igazi erdélyi magyar ember, aki Istenbe vett hittel és embertársában bízva, tisztelettel és szolgáló szeretettel jézusi tanítvány, istenország építésében részt vevő keresztény magyar ember. Személyesen így nyilatkozik: „Falugondnoksággal kapcsolatos munkám 2000. január 6-tól önkéntesen végzem, amiért senkitől – a jó szón és a köszöneten kívül, ami elég is volt, és elég ma is – semmit nem kaptam. A Romániai Falugondnokságok Szövetsége (ROMFALSZ) fenntartási költségeit – telefon, a minimális, de létező protokoll, utazás, képviselő – mind saját költségemen teszem. Jelenleg is Magyarzások önkéntes falugondnokaként, a ROMFALSZ elnökeként és képviselőjeként végzem munkám, és mindentől függetlenül fogom is végezni, amíg a jó Isten erőt ad. Lelkészségem,

emberségem teszi teljessé a falugondnoki szolgálatom, a lassan kialakulóba levő emberi életekbe, fényt, derűt, talán egy kicsi életkedvet is tudok vinni, ez adott és ad erőt a jövőben is.”

A falugondnoki munka és eredmény rövid összefoglalása: A falugondnok egy egész közösség könyörülő szamaritanusa: mindenkit szükségében segít. Gyermekeket, ifjat jó úton vezet, a lelkileg összetört emberhez lehadol, a beteget a gyógyulás útján támogatja, a lenyugvóban levő életek általa vissza tudnak mosolyogni – minden rossz elfeledve – megküzdött életükre. Érezted valaha a viharfelhők mögül visszasütő lenyugvó nap szentséges, békét árasztó üzenetét? Ezt a békét teremti meg a falugondnoki gondoskodás az idős emberek lelkében. A falugondnok közössége számára: szeme, szíve, szája.

Az utóbbi száz esztendőben magyar falvainktól csak elvettek. Olyan évtizedeket éltünk át, vagy olyan volt az utolsó száz esztendő, mely gyökerelesen megváltoztatta a falvakban lakó embertestvéreink életét, és nem az élet minőségét javították, hanem rombolták azt. A magyar falu pedig erőt jelentett és tiszta forrást, gondolom, ezt az állítást nem kell különösebben igazolnom. Ennek az igazságára kellene rádöbbenünk többen, politikum, egyház és az egész társadalom. Balázs Sándor nem tudja egyedül megmenteni falvainkat, csupán az elkövetett sok bajt és kárt próbálja enyhíteni, azon munkálkodik, hogy a falusi emberek élete elviselhetőbb legyen.

Úgy gondolom, hogy az EMKE elnöksége jól döntött, amikor a Balázs Ferenc-díj odaítélésére Balázs Sándor unitárius lelkész választotta, az elismerés pedig sokunkat arra ösztönöz, hogy jobban odafigyeljünk a vidéken lakó magyar testvéreinkre.

Ferenczes István írja Balázs Ferencről a nemrég megjelent *A rög alatt* című könyv kapcsán: „Nékem csak egy bajom van: kevés Balázs Ferenc volt az erdélyi magyarságnak! És kevés Balázs Ferencünk van ma is. Bár ha húsz-harminc falura jutna egy a hozzá hasonlókból! Akik nem várják, de művelik a csodát.”

Ezt vallom én is ezekben a pillanatokban, amikor Balázs Sándor unitárius lelkésznek az EMKE átadja a Balázs Ferenc-díjat. Isten áldása kísérje életét és munkáját. Isten áldása kísérje mindannyiunk életét.

(Elhangzott 2017. április 8-án Kolozsváron, az EMKE díjátadó ünnepségén.)

Pozsony Ferenc

Kinda István méltatása

Az EMKE kuratóriuma, a Kriza János Néprajzi Társaság ajánlására 2017-ben dr. Kinda Istvánnak, a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum néprajzkutató muzeológusának ítélte a Bányai János-díjat.

Kinda István egyetemi tanulmányait 2000 és 2005 között a kolozsvári Néprajz és Antropológia Tanszéken végezte, majd 2009-ben a Debreceni Egyetemen szerzett néprajzból és kulturális antropológiából doktori címet.

Kinda István már diákkorában cselekvően bekapcsolódott a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem és a Kriza János Néprajzi Társaság által kezdeményezett interetnikus alap kutatásokba. A csoportos terep- és levéltári vizsgálatok keretében elsősorban a moldvai csángó falvak társadalmi életét, Erdély társadalmán belül pedig a székelyek, románok és cigányok kulturális, társadalmi és gazdasági kölcsönhatásait kutatta.

Közvetlenül egyetemi tanulmányai után, 2005 és 2007 között a zabolai Csángó Néprajzi Múzeum első szakképzett muzeológusa, majd 2007-től kezdődően a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum néprajzi részlegének főmuzeológusa, a Csángó Néprajzi Múzeum szakmai vezetője. Kinda István a Székely Nemzeti Múzeum Tudományos Tanácsának elnöke, az intézmény kutatási programjainak meghatározó személyisége, 2007 és 2017 között pedig az *Acta Siculica* című évkönyv főszerkesztője. Szakmailag megalapozott, újszerű előadásaival és interaktív kiállításaisal cselekvően részt vett az erdélyi és a magyarországi szakmai rendezvényeken, konferenciákon és múzeumi kiállításokon.

Tudományos eredményeit számos rangos hazai és külföldi tudományos konferencián mutatta be, közel száz tanulmánya pedig magyar, román, német és angol nyelven olvasható. 2010-ben jelent meg első önálló kötete, az *Ellenőrzött közösségek. Szabályok, vétkes és büntetések a moldvai csángó falvakban*, mely voltaképp a summa cum laude minősítéssel Debrecenben megvédett doktori

Kinda István

munkájának átdolgozott és megszerkesztett változata.

2011-ben a társadalomnéprajzi és gazdaságantropológiai megalapozottságú tanulmányait a *Hagyományok béklyójában* című kötetben adta ki. 2012-ben jelent meg *Vőfély története* című kiadványa, mely a népi írásbeliség egy jellegzetes szelét elemzi és mutatja be. A 2012-ben kiadott *Háromszék honismereti bibliográfiája (1844–2012)* című, 3150 szakirodalmi tételt összesítő kiadvány igényes társszerkesztője, szerzője volt.

A Székely Nemzeti Múzeum által 2016-ban megjelentetett *Homokkőbe faragott múlt, Havadtó régi sírkövei* című összefoglalásában rendszeresen bemutatta, feldolgozta és levéltári források segítségével rekonstruálta a Maros- és az Udvarhelyszék határán élt székely sírkőfaragók művészetét és hagyatékát, tehát a székelyföldi helyi közösségek halállal, temetkezéssel és síremlékállítással kapcsolatos tudását, sajátos kultúráját. 2016 őszén nyitották meg az általa kezdeményezett, szakmailag irányított havadtói honismereti, néprajzi múzeumot, melylyel a Kis-Küküllő völgye egy újabb szakszerűen megalapozott néprajzi intézménnyel gyarapodott.

Az elmúlt években rendszeres kutatókat végzett Háromszék falvaiban, ahol

pontosan felkutatta, dokumentálta és számba vette a vidék kézműves hagyományait, eszközkészletét, technológiai folyamatait és termékeit. Kutatásainak eredményeit a háromszéki népi mesterek kataszterében tette elérhetővé, mely összesen 250 szakmai összefoglalót, illetve 11 mesterség dokumentumértékű kisfilmjét tartalmazza. A terepen összegyűjtött dokumentációs anyagot csakhamar digitális adatbázisba szervezte, majd a világhálón a www.mestersegek.ro című honlapon elérhetővé tette.

Az utóbbi években szakszerűen dokumentálta, hogy miképp alakult át a Kis-Küküllő völgyi és a háromszéki falvak 20. századi gazdasági és társadalmi élete. Alapos terep- és levéltári kutatásokra, valamint korszerű szakirodalomra épülő tanulmányaiban rendre bemutatta, hogyan szerveződött át a székely falusi társadalom föld- és munkaközpontú életrendje, miképp alakultak át társadalmi viszonyrendszerei a 20. század során. Pontosan feltárta, hogy a jelentősebb politikai események hogyan befolyásolták az agráriumból élő székely családok, közösségek életét, s azok milyen alapvető életmintákat és túlélési stratégiákat alakítottak ki a modernizáció szorításában változó vidéki közösségekben.

Kinda István 2015-ben kezdeményezte a székely tárgyi és szellemi kultúra legszimbolikusabb elemeinek szakszerű összegyűjtését és összefoglalását. A 2016-ban megjelent *Székely hagyományok* című nagyszerű angol, román és magyar nyelvű kötet társszerzője.

Kinda István egy reflektált, módszeres, magas színvonalú tudományos teljesítményt nyújtó kutató. Úgy véljük, hogy az EMKE ebben az évben az egyik legtehetségesebb, jelentős szakmai eredményeket elért, fiatal erdélyi etnográfus eredményeit ismerte el a Bányai János-díj odaítélésével.

Kinda István további munkájához jó egészséget, kiváló szakmai eredményeket kívánunk!

(Elhangzott 2017. április 8-án Kolozsváron, az EMKE díjátadó ünnepségén.)

Katona Zs. József

Essig József méltatása

Az atyai példa értéke

Essig József

Tisztelt Hölgyek és Urak!
Nagy örömet okozott számomra az EMKE azon felkérése, hogy javaslatot tegyek a 2017-es Janovics Jenő-díj odaítélésére, és őszinte elégtételt jelent számomra, hogy ennek a díjnak a várományosát én méltathatom.

Essig József fotóművész, filmoperatőr, rendező, televíziószerkesztő 1938. június 18-án született az Arad megyei Fazekasvarsádon, evangélikus lelkészi családban. Édesapjának, id. Essig József evangélikus lelkipásztornak küzdelmes élete az elnyomó kommunista időkben, az egyházi élet megmaradásáért, felvirágoztatásáért és a maradandó értékek megőrzéséért mélyen beívódott a nyíltszívű, őszinte fiatal életébe. A lelkipásztort ért csalódások és hatósági zaklatások óvatosabbá tették, de nem törték le. Kultúrházat épített Varsádon, ám az avató ünnepélyre nem engedték be, tataroztatta a templomot, kerítéssel körbevéttette, de a templom felszentelésének ünnepségén már nem vehetett részt, mert megakadályozták a hatóságok. Mindezek ellenére a Lutheránus Világszövetség segítségével 1969-ben még egy új orgonát is sikerült építtetnie a templomba.

Édesapjának kitartó, minden nehézséget legyőző, a múlt értékeire odafigyelő és a jövő számára valódi értékeket megőrző, a közösség életét szívós akarattal szervező és irányító, a szépre, a jóra és a lelkiekre odafigyelő küzdelmes élete, illetve kitartása példaképpé vált a fiatal Essig József számára.

Teológiai pályára készült ifjabb Essig József is, a lélekre, emberformálásra, a valódi, nemes és szép értékek keresésére indult útnak Fazekasvarsándról, ám az élet később más pályára irányította.

Gyerekkorától nagy érdeklődést mutatott a technika vívmányai iránt, így amikor már megengedhette magának, gyerekeinek születésekor fényképezőgépet vásárolt. Első fotóit a családban készítette, ám hamarosan felfedezte a képrögzítés emlékmegőrző, dokumentáris értékét is, és ellenállhatatlan készíttetés érzett arra, hogy az élet fontos pillanatait megörökítse és az utókornak átmentse. Önképző körökben gyarapította szakmai tudását. Később odáig fejlődött, hogy kiállításokon is részt vehetett, sőt mára már számtalan díjazott fényképpel is büszkélkedhet. A kolozsvári fotósokör tagjaként tovább mélyítette ismereteit. 1990 után kamerát vett a kezébe, és belekóstolt a mozgóképfé készítésének rejtelseibe is.

A fényképezésben szerzett tapasztalata nagyban elősegítette filmes karrierjének kibontakozását. Csép Sándor meghívására hamarosan a kolozsvári televízió magyar adásának operátora lett, ahol számtalan értékes filmet alkotott mint operatőr, rendező, vagy szerkesztő. Essig Józsefet a portré, a filmes eseménybemutató és a dokumentumfilm érdekelte leginkább, azok az emberközeli műfajok, amelyek kiemelnek egy-egy rendkívüli embert, embereket vagy közösségeket a mindennapok küzdelmeiből, valamint példaként szolgálnak a jövő nemzedékének.

Filmjeinek nagy része az erdélyi magyar kisebbség életének, eseményeinek vagy munkás hétköznapijainak fontosabb momentumait rögzítette és mutatta be.

Essig József bevallotta, hogy nem szívesen áll a kamera elé. Ő inkább a kamera mögül szereti figyelni a világot, bemutatni az embereket és az életet a film összetett nyelvezetén keresztül.

2001-ben nyugdíjazták a kolozsvári televíziótól, és ekkor új korszak kezdődött az életében. Ám a filmezést, a fontosabb események megörökítését, a dokumentumok megőrzését, rögzítését tovább akarta folytatni.

2001-ben alapítványt hozott létre Reményik Sándor Művészstudió Alapítvány néven. Az alapítvány keretén belül kifejtett tevékenységét és sikereit tartja élete legfontosabb megvalósításának. A névadásnál néhai Mózes Árpád lutheránus-evangélikus püspök úr bábáskodott. Az alapítvány első fontosabb eseményeként Essig József a névadó költőről készített egy filmet, amely során komoly kutatási munkával fedezte fel és szólaltatta meg a még élő rokonokat, ismerősöket. A náluk történt látogatások során találta meg azt a kis szobrocskát, amely a Lutheránus templom udvarán látható Reményik-mellszobornak lett a mintája. Már az első évben megszervezte a Reményik Sándor-konferenciáorozatot, amely máig fennmaradt az alapítvány egyik legjelentősebb tevékenységének, tekintettel arra, hogy a meghívottak között mindig jelen vannak a kor kiemelkedő irodalmárai, irodalomtörténészei, előadóművészei és képzőművészei. Ezekon a konferenciákon, mint egy jó menedzser, a zsoboki alkotótábor legfrissebb alkotásait is bemutatta. Ezeknek a konferenciáknak kiemelkedő momentumai a Reményik Sándor-díjak átadása mindazok számára, akik munkásságuk által a költő *Öröktűz* című versében említett lángot ápolják és adják tovább.

Az alapítványon keresztül sikerült pályázat útján létrehozni és fenntartani feleségével, Essig Kacsó Klárával együtt a zsoboki alkotótábort képzőművészek és fotóművészek számára. Ugyancsak pályázat útján sikerült kiállításokat szerveznie a Lutheránus Püspökség udvarán található Reményik

Sándor Galériában, vagy a saját lakásának alagsorában megnyitott Stars Pincegalériában is. Ezekben a helyiségekben ad lehetőséget a zsoboki tábor alkotásainak a bemutatására, ahol külön gondoskodik a kevésbé ismert alkotók és fiatal művészek megismertetéséről, népszerűsítéséről is.

Mindezek mellett szakított időt mindig arra is, hogy a fiatal pályakezdő fotósokat, filmeseket hasznos tanácsokkal segítse, irányítsa, ezzel is

gyarapítva, elősegítve szakmai ismereteiket, tudásukat, fejlődésüket.

Essig József kultúramegőrző tevékenységét is meg kell említenünk, ugyanis alig találhatunk olyan fontos művészeti, kulturális eseményt, amelyen ne láthatnánk ott, amint kitartóan cipeli fényképezőgépjét, kameráját és állványát. Az 1990-től összegyűjtött, eseményeket megőrző, felbecsülhetetlen értékű adattárából doktori értekezéseket lehetne írni Kolozsvár szociális,

kulturális, művészeti életéről az 1989-es változásoktól napjainkig.

Mindezek ismeretében ajánlottam az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület kuratóriuma és önök figyelmébe Essig Józsefet, a 2017-ben kiosztandó Janovics Jenő-díjra.

Íme, az atyai példa gyümölcsöt hozott a tehetséges, kitartó és szorgalmas fiúban.

(Elhangzott 2017. április 8-án Kolozsváron, az EMKE díjátadó ünnepségén.)

Pálfi József

EMKE • Kacsó András Díj

Benedek Árpád méltatása

Benedek Árpád

érkezett Csíkszeréből Biharországba Benedek Árpád is.

A csíkszeredai Művészeti Iskola frissen érettségizettje – Kányádi Sándor szavait idézve – onnan érkezett Nagyváradra „hol az erdők / zöldbbek talán, mint máshol, / ahol ezüst hangú rigók / énekelnek a nagy fákon, / s hol a fenyők olyan mélyen / kapaszkodnak a vén földbe, / kitépni vihar sem tudja / másképpen, csak kettétörve”. Hozta ő magával és magában személyes, illetve közösségi múltját, eleinek mérhetetlen gazdagságú hagyományvilágát, szellemi kincseinek gazdag tárházát. Igaz, ekkor még apró zöldgubóban, mert ekkor még azt sem tudta, hogy ott, ahová érkezik, milyen – a későbbiekben küldetésé váló – feladat vár rá. Váradon ugyanis ekkortájt pirkadt a gyermek- és ifjúsági táncházmozgalom, amely „gazdára” várt. A megfelelőre, az elkötelezettre, arra, akinek szívügyévé vált a gyermekek tanítása, nevelése.

A Nagyvárad-Réti Református Egyházközség templomának alagsori nagytermében, a Csillagocska Alapítvány a millennium első éveiben tette meg kezdő, botladozó lépéseit. Zeneóvoda-féle formálódott ekkor itt néhány gyermekkel, akik aztán még délutánra is itt akartak maradni játszani, táncolni, énekelni. Benedek Árpád pedig elkezdte magát egyre jobban beleélni,

majd tanulva tanítani és épülve építeni. Sajátos hangulatú közösséget. Gyermekemből erős várat.

Ma már, mintegy bő tizenöt esztendő múltán, a néhány apró-cseprő gyermekből évente több mint kétszáz lett, és nemzedékek váltják egymást a lassan márkanévvé vált Csillagocskában. A Zeneóvodában esztendőről esztendőre nagyon sok gyermek zenepedagógus óvóbácsija, a Csillagocska Gyermek- és Ifjúsági Néptánccsoportok létrehozója, életüknek szervezője, mozgatórugója. A váradi és partiumi pedagógusok néptánccsoportjában és gyermekjátékokban való jártasságra (sz)oktatója, továbbképzés-szervezője. Tette mindezt úgy, hogy közben személyesen is megélte a népi rigmust: Helyet, helyet nekünk is, még ha kicsik vagyunk is. Ám neveltjeivel együtt fáradhatatlanul, lelkiismeretes és következetes munkával kiköve-telezte és kiérdemelte maguknak a helyet a nagyobbak között is. Személyes és kollégáival együtt végzett munkája nyomán a kicsiből nagy közösség lett. Olyan, akivel ma már nem lehet nem számolni Nagyváradon, a Partiumban. Így lett ő több mint tizenöt esztendeje a nagyváradi gyermektáncház- és ifjúsági táncházmozgalom lelke, lelkes szervezője, irányítója.

(Elhangzott 2017. április 8-án Kolozsváron, az EMKE díjátadó ünnepségén.)

Az 1990-es évek vége felé haladva, egymást követve érkeztek a székelyföldi fiatalok Nagyváradra, hogy a Partium Keresztény Egyetemen tanuljanak magyar nyelven tovább. Közöttük volt azoknak a népes serege is, akik zenei anyanyelvüket itt akarták magasabb szintre fejleszteni. Ezeknek a fiataloknak a seregével

Mile Lajos

Marius Tabacu méltatása

Marius Tabacu

Nagy megtiszteltetésnek érzem, hogy én mondhatom el Marius Tabacu laudációját – s egy kicsit meg is vagyok illetődve. Hogy miért érzem megtisztelőnek, az nem kíván különösebb magyarázatot. Hogy miért vagyok megilletődve, az talán ennek a beszédnek a végén ki fog derülni. Nos, Marius Tabacu zongorista, dokumentumfilm-rendező, műfordító, teszem hozzá, elsősorban alkotó, értékteremtő és gondolkodó személyiség. 1952. január 23-án született Bihar megyében, egy Margitta melletti településen, Tótiban. Temesváron a Ion Vidu Zenelíceumban érettségizett, majd 1975-ben a kolozsvári Gheorghe Dima Zenakadémián szerzett zongorista diplomát, ezt követően egyéves posztgraduális képzésen vett részt. 1982-ben műfordítói oklevelet is szerzett a bukaresti szakképző intézetben. 1976 és 1990 között a kolozsvári Sigismund Toduță Zenelíceum oktatója volt. 1990 és 1993 között a Kolozsvári Rádió és Televízió szerkesztője, majd a Videó Pontes Stúdió alapítója és elnöke, valamint 2004 és 2007 között menedzserigazgatója is. Ennek keretén belül számos dokumentumfilmet, riportot és élő adást rendezett. 2007 óta pedig a kolozsvári Transilvania Filharmónia igazgatója.

Zongoristaként az ország legjelentősebb hangversenytermeiben adott koncerteket, pályafutása során műfordítói tevékenységének köszönhetően 14 magyar nyelvű kötet, mű vált elérhetővé román nyelven. Többek között Bánffy Miklós háromkötetes *Erdély trilógiáját* is lefordította. Itt megállok egy pillanatra: remélem, hamarosan eljutunk odáig, hogy a trilógiát román nyelven is elolvashatjuk, hiszen a fordítás kétszen van, most már csak arra várunk, hogy a kiadás is megtörténjen. Ugyanakkor folyóiratokban is publikált, többek között Esterházy Péter, Szilágyi István, Parti Nagy Lajos, Balla Zsófia írásait. Rendezőként több mint 25 televíziós dokumentumfilm fűződik a nevéhez, ugyanakkor forgatókönyvírást

is oktatott a Babeş–Bolyai Tudományegyetemen. Szakmai pályafutása elismeréseként a következő díjakban és kitüntetésekben részesült: 1975-ben első helyezést kapott a jászvásári George Enescu Fesztiválon, 1990-ben Budapesten Bethlen Gábor-díjban részesült, 1996-ban Füst Milán-díjjal tüntették ki, 1996-ban a Siófoki Filmfesztiválon megnyerte a legeredményesebb stúdió díjat, 1997-ben a Fehérgyarmati Fesztiválon a Duna Televízió díját nyerte meg. 2006-ban megnyerte az Anonimul Nemzetközi Független Filmfesztivál legjobb forgatókönyvért járó díját, 2007-ben pedig a Magyar Köztársaság Érdemrend lovagkeresztjével tüntették ki.

És akkor lássunk néhány elemet a szakmai önéletrajzából – többek között a következő műveket fordította le román nyelvre: Lászlóffy Aladár: *Egyetemmes hajnal (Dimineața universală)*, 1988; Székely János: *A nyugati hadtest (Ce este norocul)*, 1990; Tamás Gáspár Miklós *Idola Tribus*, 2001; Bodor Ádám: *Sinistra körzet (Zona Sinistra)*, 2005; Bartis Attila: *A séta (Plimbarea)*, 2007; *A világ nélkülüm (Lumea fără mine)*, 2007; Bodor Ádám: *Az érsek látogatása (Vizita Arhiepiscopului)*, 2010; Bodor Ádám: *Sinistra körzet (Zona Sinistra)* második kiadása, 2010; Bodor Ádám: *A börtön szaga (Mirosul pușcăriei)*, 2011; Józsa Márta: *Amíg a nagymami megkerül (Bunicuța pierdută)*, 2011; Papp Sándor Zsigmond: *Semmi kis életek (Vieți mărunte)*, 2012; Bánffy Miklós: *Erdély trilógiája (Trilogia Transilvană)*, 2016; Szilágyi Júlia: *Álmatlan könyv (Cartea insomniilor)*, 2016; valamint Bartis Attila: *A vége (Sfârșitul)*, 2016.

Folyóiratokban Esterházy Pétertől, Szilágyi Istvántól, Parti Nagy Lajostól és még sok kortárs magyar írótól jelentett meg műfordításokat.

Minden ilyen méltatás és felsorolás akaratlanul egy kicsit a nekrológokra is hasonlít, éppen ezért szeretnék eltérni ettől a vonaltól, így talán sikerül magyarázatot találnom a megilletődöttségemre is.

Nem együtt nőttünk föl. Nem barágotunk együtt a gyermekkor vadonjában. Nem jártunk együtt iskolába, és nem verekedtünk össze, mert ugyanabba a lányba voltunk szerelmesek. Nem volt a diákom, és nem tanított, nem nézegettem a képeinket kissé félhomályos iskolai folyosók tablóin, nem köt össze bennünket több évtizedes közös munkahelyi múlt, vagy a forradalmi romantika szentimentalizmussá hűlyülő pátosza. Nem barátom hosszú, hosszú évek óta. Ő román, én pedig magyar vagyok.

Ám mindez nem számít. Most nem mindez érdekes.

Nem vagyok biztos benne, hogy egyáltalán elmagyarázható, de talán mégis valami kiderül az esetlen megfogalmazásokból, de inkább a kimaradt bekezdésekből, szavakból. Igen, az „elbeszélés nehézségei.” (Ottlik Géza) Azért megpróbálok. Csak szeretném, ha pontosan értene. Attól tartok, hogy véleményt mond. Vitatkozni fog, és nekem nincsenek érveim. Vagyis vannak, de nem használom őket, mert a legidegtelenebb dolog érvelgetni kételkedve és öregén. Akkor nem érvelünk, csak mesélünk, mondunk pár történetet. Történetet mesélni jó, és általában segít. Megenged, és néha rányílik. Ha szerencsénk van.

Előadás az operában, Bartók *A kékszakállú herceg vára* című egyfelvonásos darabja, a feleségemen kívül nagyjából senkit nem ismerek, zsong a fejem, téblábolok a szünetben. „Nem játszanak rosszul ezek a zenészek, de az enyéme egy kicsit jobban, bár itt is van belőlük kölcsönben. Egyébként Marius Tabacu vagyok, a filharmónia igazgatója” – mondta akkor. Értem, hogy humora van, és ez megnyugtat, hiszen „akinek van humora, abban él a részvét” (Bohumil Hrabal), azt is értem, hogy borostás, meg hogy segíteni akar eligazodni, csak azt nem értem, hogy honnan ismerős ez a hang. A színe. A szavak közötti szünetek sűrű szövege. Az egésznek a melódiája. Mintha egy nagyon régen hallott dallamsor visszhangja lenne. Arra azért gyorsan rájöttem, hogy mindez nem azért van, mert azonnal vagy egyáltalán meg kellene és meg lehetne fejteni. Van. Ezt jó tudni.

Egész talpraesetten találom meg a ruhatárat. „Ma úgy meg vagyok dob-benve, mint aki gondolkodott, rájött valamire, de elfelejtette. Ma valahogy meg vagyok osztva hűség és észlelés között, a hűségre az utca túloldalán lévő trafikhoz van szükségem, mert ez a külső valóság, az észlelésre pedig, hogy minden álom, azért, mert ez a belső valóság.”

(Fernando Pessoa) Így azért egy kicsit közelebb vagyunk, innen lehet ismerős, még ha néhány foszlány erejéig is, innen, ebből a belső valóságból. Erre már lehet építeni. Ez szilárdnak tűnik. „Nem azt kellene hangoztatni a Marosvásárhelyi Orvosi Egyetem kapcsán, hogy azért van a magyar nyelvű képzésre szükség, mert nem lesz, aki a magyar betegeket ellássa. Ez baromság. Az én apám orvos volt, és kiválóan el látott mindenkit. Azzal kellene érvelni, hogy egy közösségnek szüksége van saját értelmiségre, mert ha nincs, végzetesen kiszolgáltatottá válik” – mondta egyszer. Erre pedig már egyenesen ráismertem. Semmi szükség tisztázásra, annak boncolgatására, hogy miképpen gondolkodunk politikáról, társadalomról, hitről és magányról, hiszen ráismertem. Visszavonhatatlanul és végérvényesen ő az, a „derék indián, aki szavatol a világ biztonságáért. A barátom. Vagy még pontosabban: szavatol a lét biztonságáért, derék indián.” (Esterházy Péter) „Emlékszik erre a számra, tanár úr”, majd játszani kezdte: „yes, sir, that’s my baby”, három-négy erőteljes vonórántással, több húron, „yes, sir, that’s my baby”, az öreg gondolkodás

nélkül visszaült a zongorához, és leütötte az első akkordokat. „Az a nyolctíz fiatal zenei főiskolás, lány és fiú, aki ott lebzelt a kiürült teremben, az első pillanatban azt hitte, a művész csak hangolja a hegedűjét, de aztán álmélkodó megrökönyödésére volt kénytelen tudomásul venni, hogy Jakobi Péter, és az öreg, vak zongoraművész szinte fegyelmezett összetanultsággal, lendületes ütemben játszani kezdenek egy régi foxtrottot.” (Ottlik Géza)

Hát valami ilyesmi. A bizonyosság, hogy minden megvan. A nyavalyáink, nyomorúságaink, alávalóságaink ellenére, vagy inkább mellett, mégis minden megvan. A csonkaságban is felragyogó teljesség, megfellebbezhetetlenül. Akkor viszont nincs helye a pongyoláságnak, ha már hűség, akkor legyen hűek a valósághoz. Tehát: együtt nőttünk fel, együtt barágotunk a gyermekkor vadonjában, ugyanabba a lányba voltunk szerelmesek, mérhetetlen és beláthatatlan ideje a barátom. Ő magyar, én pedig román vagyok.

La mulți ani, Isten éltesen sokáig!

(Elhangzott 2017. április 8-án Kolozsváron, az EMKE díjátadó ünnepségén.)

Maradunk és vagyunk. Nagy-Imecs Zsuzsánna pasztellje

Papp Szentannai György

Nagy Péter méltatása

Nagy Péter

Amikor – mint a díj tavalyi nyertese – felkértek, hogy tegyek javaslatot az ideai jelöltre, kicsit bajban voltam, mivel nagyon sok vállalkozót ismerek, akik a maguk módján és lehetőségeik szerint rendszeresen támogatják az erdélyi magyar vonatkozású közművelődési élet megannyi szervezetét, rendezvényét. Nekem mégis, valamiért, Nagy Péterre esett a választásom. Péter Kolozsváron született 1969. január 10-én. Nős, két fiúgyermek édesapja. 1987-ben érettségizett a Brassai Sámuel Elméleti Líceumban, majd 1997-ben menedzseri képzésben részesült az Open University keretében.

Miért Pétert javasoltam a díjra? 1993-ban, amikor Kolozsvárra költöztem, még nem ismertem, nem is hallottam róla. Aztán, ahogy teltek az évek, rendszeresen, visszatérő módon felcsendült a neve.

Először talán a Glória nyomdával kapcsolatban hallottam róla, amelyben, mint utólag megtudtam, 1990 és 1993 között tördelőszerkesztőként dolgozott, majd a 2006–2015-ös időszakban a nyomda kinevezett igazgatója lett, 2015 októberétől pedig társtulajdonosa. Később egy grafikai szerkesztéssel kapcsolatban megismerkedtem Könczey Elemér grafikussal – akinek a munkásságát nagyra értékelem –, és mint kiderült, Péter 2008-tól az Idea Plus grafikusműhely társtulajdonosa, amely mindkét nyomda számára szolgáltatja a korszerű grafikai szerkesztést, az arculattervezéstől a műszaki szerkesztésen keresztül a korrektúráig.

Aztán ki ne hallott volna az Idea Könyvtérrel és könyvesboltról, az Adventi könnyvásárról, amelyek az Exit kiadó nevéhez fűződnek, és amelyeknek ő a társtulajdonosa és ügyvezető igazgatója – valamint még az Idea nyomda társtulajdonosa és ügyvezető

igazgatója is. Az Idea név alatt, vagy ahhoz köthetően működik nyomda, grafikai műhely, kiadó, könyvesbolt – egy könyves láncolatnak az egyes álmásai.

Indulásától kezdve a nyomda célkitűzése elsősorban a római katolikus kiadványok kiadása és sokszorosítása volt. A kezdetektől fogva itt készült a *Keresztény Szó* havi- és a *Vasárnap* hetilap, valamint római katolikus imakönyv, énekeskönyv és falinaptár is. Itt látott napvilágot sok száz – talán ezernél is több – könyv és kiadvány az elmúlt húsz évben.

Aztán megszületett egy nyomdászati és médiaszakosztály gondolata, amely a Báthory Gimnáziummal közösen működik, és amely a szakmai utánpótlást hivatott betölteni. Péter ebben is oroszlánrészt vállalt és vállal, bár úgy tudom, ez a terv telis-tele van kihívásokkal és nehézségekkel, remélem, sikerül hosszú távon gyökeret eresztenie.

Az előbbieket mellett Péter még az Eureka üzleti társaság tagja, a Kolozsvár-Belvárosi Református Egyházközség főgondnoka, valamint az Apáczai Csere János Elméleti Líceum szülői bizottságának és az Encyclopaedia Egyesületnek az elnöke. Neve és munkássága összecseng a legjobb erdélyi könyvkészítői hagyományok sikeres folytatásával, a kolozsvári és erdélyi magyar nyelvű könyvnyomtatással, könyvkiadással, könyvvarusítással. Péter közügynek és szívügyének tekinteti a nyomdászatot, tevékenysége közvetlen kihatással van és lesz a szakmai utánpótlásra, hagyományörzésre, a kultúránk megmaradására, a nyelvművelésre. Munkássága által dokumentálják múltunkat, jelenünket, amiből erőt meríthetünk a jövőre is. Gratulálok, és köszönöm mindannyiunk nevében.

(Elhangzott 2017. április 8-án Kolozsváron, az EMKE díjátadó ünnepségén.)

Kelemen Katalin

Kopacz Katalin Mária méltatása

Kopacz Katalin Mária

Megtisztelő feladat számomra Kopacz Katalin-Mária munkásságának méltatása, különösen azért, mert a díjazottat közel három évtizede ismerem. Nem csak számomra jelent örömet az EMKE-díj kuratóriumának idei döntése. Kopacz Katalin-Mária, a Romániai Magyar Könyvtárosok Egyesületének elnöke, a csíkszeredai Kájoni János Megyei Könyvtár igazgatója személyében olyan ember részesül a rangos elismerésben, a 2017-es Monoki István-díjban, aki könyvtárvezetői munkájával, és az egész hazai magyar könyvtárügy szolgálatában végzett példaértékű munkájával vívta ki kollégái megbecsülését, elismerését és szeretetét. A hazai magyar könyvtárosok egész közössége nevében elmondhatom, Kopacz Katalin-Mária közösségépítő és -szervező tevékenysége értéket teremt, ennek a munkának látható, kézzel fogható eredménye egy folyamatosan erősödő, nyitott, új feladatokra ösztönző könyvtáros közösség.

Mint sokan mások, ő is kitérővel érkezett a könyvtárosi pályára. A magyar szakos tanári pálya vonzotta, mégis közgazdászként szerzett diplomát a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetemen 1984-ben. Első munkahelye Tasnádon volt, ahová könyvelőként helyezték ki, ez a munka azonban nem állt igazán közel a lelkéhez. Szülővárosába, Csíkszeredába hazakerülve 1990 tavaszán élt a lehetőséggel, sikeresen pályázott a Hargita Megyei Könyvtár által meghirdetett könyvtárosi állásra, és itt találta meg igazi hivatását. Könyvtárosként kezdetben a megyei könyvtár feldolgozó osztályán, az állományba kerülő új könyvek bibliográfiai leírása, feldolgozása volt a feladata. 1993-ban kapta meg kinevezését a megyei könyvtár igazgatói tisztségébe. Könyvtárosként volt alkalma tapasztalatokat szerezni a könyvtári munkafolyamatok minden területéről, mindez sok tekintetben segítette későbbi könyvtárvezetői munkáját.

Immár 24 éve irányítja Kopacz Katalin a Kájoni János Megyei Könyvtár sokoldalú munkáját. Számára az apró, nem túl látványos győzelmek, eredmények, fokozatos megvalósítások, az együttműködő munkatársak, a sikeres pályázatok mind fontosak, amelyek új lendületet, erőt adnak felelősségteljes munkájához. Ma már nem is tudná elképzelni az életét máshol, mint a könyvtárban – vallotta meg egy rádió-interjúban. Számára a könyvtár vezetése életforma, amelynek része a szakma és a köz iránti elköteleződés.

Visszatekintve a kezdetekre, Kopacz Katalin pályáján fontos eredménynek számít a Hargita megyei könyvtár informatizálása. 1993-ban az első számítógépek beszerzésével kezdődött el ez a folyamat. Irányításával egy helyi fejlesztésű könyvtári szoftver (BIBLIS) alkalmazása tette lehetővé a számítógépes katalógus kiépítését, 1997-től pedig a számítógépes kölcsönzést. A folyamatos fejlesztések nyomán ma az összes könyvtári munkafolyamat nyilvántartása számítógépes adatbázisban történik. Az intézmény honlapjáról elérhető a bővülő online katalógus, sőt más hazai magyar érdekltségű könyvtárak katalógusa is. A megyei könyvtár mellett a megye számos települési könyvtárában ingyenes az internetes számítógépek használata. A könyvtár informatikai hálózatának, a távolról elérhető online szolgáltatásoknak a fejlesztését stratégiai fontosságú feladatnak tekinti ma is az intézmény vezetője. 2009-ben a digitalizálási tevékenység is elindulhatott, ezáltal a könyvtári gyűjtemény regionális vonatkozású, értékes dokumentumai váltak széles körben elérhetővé. Az intézmény megújult honlapján 2016-tól a könyvtár Hargita megyei helyismereti adatbázisai váltak online elérhetővé. Kopacz Katalin érdeme, hogy vezetőként – pályázatok révén is – igyekszik elősegíteni a székhelyföldi szellemi kulturális örökség, a helyi-regionális tartalmak széleskörű, internetes közzétételének folyamatát.

Az intézmény modernizálását célzó törekvéseiben sikerként élhette meg, hogy 1996-ban rendeződött a könyvtár jogi helyzete, önálló jogi személyiséget kapott az intézmény, így több beleszólása lehet sorsának irányításába. A saját épület hiánya miatt viszont a könyvtár gyakran került nehéz helyzetbe, a megfelelő közösségi terek hiánya sokáig akadályozta a rendezvények szervezését. Az anyagi nehézségek, a szűk költségvetés, a gyakori költözések azonban nem szegték kedvét, inkább tettekre sarkallták Kopacz Katalint. Igyekezett megkeresni a lehetőségeket, a forrásokat az intézmény fejlesztéséhez, ezért hozta létre a Pro Libris Könyvtári Alapítványt is, hogy pályázhasson informatikai fejlesztéshez, digitalizáláshoz szükséges berendezésekre, szoftverre, és a könyvtár közművelődési szerepét erősítő rendezvények szervezésére.

Igazi összetartó közösség, jó munkacsapat a könyvtár közössége – mondja el gyakran Kopacz Katalin. Olyan embert ismerhettem meg benne, aki képes maga mellé állítani, motiválni, összefogni egy csapatot, együtt gondolkodni munkatársaival.

Ma már megtapasztalhatja kitarító munkájának eredményeit is – hiszen a mai Kájoni János Megyei Könyvtár rangos, meghatározó művelődési intézményévé vált Csíkszeredának, a térség kulturális életének szolgálatában. Igazi közösségi színtér, ahol pezseg az élet. Mindez annak is köszönhető, hogy a könyvtár 2012-ben új székházat kapott. A költözés félévig tartó munkálatainak megszervezése, lebonyolítása nem kevés terhet rótt a könyvtárvezetőre. Az új épületben végre egy helyen, modern könyvtári térben kaptak helyet a gyűjtemények. A megújult szolgáltatások, a nagyszámú esemény – könyvbemutató, kiállítás, előadás, közösségi tevékenység – nyomán jelentősen növekedett a könyvtár látogatottsága, mindezek mellett a megye közkönyvtári hálózatának szakmai irányítása is az intézmény feladatköréhez tartozik.

Kopacz Katalin vezetőként nyitott minden kezdeményezésre, újszerű rendezvényötletra, amely a könyvtár művelődési, oktatási, közösségi szerepkörébe illeszkedik. Az intézmény hagyományos rendezvénysorozata, a *Könyvtári Napok* mellett évek óta jelentős térségi-megyei rendezvények szervezéséből is kiveszi részét.

Mindenképp ki kell emelnem a közösségi feladatvállalást, amelyet a Romániai Magyar Könyvtárosok

Egyesülete (RMKE) élén végez. Az erdélyi magyar könyvtárosok szakmai szervezete 1990-ben jött létre az EMKE könyvtári szakosztályaként, Kiss Jenő, a Kovászna Megyei Könyvtár igazgatójának kezdeményezésére. A 2000-től Romániai Magyar Könyvtárosok Egyesülete néven önállósult szervezet az összes romániai magyar könyvtáros érdekeit igyekszik képviselni, szerepet vállalva a szakmai közösség összefogásában és a közművelődési értékközvetítésében. Kopacz Katalin az egyesület alelnökeként az 1990-es évek elejétől aktívan támogatta az alapító elnök, Kiss Jenő közösségépítő munkáját.

A szervezet 2009-es tisztújító közgyűlésén Kopacz Katalint választotta elnökévé.

A 2000-es évek elejétől az egyesület szervezi meg a romániai magyar könyvtári szakma hagyományos éves találkozóit, a romániai magyar könyvtárosok vándorgyűléseit. Az elődje által elkezdett közösségépítő munkát folytatva, Kopacz Katalin fontosnak tartja a hazai magyar érdekeltségű könyvtárakat érintő szakmai találkozók, tudományos konferenciák rendszeres szervezését. Ennek érdekében is rendszeresen pályázik, így 2009 és 2016 között öt alkalommal kerülhetett sor szakmai találkozókra, a Kájoni János Megyei Könyvtárral közös szervezésben. Az erdélyi magyar anyanyelvű könyvtárosokat egybegyűjtő szakmai konferenciák rendszerint a romániai magyar könyvtárügy aktuális problémái köré szerveződnek, mint a hazai könyvtárak fejlesztésének jelenkori lehetőségei és szerepvállalásuk; szakmai együttműködési lehetőségek, vonzó könyvtári szolgáltatások kialakítása; a helyismereti munka és a helyi kulturális értékek megőrzésének lehetőségei a digitális korban.

Menedzseri tevékenységével járó nem kevés adminisztrációs munkája mellett a könyvtárosok szakmai fejlődését is szívügyének tekinti Kopacz Katalin. Fontos lépést jelentett ezen a téren az együttműködés kialakítása az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) Könyvtári Intézetével, valamint a határon túli könyvtárak számára kidolgozott szakmai képzések megszervezése hazai helyszíneken. 2008 óta az együttműködés eredményeként a Könyvtári Intézet kihelyezett képzőközpontjaként működhet a Kájoni János Megyei Könyvtár. Számos magyar nyelvű szakmai képzést sikerült Csíkszeredában megszervezni, évente rendszerint 15-20 erdélyi magyar

könyvtáros részvételével. A képzések során olyan területekről szerezhettek hasznos ismereteket a résztvevő könyvtárosok, mint például a biblioterápia, olvasásfejlesztés, drámapedagógia, kommunikáció és csapatépítés a könyvtárban, digitalizálás, webes kompetenciák, kiadványszerkesztés.

A szakmai információcsere érdekében Kopacz Katalin ápolja a kapcsolatokat a hazai és magyarországi szakmai társszervezetekkel, a Magyar Könyvtárosok Egyesületével (MKE), az OSZK Könyvtári Intézetével, valamint a Romániai Közkönyvtárosok Országos Egyesületével (ANBPR), tevékenységével segítve többek között a hazai magyar könyvtárosok magyarországi szakmai rendezvényeken való részvételét is. Nem feledkezhetünk meg arról sem, hogy a hazai magyar könyvtárügy képviselője önkéntes tevékenységként végzett munka, hiszen az egyesület a mai napig nem rendelkezik fizetett alkalmazottal.

Egy tevékeny életpályának csupán néhány megvalósítását ragadtam ki, korántsem sorolható fel mindaz, amit Kopacz Katalin eddig tett, intézményvezetői munkáját összehangolva az egyesület és a tágabb szakmai közösség érdekeinek képviselőjével, bízva abban, hogy az apró lépések és a kitarító munka meghozza a látható eredményeket.

„A könyvtár – hitem szerint – a templom és iskola mellett a társadalom alapvető fontosságú intézménye, kultúraterjesztő, nevelő, tájékoztató, szociális szerepéből adódóan. A közösséget szolgálja, ez ad értelmet a könyvtárosi munkának.” Az idézett mondatok egy Kopacz Katalinnal készült interjúban hangzottak el. Számára a könyvtárügy szolgálta az értelmes élet lehetőségét jelenti. Immár közel három évtizede végzi ezt a szolgálatot elkötelezetten – Márai Sándor szavaival – „feltűnés és hiú szerep nélkül.”

Azt gondolom, aki könyvtáraink ügyéért tesz, az egész közművelődésünk ügyét viszi előbbre, egész közösségünkért munkálkodik. A magam, kollégáim és egész magyar könyvtáros közösségünk nevében szívből kívánom a díjazottnak, hogy legjobb tudásával, megújuló energiával, örömmel végezhesse tovább közösségünk szolgálatát. Kérem Katalint, fogadja szeretettel munkájának méltó elismerését, a Monoki István-díjat, jó kívánságainkkal együtt.

(Elhangzott 2017. április 8-án Kolozsváron, az EMKE díjátadó ünnepségén.)

Harbula Hajnalka

Kállay-Miklós Tünde méltatása

Kállay-Miklós Tünde

Nagy István-díjban részesíti az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület (EMKE) Kállay-Miklós Tündét az erdélyi magyar kórusmozgalomban, a magyar közösség érdekében kifejtett kiemelkedő művészi és oktatói tevékenységéért – áll a díj odaítélésének indoklásában.

Kállay-Miklós Tündéről beszélni nemcsak megtiszteltetés, de nagy öröm is. Amikor róla beszélünk, beszélünk művészi munkáról, beszélünk az erdélyi magyar kórusmozgalomról, gyermekeinkről, összefogásról, egymás melletti szolidaritásról, és beszélünk egy olyan minőségi oktatói munkáról is, amely a mindennapi gyakorlatban elismerést érdemel.

Művészi tevékenységének értékelését hadd kezdjem egy friss, személyes, de a jelen helyzetben releváns élménnyel. Nem a véletlen folytán jutott el hozzám az *Utunk* 1983-as, májusi számában a *Végzős növendékek hangversenye* címmel megjelenő írás, amely a Kolozsvári Zenelíceum végzős növendékeinek, Ürmösi Farkas Gabriellának, Vermesy Andrásnak és Miklós Tündének az 1983. április 13-án, a Székelyudvarhelyi

Művelődési Házban tartott közös hangversenyét méltatja. Szép Gyula a következőket írja az akkor tizenhét éves művészekről: „Tanulóéveik alatt is figyelemmel kísértük hangszertudásuk alakulását, és minden fellépésük után örömmel nyugtáztuk céltudatos és kitartó munkájuk újabb eredményeit. Hangversenyük bebizonyította, hogy következetes és szigorú ellenőrzés alatt készültek fel, gonddal összeállított műsoruk kidolgozása és helyes értelmezése tanáraik – Márkos Judit és Buzás Pál – odaadó munkáját és szakmai irányítását dicséri.”

Az idézetben jelzett céltudatos és kitartó munka eredményessége mentén menjünk tovább, mert ez az a pillér, ami mind a mai napig összeköti Kállay-Miklós Tünde művészeti és oktatói, nevelői tevékenységét. Kórusmozgalmi munkájának egyik legszebb példája, hogy tizenhét éve vezeti a Kolozsmónostori Református Gyülekezet kórusát, de tagja a Guttman Mihály Pedagóguskórusnak is. Neki köszönhetjük azt is, hogy zeneiskolás gyermekeink a magyar mellett finnül, németül, franciául, jiddisül, romani nyelven és románul is tudnak énekelni. Karvezetői munkájának elismeréseként a Romániai Magyar Dalosszövetség 2004-ben Zsizsmann Rezső-díjban részesítette.

Pályájának ezen kulcsszava összekapcsolódik az egy életen átívelő oktatói, nevelői munkával. Kállay-Miklós Tündének meghatározó szerepe van abban, hogy a kolozsvári Sigismund Toduța Zenei Főgimnázium magyar tagozata az elmúlt tíz évben folyamatosan bővült. A már említett 1983-as zeneiskolai érettségi után felsőfokú zenei képzését a Gheorghe Dima Zeneakadémián szerezte. Ezt követően 1989-ben Felsőboldogfalván kezdte zenepedagógusi munkáját, majd 1991-től tanárként tért vissza egykori kolozsvári iskolájába, ahol jó tizenöt évnyi nevelői munka után vállalt oktatásszervezői, intézményvezetői feladatot. 2007-től mind a mai napig igazgatóhelyettesként látja el nemcsak a szervezési, de

intézményépítési, és a művészetre, hitteles szakmaiságra való nevelés feladatait is. Oktatásszervezői gyakorlati megközelítésének eredménye a 2013-ban, az iskola magyar tagozatának háttérintézményeként megalakult Zenevár Egyesület is, amely célként fogalmazta meg a zeneiskola szakmai és művelődési munkájának támogatását.

Hosszú távra szóló intézményvezetői feladatainak meghatározásakor, végigtekintve az elmúlt tíz éven, a valóságból, mindennapi realitásunkból indul ki. Mindez azonban csak akkor tud hatékonyan működni, ha minden érintett megismeri, megérti, és magáénak érzi azokat a feladatokat, tartalmakat, célokat, amelyeket egy vezető meghatároz. Ehhez tehát szükség van nevelő diákokra, akik az utcán is azokból a kórusművekből dúdolnak, amiket az iskolában tanulnak. Továbbá szükség van olyan pedagógusokra, akik hasonló értékek mentén fogalmazzák meg a szakmaiságot, és partneri viszonyban bekapcsolódnak akár az évente megszervezésre kerülő teltházás kórusfellépések, versenyek, megméretetések, az immár hagyománnyá vált tanulmányutak munkafolyamatába. És szükség van szülői közösségre, kölcsönös bizalomra, amely megteremti annak a lehetőségét, hogy a tervezés valódi és komoly eredményként kerüljön a nyilvánosság elé. Ha a kolozsvári Sigismund Toduța Zenei Főgimnázium mindennapjait figyelemmel követjük, egyértelművé válik számunkra, hogy mindezek összefogása, a közösségtudat kiépítése, valamint a közös értékek kialakítása Kállay-Miklós Tündének sikerült.

Kedves Tünde, büszkeséggel tölt el, hogy én méltathatom sokrétű szakmai munkádat és eredményeidet. Engedd meg, hogy gratuláljak munkád elismeréseként a Nagy István-díjhoz! Ötletekben gazdag munkáséveket kívánok neked, ötletekben gazdag munkáséveket kívánok magunknak, gyermekeinknek!

(Elhangzott 2017. április 8-án Kolozsváron, az EMKE díjátadó ünnepségén.)

Gáspár Sándor

Nagy Miklós Kund méltatása

Nagy Miklós Kund

Nagyenyeden minden a kollegiumról meg a borról szól. Meg a két rettenetes pusztításról 1704-ből és 1849-ből, amikor asszonyokat, csecsemőket, fegyvertelen öregembereket gyilkoltak. Nagyenyed szól a könyvtárról – pusztulásairól és újjászületeiről, – meg az *Erdélyi Gazda* dél-erdélyi megjelenéséről, arról, hogy ez a szerkesztőség mutatta, Enyeden mindig voltak, akik újracsíráztatták a magyar közösség életét, akik a közösség életének fejlesztésében találták meg saját életük értelmét, akkor is, amikor a börtön falai, a nagyenyedi „szocialista egyetem” mutatta az állandó veszélyt is.

Nagy Miklós Kund innen indult, Nagyenyedről, ahol leginkább olyan embereknek járt ki a tisztelet, akik a közösségért alkotnak, olyanoknak, akiknek manapság az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület (EMKE) díjat ad, olyan rendkívüli teljesítményért, amely a mindennapi munka szorgalmából cementeződik bámulatunkat kiváltó teljesítménnyé.

Az enyedi fiatalember az enyedi kollegiumból, ahol egyik dédapja rektor volt, onnan, a Bethlen Gábor Kollégiumból indult Marosvásárhelyre, akkor még autonóm tartomány, a Magyar Autonóm tartomány székhelyére, tanárképző főiskolára. A korabeli rendnek megfelelően került a Nyárad mentére, Szentgericére magyar-román szakos tanárként 1965-ben. Románia újabb kori történetének sorsfordító esztendeje ez, Szentgericén viszont olyan nagyon ez nem érződött, inkább a hagyományörző székely közösséget látta a fiatal tanár. A Marosvásárhelyi Rádió hangja kapcsolta a nyáradmenti falut a nagyvilághoz, ide került Nagy Miklós Kund 1968-ban, s ez az esztendő végleg meg is határozza életét. Ettől a naptól kezdődően újságíróként élt, napi feladata volt figyelni a társadalom életét, a művelődési eseményeket, létrehozni ilyen eseményeket – a Vastapsot például. A Marosvásárhelyi Rádió egykori nyílt műsora volt ez, amelyen a közönség

részvételével készült a hangfelvétel – csapatmunka, amelynek egyik tagja Nagy Miklós Kund volt. Egy-egy ilyen produkció nyilván eseménye volt a rádióknak: riportereknek, szerkesztőknek, meghívott előadóművészeknek, de eseménye volt annak a székelyföldi városnak, községnek is, amelynek a művelődési otthona adott helyszínt a felvételnek.

Megszerezte az egyetemi diplomát is, Kolozsváron, államvizsga dolgozatának témája: irodalom a Marosvásárhelyi Rádióban. Dolgozatában példaértékűen mutatja be azt a teljesítményt, ami – mai szemmel – ebben a szerkesztőségben közművelődési projektként értékelhető. A magyar és a világirodalom klasszikus értékei mellett a kortárs irodalom, a születő irodalom és az irodalmi-művelődési élet eseményeiről tanúskodó műsorokat is számba vette, részben pedig saját munkáját. Munkája során jól beilleszkedett a rádió közösségébe, ahol pedig a műsorok ritmusa sok feszültséget okozott, de ő el tudta kerülni a személyes gondokat okozó konfliktusokat, s néhány tanulóév után a Művelődési osztály vezetője lett. Hadd említsük a *Megy a magnó* portréinterjú-sorozatát is, melyben sok interjút készített, amelyek ma is el-elhangzanak a rádióban. Még folytathatnám ezeknek az éveknél a számbavételét, de akkor mi maradna a későbbi évtizedeknek, amelyek pedig alkotói értékben is, mennyiségben is felülmúlják a rádiós esztendőket.

1985 töréssel indult, megszűnt a rádió, de Nagy Miklós Kund néhány hónap után újra a sajtóban kapott lehetőséget – a *Vörös Zászló*hoz került, a megyei napilaphoz, ahol a művelődési oldalak szerkesztőjeként dolgozhatott. Azóta töretlenül jelen van a Maros megyei olvasók előtt a *Műzsa* szerkesztőjeként, a művelődési-közművelődési élet valamennyi vonatkozására figyel. Szakterületétül a képzőművészetet választotta, ebben mélyedt el, olyannyira, hogy a rádió, később az újság számára készített interjúk, riportok,

műterem-bemutatók alapján immár több mint 30 kismonográfia, művészportré, művészalbum sorakozik a polcokon, amelyeknek ő a szerzőjük.

Hadd mondjam el, hogy a 2000-es évek elején a Magyar Újságírók Romániai Egyesülete (MÚRE) szakmai táborát szervezett Korondon, a sóvidéki képzőművészekről, hiszen az addig lényegében fehér foltnak tekinthető területen emlékezetes alkotásokkal tíznel több képzőművész jelentkezett néhány év leforgása alatt. A sajtóban viszont nem olvashattunk róluk jelentőségükhöz méltó módon. A tábor résztvevőinek anyagai közül kiemelkedett Nagy Miklós Kund tanulmánya, amelyben példaértékű alaposággal sorakoztak a művészettörténész adattárába való információk, de Nagy Miklós Kund feltárta a helyi gyökereket is, továbbá összegzésében ki is jelölte azt a területet, amelyen jelentősnek találta az alkotót. Ráadásul példás fegyelemmel, alázattal és gondos, szakszerű nyelvezettel.

Mindeközben újságíró maradt, vagyis sok irányban érdeklődő ember, kíváncsi ember, aki – művelődési újságíróhoz méltó módon – a színház iránt is érdeklődött meg a művelődéstörténet iránt is, így születtek meg színészekkel is a beszélgetőkönyvek, és szinte csak úgy mellékesen, kiadásra rendezte Bernády György emlékiratait is. Ezt csaknem hivatali feladatként, hiszen a Bernády György művelődési alapítvány alelnökeként is tevékenykedik. Marosvásárhelyen a város szellemi központjává fejlődött a Bernády-ház, amelyben hónapokra előre le van foglalva a terem, egymást érik a tárlatok, de a kiállítások

mellett más rendezvények is helyet kapnak, és ezeknek is a legtöbb esetben Nagy Miklós Kund a házigazdájuk.

A kiállítások szervezése, berendezése talán hivatali feladat, de megnyitásuk, a megnyitó beszédek megannyi művelődési tett, megannyi közművelődési esemény, megannyi szem a marosvásárhelyi magyarság összetartó láncában. Nem csoda, hogy több kitüntetéssel is kapott már, közöttük 2004-ben a MÚRE nívódíját, 2013-ban pedig a Pro Cultura Hungarica díjat, valamint a Maros megyei EMKE életműdíját. 2015-ben a Bernády-emlékplakett birtokosa lett.

Nincs most helye annak, hogy főszerkesztő-helyettesként, majd főszerkesztőként végzett munkáját is szemügyre vegyük, bár az is fontos eredmény, hogy a *Népújság* mindmáig Maros megye legnagyobb példányszámú napilapja.

Az Újságíró Egyesületnek alapítása óta tagja, de szerepet vállalt a Helikon-Kemény János Alapítványban is, a Marosvécsi Napok egyik szervezője. Inkább azt hangsúlyoznám, hogy nyugdíjba vonulása után vált láthatóvá igazán, hogy mennyit dolgozik. 1997-ben jelent meg a Helikoni arcképcsarnok, Hunyadi László plakettjeivel, s azóta minden esztendőben megjelenik egy-két kötet. Gondolom, most is készül valamivel. Marosvásárhelyen szinte minden jelentős képzőművészről írt könyvet, számba véve azt a rengeteg alkotást, melyek igazi értékét egyelőre talán fölbecsülni sem tudjuk, s ehhez kellene mérnünk Nagy Miklós Kund munkája értékének mértékét is. Könyvei nélkül sokkal kevésbé lenne látható az a kincs,

amit az erdélyi festők derékhada – főleg a marosvásárhelyi iskola – létrehozott. Mindemellett folyamatosan ma is szerkesztője a *Múzsának*, amelyet nyugodtan tekinthetünk irodalmi-művelődési hetilapnak is, és talán megérdemelné, hogy évtizednyi anyaga kötetben, antológiaként is napvilágot lásson.

Arra gondolhatnak Önök, s legalább okkal, ha nem is joggal, hogy ennyi munkát csak vasszorgalommal és nagyon komoly, csaknem komor lélekkel lehet csak elvégezni. A vasszorgalommal egyetérthetünk, de a komorsággal már nem, hiszen Nagy Miklós Kund a ritka kabarészerzők egyike is. Sok éven át szerepeltek jelenetei, bökkversei a vásárhelyi kabaré előadások műsoraiban, mikor a rádióban, mikor a színpadon. Néhány csujjogatót olvashatunk Székely Szabó Zoltán könyvében, de hallani mostanában az Újságíróklubban is szoktuk, amikor egyik-másik kollégát felköszöntjük. Egy-egy fordulata minduntalan felbukkan a vásárhelyi szólások között is, nyilván legtöbbünk nem tudja, hogy ez Nagy Miklós tréfája, de nem is azért írta a szerző, hiszen szerez ő másikat is, amikor akar.

Kívánom, hogy még sokáig akarjon dolgozni. Gratulálok neki, és köszönöm az EMKE-nek, hogy érdemesnek találták Nagy Miklós Kundot a Spectator-díjra, amelyet a legigényesebb, széles látókörű és harcos magyar publicistáról neveztek el, Krenner Miklósról, írói nevén Spectatorról. A díjat most druszája kapja, Isten éltesse, sokáig szeresse.

(Elhangzott 2017. április 8-án Kolozsváron, az EMKE díjátadó ünnepségén.)

Fa a házak között. Nagy-Imecs Zsuzsánna pasztelleje

Dabóczi Géza

Gergely Zoltán méltatása

Gergely Zoltán. Az EMKE díjazottairól készült képek László Miklós felvételei

Szóljon ez a méltatás egy olyan szobrászművészről, akinek vérplazmája magyar és vércsoportja keresztény!

Megnyugtató, hogy nem kell hullajtania és áldoznia belőle. Manapság, itt, az elvadult keleti végeken, inkább őrzőjének kell lennie és egy békés élettel átminősítenie. Az alkotó embernek a szellemiek és a lelkiek frontján kell ma helyt állnia. Az erdélyi magyar kultúrának zsold nélküli végvári vitézekre van szüksége, akik hősiiesen alkotó életet élnek, és halálosan komolyan veszik a magyar művészet ügyét s nemzetük pallérozását. Akik magukra öltik a fehér hollók tolatát és vállalják a háládatlan szerepet, a verejtékes utat, mert hisznek nemzetük lelkületében, fiainak és leányainak értékteremtő képességében. Hisznek abban, hogy a magyar sors nemcsak obligát szenvedéssel és küzdelmekkel jár, hanem egy tartalmas, mély értelemmel bíró sorsot is jelent, az emberi mivolt, megvalósulás és kiteljesedés egyik legcsodálatosabb formáját is. Gergely Zoltán is megérezte

ereiben a hívó szót. Mintázó késsel, vésővel, kalapáccsal, fűrészszel és csiszológéppel felfegyverkezve műterme szentélycsendjében nap mint nap viaskodik az anyaggal, és szellemet lehel belé. A nagy kérdés csak az, hogy kinek vagy milyen értékrendnek a szolgálatában teszi ezt?

Mai összerosott értékrendű világunkban, jól látható szellemi és lelki irányzékok nélkül, egész emberként helytállni s feddhetetlennek maradni különleges kihívást jelent. Hamvas Béla szerint már csak a művész maradt a Temenosz tüzét őrizni, mikor az erre hivatottak mind elhagyták őrhelyeiket. Az ókori civilizációk és a reneszánsz kor a tenyerén hordozta a művészeket, munkájukat arannyal hálálta meg. A mi korunk nemcsak szűkmarkú, de értetlen és megvető is velük szemben. Mit tehet egy keresztény, gerinces, közösséget szolgálni és felemelni kívánó fiatal alkotó az áldott „Tündéerkertünkben”? Hát, itthon marad, mer nagyot álmodni, majd mindkét kezével megragadja az eke szarvát. Túltekint egyéni ambícióin, és szolgálatba áll. Ezt teszi Gergely Zoltán is. Kevés hozzá hasonló szorgalmas művészszel találkoztam, aki mindezt felvállalja. Ő példát mutat a letargiába zuhantaknak, a megalkuvóknak, a defetistáknak, a nyereségvadászoknak, a sikerhuncutoknak és a szülőföld dezertőrjeinek, hogy kitartó, küzdelmes munkával, mindennapos áldozathozattal, merész álmokkal és közösségszeretettel, igenis lehet embert derítő műveket létrehozni, magasztos értékeket alkotni itthon. Tehetsége és munkabírása biztos sikereket hozhatott volna számára a nemzetközi fórumokon, a nyüzsgés fővárosaiban, de ő nem dezertált, hanem a véreire és lelke hívására hallgatott. Itt van rá szükség, itt vannak veszélyben a végvárok. Mindez elavultnak és póriás patetizmusnak hangozhat egyes milleniumi árvalékek fülében, a legújabb társadalmi relativitáselméletek keresztültüzében.

Ámde Gergely Zoltán művei örök és egyetemes emberi értékeket mutatnak fel. A nagy elődök nyelvezetét használja irigylésre méltó, kifinomult technikával. Megnő a szívem, ha feltekintek Szent Erzsébet gyöngéd, sudár, átszellemült alakjára. Lelkem megpuhul, ha leülök Márton Áron szeretetteli, befogadó szobra mellé a gyulafehérvári római katolikus székesegyház udvarán. Ahogy magasztos alakját elnézem, kezd kiegyenesedni erkölcsi hátgerincem. Bakócz Tamás bíboros sugárzó tekintete, magabiztos méltósága, az egyház és a középkori Magyar Királyság hajdani dicsőségét idézi fel bennem. Kós Károly mellszobra Sztánán, csupa célos tetterő, céltudatosság és bizonyosság az erdélyi jövőt illetően. Remélem, hogy Báró Kemény Zsigmond, Bethlen János és Baczkamadarasi Kis Gergely mellszobra is csak az arcképcsarnok kezdete.

Portréin az ember teljességét keresi, az ember méltóságát, nyitottságát, öntudatát. Megmintázott alakjai nemcsak történelmünk kanonizált szentjeiként és hőseiként állnak előttünk, hanem mint olyan emberek, akik mindenekelőtt diadalt arattak önmagunk felett. Csak tiszta lelkiismeretű, igaz emberek képesek olyan tartásra s olyan tekintetre, ahogyan Zoltán elénk idézte őket. Elmúlhatatlan értékekért küzdöttek és egész életüket rááldozták. Ők szabadon döntöttek és megcselekedték, amit hitük és nemzetük megkövetelt tőlük. Ők a rendíthetetlenek, az országépítők, a mi világlásunkra gyúlt élő szövétnemek.

Köztéri szobrain az antik görögöktől öröklött kánonrendszert és derűt, a középkori mesteremberek mívességét meg a reneszánsz humanizmusát ötvözi. Teszi mindezt úgy, hogy szembe megy korunk kánonromboló és dehumanizált irányzataival. Választott nyelvezete és látásmódja mégsem anakronisztikus. Nem is az időbe, hanem inkább az igazságba ágyazott, a perennális értékek embert csiszoló medrébe. Hivatástudat, szeretet, hit és önként vállalt áldozatos

szolgálat sugárzik arcképeiről, akik irányt mutató fáklyaként világítanak elhomályosult szellemünknek.

Több mint száz éve próbálják bizonygatni a gyökértelen bölcselkedők, hogy az alkotó ember élete és a műve szétválasztható, sőt csakis így szabad szemlélni őket. Gergely Zoltán esetében az ember és a mű teljes mértékben összeforrott. Aki megismerte az egyiket, a másikban sem fog csalódni.

Az igaz művészek nemcsak pusztá kép- és tárgyakalkotók, hanem újfajta látás- és látomásteremtők, koruk és embertársaik szeizmográfjai, irányt mutató tűzszlopgyűjtők és a szellemi világrend helyrebillentői. Gergely Zoltán is feltette magának a kérdést; hogyan lehet a perenniális értékeket egy új, 21. századi ikonográfiát teremtve megfogalmazni? Bronz kispasztikai filozofikus ékszerek, amelyek néha ironikus felhangot is kapnak. Úgy tűnik, hogy az absztrakt és realista formanyelven egyaránt képes megidézni az ember alapállását, „aranykori” létét, állandóan esedékes realizációját, létalkotó elemei egyesítését. Az Egész helyreállításának az óhaja vezérli, a megvalósult ember felmutatása, a teljes emberi mivolt és a hozzá vezető út új formákba öntése. Integráló, meditációs objektumokat készít a tudatfolyammederbe terelő hadműveletéhez. Az, amit a legutóbbi *Trimatéria* című egyéni kiállításán bemutatott, közel áll a metafizikus szobrászathoz. *Fénykorona, Magringató, Várakozó, Királyfej, Gallér, Kariatida, Instabil tárgy árnyékkal.* Éberresztő jelenlétet kódol számunkra, figyelemkelepcéket, merengéshálókat. Így válik filozofikus, igazságkereső művésszé.

Gergely Zoltán nem a szakrális világrend szakértője, de a maga módján szobraival a helyreállításán munkálkodik. Milyenek lehetnek eme megvalósulás mértani formái, és milyen ösképekkel operálhat? Ilyetén kérdéseket feszeget már munkássága kezdete óta a *Purgatórium kapujával*, amivel a Rávennai Dante Biennálén megnyerte Firenze város aranyérmét, vagy az *Oltár*, a *Sámán* és a *Kút* című szobraival. Zoltán ösztönös magabiztossággal uralja a formavilág káprázatát. A Teremtő kép-mása lévén, felségjoga van a molekulák felett, szerves és szervetlen, éteri és anyagi szinten egyaránt. Már jó ideje felvételt nyert a mives mesteremberek ezredeken átszivárgó kasztjába. Ő már az anyagbűvölők rendjébe tartozik. Pusztá kézzel, simogatással képes engedelmisségre bírni a fát, a fémeket s a követ. Ismeri jellemüket,

állhatatosságukat, esendő gyöngeségüket, konok öntörvényeiket és szelíd hajlandóságukat is. Éppen emiatt, önön természetüket tiszteletben tartva, engedékenységre tudja bírni őket, átformálódásra, sőt átminősülésre, magasabb rendű erők és létálmok képviselőjére. Egyszóval mesterember a szó majdnem középkori értelmében. Alázatosan kitanulta a kőrestaurálás mesterességét is. A Teremtőtől kapott adottságához ő jócskán hozzáadta a maga tehetségét s munkáját.

A legtöbb művész arra vágyik, hogy ideje se maradjon díjakat átvenni a megrendelések áldásos terhe miatt. Egy díjnak csak cseresznyeszemnek kell lennie a nagy mecénási vásárlások tortáján. Ám úgy tűnik, hogy kies

anyaföldünkön évszázados hagyományra vált a gazdátlanul hagyott Parnasszus, és ha valaki mégis nekiveselkedik feltörni az ugarát, ritka biztató szavakon kívül csak hemoglobinjai és verejtéke trágyázza a talajt. Eljött az ideje, hogy a többé-kevésbé tehetősek a kortárs alkotókat is értékeljék és gyűjtésük, ne csak ezeréves kultúrkinccseinket, hogy unokáik büszkék lehessenek rájuk, s azt róhassák majd fejfáikra: a rozsda sem marhatja ki és a moly sem rághatja meg, amit örökre hagyatott ránk.

A Teremtő áldása legyen kezeiden s fényesítse szemeidet, hogy továbbra is ilyet alkossál!

(Elhangzott 2017. április 8-án Kolozsváron, az EMKE díjátadó ünnepségén.)

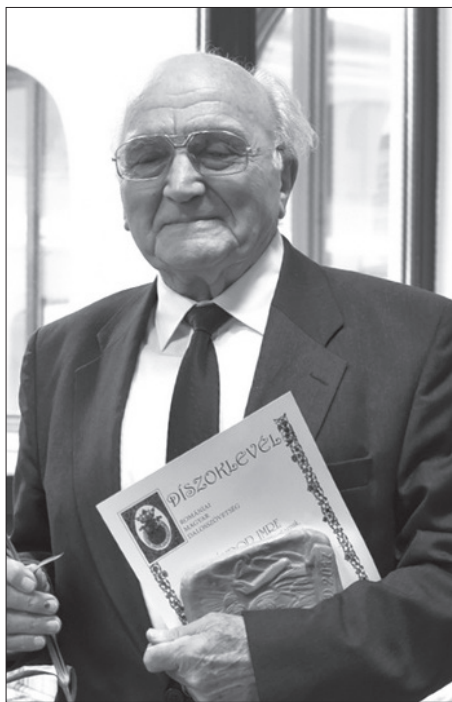

Márton Áron 2013. június 29-én felavatott bronzszobra a gyulafehérvári római katolikus érseki palota udvarán. Gergely Zoltán alkotása (forrás: <http://kiruccanasok.blogspot.ro>)

Ferencz Zsófia

Sándor Imre méltatása

Sándor Imre

Azt a megtisztelő feladatot kaptam Kovács András karnagy úrtól, hogy kórusunk egyik alapító tagját, Sándor Imrét bemutassam Önöknek, mivel a Romániai Magyar Dalosszövetség a Guttman Mihály-díjjal tünteti ki.

1927. április 11-én született Mezőtelegden. Mindkét szülője székely nemesi családból származott, édesapja a Kovászna melletti Pákéból, édesanyja Zágomból eredt. Iskoláit kezdetben születési helyén, majd a sepsiszentgyörgyi református Székely Mikó Kollégiumban végezte, ahol 1947-ben érettségizett. Ezt követően a kolozsvári Református Teológia hallgatója volt két éven át, majd győzött a természet iránti szeretete, és felvételizett a kolozsvári Agrár Tudományegyetemre, ahol általános agrármérnöki diplomát szerzett. Ebben a szakmában dolgozott 34 éven át. Örökmozgó, mindig tevékeny ember, így rendszerint megtalálják őt a nagy feladatok. 14 évet dolgozott a szőlészet és a borászat területén, majd növénynemesítő, vetőmagtermelő volt. További 10 évet a cukorgyárak hálózatában töltött el, ahol négy megyét irányított. 1988-ban ment nyugdíjba.

A Kolozsváron töltött egyetemi évek nehézségekkel teli idején szoros barátság alakult a Birtalan házaspárral. Ennek egyenes következményeként csatlakozott a frissen megalakult vártemplomi kórushoz kedves feleségével, Klárikával együtt. 1986 őszén Fülöp G. Dénes református lelképásztor kezdeményezésére a legvadabb kommunista diktatúra idején Birtalan Judit karnagy asszony bátran elvállalta a toborzást és a kórusvezetést. Megkezdődött az a tevékenység, ami azóta is működik. Fő feladatunk ebben az időben az istentiszteleteken való szolgálat, később világi művek előadása is volt. Rövid időn belül dalos társunkat kóruselnökké választottuk. Ebben a minőségében hűséges segítőtársa lett a karnagy asszonynak mind a kórus adminisztratív ügyeinek intézésében, mind a mindennapi munkában tanúsított odaadó magatartása révén. Közös munkánk eredményeként sok szép sikert értünk el.

Egyik legmaradandóbb emlék, amikor az 1989-es fordulat után a Nyárád-menti Dalosszövetség azonnal megszervezte a kórustalálkozót. A friss szabadságélményt a nagy sokaság által a szabadban, kinn a falu közepén énekelt himnuszok jelentették. Ezután sok szép szereplést és sikert élhettünk át itthon és külföldön egyaránt. Kolozsvártól Ákosfalváig, a budapesti Vigadótól Eger vagy Miskolc deszkatemplomáig. Amikor 2000-ben a Birtalan házaspár áttelepedésre kényszerült, aggódva kérdeztük: hogyan tovább? Nagy szerencsénkre Fülöp G. Dénes tiszteletes úr felkérésére Kovács András tanár úr, addigi dalos társunk elvállalta a kórus vezetését.

Újabb érdekes és értékes időszak következett. Hamar megszoktuk az új munkastílust, és jó hangulatú munkás évek következtek. Szívesen jártunk a próbákra, és sorakoztak az új kihívások itthon és külföldön egyaránt. Tordaszentlászlótól Rákosig, Aranyosgerendtől Somosdig, az évente megtartott Bárdos-fesztiválokig. Külföldön is jelentős szerepléseink voltak. Szerepelhettünk a budapesti Zeneakadémián, Szabadka és környéke, majd Olaszország következett, a Bárdos-év eseményei révén. Ezek mellett továbbra is az itthoni templomi szolgálatok maradtak nagyon fontosak számunkra. Minden évben megtartottuk az adventi és az évzáró hangversenyt. Az elmúlt 30 év során a kórus tagsága kicserélődött, de alapjában nem változott, csak eltelt az idő.

Sándor Imre a kórusbeli tevékenysége mellett 1991–2004-ig a Vártemplom presbitériumának is tagja, majd 2006–2014-ig jegyzője is volt.

Mindig szívesen gondolunk vissza az együtt eltöltött munkás évekre, a felejtetetlen, családias hangulatra, aminek az egyik megteremtője éppen dalos társunk, Sándor Imre, aki mindig tudott egy szál virággal vagy más apró kedvességgel élményt szerezni. Köszönjük neki, és kívánjuk, hogy jó egészségben töltsze hátralévő éveit.

(Elhangzott 2017. november 18-án Kolozsváron, a Romániai Magyar Dalosszövetség ünnepi közgyűlésén.)

Ercsey-Ravasz Ferenc

Molnár Botond méltatása

Molnár Botond (balról) és Ercsey-Ravasz Ferenc

Vannak emberek – sajnos ritka típus –, akik bármihez nyúlnak, arannyá válik. Ilyen az én barátom, dr. Molnár Botond, a kolozsvári Visszhang kórus karnagya. Amikor megismertem őt, feltűnt, hogy nem csupán tökéletesen megbízható tenor volt, hanem olyan kórustag, aki a zene minden ágazata iránt érdeklődött. Állandóan voltak kérdései, elméletről, zeneszerzéstől, formatanról faggatott, miközben rendszeresen bejárt a Zeneakadémiára Terényi Ede tanár úr összhangzattan óráira.

Ezért amikor a kórus vezetését át kellett adnom, úgy döntöttem, hogy az ő ambíciójára, kíváncsiságára és tenni akarására bízom ennek a nagy múltú csapatnak a jövőjét. Életem egyik legjobb döntése volt.

Keze alatt az együttes hatalmasat fejlődött. A taglétszám megugrott, a megszólalás minősége és az előadásmód kalapemelésre készlet, a repertoár műfajilag sokszínű és hatásos. Bebizonyosodott a kodályi elv: a zene a mindenkié. Íme, a műkedvelők is képesek előadni akár Mozart, Mendelsóhn, vagy César Franck nehezebb műveit is, a magyar kórusrepertoárról nem is szólva.

Nála jobb szervezőt nem láttam. A kezdeményezésére létrejött Visszhang Kulturális Egyesület jogi háttérrel biztosít az együttesnek, amely pár éve a Babeş-Bolyai Tudományegyetem magyar vonalának a hivatalos kórusa lett. Egyetlen év alatt sikerült összekovácsolnia azt a kamarazenekart, amely azóta is a kórus állandó kísérője, ha vokálszimfonikus műveket adnak elő.

A számos kiváló minőségű és nagy sikerű koncert nyomán a francia művelődési minisztérium ezt az együttest választotta ki, hogy Romániát képviselje az első világháborúra emlékező VoCE nemzetközi koncertsorozaton, amelynek egyik záró mozzanataként jövőben a berlini filharmonikusokkal együtt adhatják elő Mozart Rekviemjét.

Molnár Botond fáradhatatlanul szervez, próbákat tart, partnerekkel tárgyal, és mindezek eredményeképpen a kolozsvári magyar diákok kórusa – amely történetesen éppen most ősszel kezdte el negyvenedik évadját – egyre fejlődik, tevékenysége szerteágazó, és jövője soha nem volt ennyire ígéretes. Mindeközben Botond doktori fokozatot szerzett fizikából, és az egyetem oktatója lett.

Szívből helyeslem tehát a Romániai Magyar Dalosszövetségnek a döntését, miszerint a Jagamas János-díjat idén Molnár Botond barátomnak ítéli.

(Elhangzott 2017. november 18-án Kolozsváron, a Romániai Magyar Dalosszövetség ünnepi közgyűlésén.)

Ványolós András

Molnár Katalin méltatása

Molnár Katalin és Ványolós András

Molnár Katalin 1985-ben született Gyergyószentmiklóson, elemi tanulmányait Gyergyóújfaluban az Elekes Vencel Általános Iskolában végezte, majd a csíkszeredai Nagy István Művészeti Líceumban érettségizett cselló szakon 2003-ban. Tanárai voltak Korpos Hedvig, Valter Izabella, Bölöni Júlia, Elekes Zoltán.

2007-ben a kolozsvári Gheorghe Dima Zeneakadémián szerzett diplomát zene tanár szakon, cselló mellékszakkal. Ugyanitt intenzív karvezetői képzésben is részesült Cornel Groza keze alatt. További tapasztalatokat kóruséneklés terén a kolozsvári Szent Mihály templom kórusában énekelve szerzett.

2007-től tanít a gyergyószentmiklósi Vaskertes Általános Iskola

zeneosztályaiban zeneelméletet, csellót, zongora mellékszaket. Az 5–8. osztályosok kórusát két évig vezette, akikkel a Domokos Pál Péter kórustalálkozóon sikeresen szerepelt.

Énekelt a Szent Miklós kamarakórusban, csellón játszott a Szent Miklós kamaragyüttesben.

2007 novemberétől Ambrus Éva karnagytól átvette a Gyergyószentmiklósi Ipartestület Férfikarának vezetését.

2014-ben Csíkszépvízen és Csíkszeredában részt vett a 100 tagú Székely Férfikórus alakuló koncertjein, alapító társkarnagyként, egyesítve a gyergyószentmiklósi, a székelyudvarhelyi, a sepsiszentgyörgyi és a csíkborszovai férfikórusokat. Az alakulás óta a 100 tagú férfikórus több fellépésén is közreműködött karnagyként.

Az Ipartestület Férfikara Katalin irányítása alatt számos fellépésen vett részt Gyergyószentmiklóson, és vendégszerepelt 2008-ban Székelyudvarhelyen, Kárpátalján, Svájcban (itt Molnár Katalin karvezetői elismerésben részesült), 2009-ben Sárrétudvaron, 2010-ben Marosvásárhelyen, Siófokon, Felvidéken (Füleken, 2011-ben Csókán, Topolyán.) A kórus 2012-ben ünnepelte fennállásának 120. évfordulóját. 2013-ban Topolya, Túr, 2014-ben Maroshévíz, 2015-ben Túr, Sepsiszentgyörgy, 2016-ban Siófok, Fehéregyháza, Csíkborszova, Maroshévíz, Csíkszereda voltak a fellépések helyszínei.

2017-ben a 125 évfordulóját ünnepelte a kórus.

Mindezt összegezve fiatal kora ellenére, rendkívül tevékeny, dicséretes eredményei elismeréseként örülök, hogy a Márkos Albert-díjban részesül karvezetőként és pedagógusként és kívánom, hogy ez az elismerés erősítse meg értékmentő és művelő munkája végzésében.

(Elhangzott 2017. november 18-án Kolozsváron, a Romániai Magyar Dalosszövetség ünnepi közgyűlésén.)

Köllő Ferenc

Bálint István méltatása

Bálint István (balról) és Köllő Ferenc

Sárosi Bálint *Zenei anyanyelvünk* című könyvében a következőket írja: „Az általános írásbeliség korszaka előtt zenei kultúránkat természetesen örököltük, mint a nyelvet és az életmódot. Az örökséget öntudatlanul használtuk, tartottuk meg és adtuk tovább. Ma a szájhagyományos kultúrát is az írásbeliség veszi át, és ugyanúgy meg kell dolgoznunk érte, mint az irodalmi vagy természettudományos műveltségért.”

Minden ember beleszületik egy közösségbe, amely meghatározó módon befolyásolja életét, jellembeli és szellemi fejlődését. Sok olyan települést, közösséget ismerünk, ahol évtizedek-

évszázadok óta különböző művészeti tevékenységek öröklődtek át, váltak folytonossá, kiváló zenészeket, táncosokat, képzőművészeket, népművészeket adva szűkebb pátriánknak vagy az egyetemes kultúrának. Bálint István zenetanár-karnagy ilyen közösségbe született 1986. december 26-án a Hargita lábánál fekvő Csíkmadarason, ahol majdnem minden családban zenél, táncol vagy énekel valaki.

A zenével elemistaként került először közelebbi kapcsolatba, amikor is felfigyelnek tisztán csengő hangjára, és a népdaléneklés felé irányították. Számos népdalvetélkedőn vett részt, ahonnan mindig díjakkal, elismerő oklevelekkel tért haza.

1998-ban felvételizett a csíkszeredai Nagy István Zene és Képzőművészeti Líceum 5. osztályába trombita szakára, ahol első tanára Urszuly Árpád volt. Egy év múltán már a kitűnő madarasi fúvószenekar soraiban láthattuk, hallhattuk, amelynek később vezéregyénisége lett. 2006-ban sikeres érettségi után felvételt nyert a Nagyváradi Partiumi Keresztény Egyetem pedagógia-trombita szakára, ahol diplomázott. 2010-től a csíkszeredai Nagy István Művészeti Líceum, valamint a Hargita Megyei Művészeti Népiszkola trombita szakos tanára. Ugyanettől az évtől tagja a Művészeti Népiszkola zenetanárai-ból alakult kamarazenekarnak is.

Oktatói, nevelői munkáján kívül fontosnak tartja az amatőr fúvószenekarok utánpótlás nevelését és képzését, ezért 2012-től rendszeres résztvevője szakoktatóként a csíkszentmártoni, csíkkarcfalvi és gyergyóditrói fúvós táboroknak. 2013-ban felkérték a csíkdánfalvi fúvószenekar irányításra, amely zenekarral rövidesen nemzetközi fesztiválokra is meghívást kapott Magyarországra és Németországba.

2014-ben átvette a csíkszentmártoni fúvószenekart, amely együttes irányítása alatt komoly minőségi előrelépést mutat.

2016-ban Csíkszentgyörgyön ifjúsági fúvószenekart szerveztek, amelynek oktatója és karmestere, és 2017. július 30-án az alcsíki fúvós-fesztiválon sikeresen mutatkoztak be.

A zene iránti elhivatottságát és szeretetét igazolja az is, hogy a fúvós oktatás és fúvószenekarok áldozatos munkáját igénylő tevékenysége mellett 2014-től időt és energiát szentel a csíkdánfalvi egyházi kórus irányítására is.

Bálint István zenetanár – karnagy munkásságát a minőségi igényesség, pontosság és a szakma iránti szerény alázat jellemzi.

Áldozatos tevékenységét kísérfje a Jóisten áldása!

(Elhangzott 2017. november 18-án Kolozsváron, a Romániai Magyar Dalosszövetség ünnepi közgyűlésén.)

Haáz Sándor

Dávid Izabella méltatása

Dávid Izabella

Manapság nem tartozik az elismert, „menő” időtöltések közé az éneklés. Főleg a kórusban való dalolás. Mindamellett, hogy időigényes szórakozás, előtanulmányok, kellő zenei felkészültség nélkül a sikerélmény gyakran elmarad.

A magunk zenei szórakoztatására ezerféle elektronikus lehetőségbe botlunk, csak válogatni kell köztük. Nem csoda, hogy közösségeinkben, erdélyi településeinken fokozatosan kimúlt az

együttdalolás igénye. „Lehet élni zene nélkül is. A sivatagon át is vezet út...”

Szerencsére történnek néha váratlan csodák. Néhány éve, mint éltető víz, májusi eső jelent meg Máréfalván Dávid Izabella zenetanár a közösségteremtés, az énekkultúra újrafelfedezésének igényével.

Máréfalva Székelyudvarhelytől tíz kilométerre fekvő nagyközség. Táncsoportja, színjátszó köre működik, népi hagyományait a Kőlik Egyesület gondozza. Három és fél évtizeddel ezelőtt a Kodály-centenárium évében sikerült ezzel a közösséggel színpadra állítani Kodály mindhárom daljátékát. Csodás eredetiséggel, gyermekszereplőkkel vitték színre a *Székely fonót*, a helyi műkedvelőkkel a *Háry János* daljátékot, aztán az Udvarhelyi Népszínházzal közösen a *Cinka Panna* is megelévedett. Gyermekkorosok, felnőtt karok, szólisták, tehetséges falusi komédiások mozdultak Szép Gyula zenetanár hozzáértő szervezésére. Álomvilág volt akkor Máréfalván, Kodály Zoltán álma vált valóra.

A székely kapuiról híres falu azóta is zenei vezető után szomjazik, folytatni énekes hagyományait.

Páratlan szerencse érte a közösséget, amikor 2005-ben Máréfalva szülötte, Dávid Lajos élete párjával választotta a tehetséges, fiatal és tenni akaró pedagógust, Bartalis Izabellát. A kezdészenléleki lány Sepsiszentgyörgyön érettségizett a Zeneművészeti Líceum énekszakos hallgatójaként, majd a Békéscsabai Tanító- és Zenetanárképző Főiskolán diplomázott.

Kis tanulmányi kiterőt követően a kézdivásárhelyi képző zenetanári katedróját foglalta el, ahol 1998-tól 2005-ig tanított. Imádja a zenetanítást, leánykórust alapított. A Bod Péter Tanítóképzőnek talán soha olyan magas színvonalú diákkórusa nem létezett, mint azokban az években. Zenei módszertanból is jeles, vizsgái után zenei képzéseket, felkészítőket tartott és tart a mai napig. Gyakran hallhatjuk leányúgózó szakmai előadásait ritmusról,

zenei játékról. Ő az, aki rendszeresen megmozgatja, megénekelteni hallgatóságát.

2005-ben búcsúzott Háromszéktől, tanítónői állást kapott Máréfalván, a zenei katedrát is elvállalta.

Három gyermeknek adott életet, és életet adott a dalt szomjazó Máréfalvának is. Csakhamar egyházi kórust vezényelt a katolikus templomban, hívő katolikusként maga is bekapcsolódik a falu dalos életének szervezésébe. Az egyházi ünnepeken zeng a muzsika, nem múlik el pünkösöd, húsvét, advent, karácsony vagy bérnálás, hogy furulya-együttese, kórusa, énekszólístái ezeket ne tennék felejthetetlen zenei ünnepekké is.

Harmincöt tagú falusi vegyeskara 2010-ben kapta nevét. Ők a Con spirito máréfalvi kórus, egyházi kórustalálkozók, falunapok, színdarabos falusi bálók mindig jelenlévő, lelkes szereplői.

Iskolai zeneóráit a népdalok bővítésében tartja, a nebulók dalos füzeteket vezetnek, énekszövegeket írnak, gyűjteményük Erdély tájegységeinek daltéreképet rajzolják.

A családi muzsikálásra is futja idejéből. Hegedűs kislányát rendszeresen bevonja munkájába, fiát zongorázní tanítja. Sokat énekel a kicsinek is.

„A világ minden pénzéért sem hagynám el szülőföldemet, a zene és az itthon a mindenem” – vallja lelkesen életfilozófiáját, mi pedig csodálkozva szorítunk neki. Bámuljuk hűségét, tudását, fiatalságát, felkészültségét. Azt, hogy mer vállalni, hogy rájött, itthon jobb, hogy kitartóan bizik a dal megtartó erejében.

Tanártársai pár napja így nyilatkoztak: „Izabella a mi kincsünk. Nagyon fontos nekünk.”

Dávid Izabella az énekes zene kincskeresője mindannyiunknak fontos, díjazásával a Dalosszövetség megérdemelt koronát helyez a fejére.

(Elhangzott 2017. november 18-án Kolozsváron, a Romániai Magyar Dalosszövetség ünnepi közgyűlésén.)

Potyó István

Márton Szabolcs méltatása

Márton Szabolcs (jobbról) és Potyó István. A Romániai Magyar Dalosszövetség díjazottairól készült képek Tóth G. Elemér felvételei

Nagy örömet és tiszteletet érzek, hogy újból itt állhatok Önök előtt, és olyan emberről mondhatok méltatást, akit nemcsak szakmailag ismerek, hanem megbízható munkatársamnak, kiváló muzikusnak és nem utolsósorban barátomnak is nevezhetek. Zsizsmann Rezső ikonikus alakját felidézve és a nevét viselő díjban részesülni nemcsak kitüntetést jelent, hanem egyben elkötelezettséget, inspiráció és kihívást is a jövőre.

Elköteleződést, mert Zsizsmann Rezső munkássága és szellemisége, a

Szent Mihály templomban és Kolozsvár magyar közösségéért kifejtett tevékenysége olyan érték és örökség, amelynek te is részese és továbbadója vagy. Inspirációt, hogy tovább kamatoztassad azt a nemes munkát, amit az egyházzene terén elkezdted. És nem utolsósorban kihívást, mert bár az egyházzene imádság, és abban tévedni talán nem lehet, ennek méltó művelése állandó áldozatot, felkészülést és megújulást követel.

Márton Szabolcs szülőfalujáról a következőket írja Orbán Balázs: „Lövete a katolicizmus végső bátyja, mert ezen alól már unitárius világ következik. Népe derék és munkás, a nők főként megtartották a régi székely viseletet, a kerekkontyos, cifrán himzett főkötőt, melyre ünnepélyesebb alkalmakkor kecsesen bonyolított fátyolt kötnek; olyat minőt Priscus Retor leírása szerint a hun nők is viseltek Attila udvarában.” Ebből a környezetből, ahol számos régi értékes Mária-ének maradt fenn, innen került az ifjú leány a gyulafehérvári római katolikus Majláth Gusztáv Károly Gimnáziumba, ahol a négy év után, zsebében a kántori diplomával, egyben a klasszikus gitárt és a szép muzsikát is megszeretve jelentkezett a kolozsvári Konzervatórium Zenepedagógia szakára. Az egyetemi élet nagy kihívások elé állította, és bár időközben elvesztette édesapját, szorgalmával és akaraterejével méltón helyt állt, gyarapodván tudásban és zenei élményekben. Ezzel egyidőben a főtéri templom Szent Cecília kórustagja lett, és közösségünk alaptagjává vált. Szorgalma és hűsége gyümölcseként 2009-től főállású kántori szolgálatra hívták a Szent Mihály plébánia templomaiba. Azóta is imádságos méltósággal és szakértelemmel végzi a kántori szolgálatot templomainkban.

Sokrétű tevékenységei közül kihangsúlyoznám a gyermekszközlát, amelyet szeretettel és szakértelemmel vezet. A gyermekhangok, amelyek egyházzenei szolgálatban csendülnek fel össze egy-egy vasárnapi szentmisén,

gyönyörűen betöltik a főtéri templom szakrális terét. Azok a gyermekek, akik itt énekelnek, biztos alapot képeznek a jövőre, akik megértik, mit jelent a szép muzsika, a zenei szolgálat és az igazi értékes egyházzene. Ez az oktatási-nevelési tevékenység valamelyest arra is emlékeztet, hogy annak idején, amikor Zsizsmann Rezső Kolozsvárra került, a Római Katolikus Zeneiskola tanári állását is elvállalta.

A 2011-ben felszentelt Donát úti Szent István templom igényes kántori szolgálata mellett, fontos megemlítenünk a hívek közösségéből alkotott kórust, amely vasárnaponként hozzájárul a szentmisék ünnepléssé tételéhez.

Pár éve arra a nemes feladatra vállalkozott, hogy a kolozsvári BBTE római katolikus teológiai kar hallgatóiból kórust szervez. Bár a diákok elsősorban többsége párhuzamosan két szakot is végez, és nagyon sok az órájuk, a karagnak köszönhetően mégis összegyűlnek próbákra és ily módon színvonalas énekkar alakulhatott, Szent Jeromos közbenjárásával. Ide tartozik az a fontos tudományos munka,

amelyet a régi kódexek és kéziratok kutatása képezi, mint például a 16. századi kolozsvári graduale. Ezen értékes zenei tételek értelmezése és megszólaltatása fontos hozzájárulás a kulturális örökségünkhöz.

Kiemelném a főtéri templom Szent Cecília kórus iránt való elhivatottságát, segítőkészségét és hűségét. A szólamvezető és alkalmanként tenor szólista szerepe mellett kicsit rávilágítanék a jó humorára és a közösséget összetartó szerepére. Karvezetőkként jól tudjuk, hogy egy-egy próbafolyamat sok feszültséggel, akár sikertelenséggel vagy kevesebb zenei élménnyel is jár, és ilyenkor nehezebb az emberek motiválása. Nos, pont ilyen pillanatokban gyakran volt felfedezhető a tenor szólam derűltsége, visszafolytott nevetéssel egybe kötött szinkronmozgása, amely pontosan az itt méltatott barátom humorának köszönhető.

Zárásul, tapasztalatból mondhatjuk, hogy mindazok, akik együtt éneklünk, közösségé alakulva ösztöngyűlünk próbákra és fellépésekre, és különös pillanatokban megélhetjük

azt az élményt, azt az érzést, amikor a muzsika mindenkinek ajándékba adja önmagát, és minden zenei rezgést átérzve nagyon szerencsések vagyunk. Ez a magyarázhatatlan élmény teszi érzékelhetővé az igazi művészetet, és azt kívánom, hogy ebben továbbra is legyen részed. Legyen az kántortként vagy karmesterként, énekesként vagy szólistaként, ez csak önátadással jöhet létre, átadva hitet, érzést, akaratot, tudást a magasztos cél elérésére. Ez a hit, érzés, akarat és tudás volt jellemző Zsizsmann Rezső áldozatos munkájára, és ez sarkalljon téged is és minket is, hogy felismervén korunk kihívásait, minden nehézséget vállaljunk az egyházzeneért.

Nagy öröm számunkra, hogy idén Márton Szabolcsra esett a választás, mert valóban méltó az elismerésre, és úgy gondolom, ilyen egyéniségekre van és lesz szüksége az erdélyi zenei életnek.

Isten áldása kísérje munkádat továbbra is, kedves barátom!

(Elhangzott 2017. november 18-án Kolozsváron, a Romániai Magyar Dalos szövetség ünnepi közgyűlésén.)

Élet és halál. Nagy-Imecs Zsuzsánna pasztellje

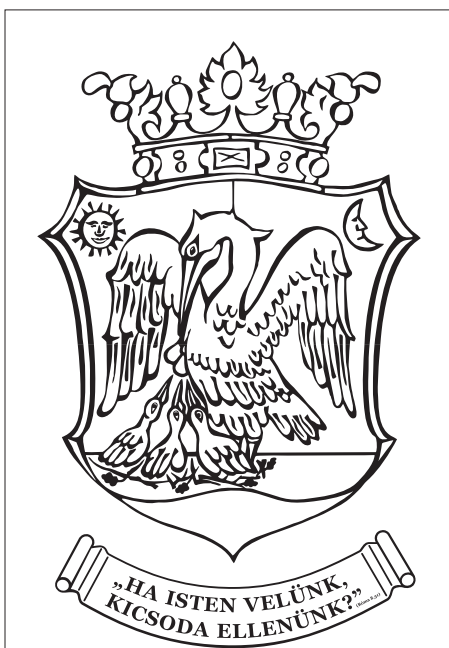
Brendus Réka

Az Erdélyi Református Egyházkerület méltatása

Kérem, engedjék meg, hogy a megtisztelő felkérésnek eleget téve, laudáljam a Kelemen Lajos Műemlékvédelmi Díj egyik idei kitüntetettjét, az Erdélyi Református Egyházkerületet.

Fél évezreddel ezelőtt, 1517-ben vette kezdetét a reformációként ismert vallási megújulási mozgalom, amely döntően határozta meg a magyar nemzet későbbi életét, történelmét, kultúráját, szakrális épített örökségét. Az esemény nagyságához és hatásához méltó jubileumi évben egymást követik a különböző programok, az emlékezés mozzanatai, melyek árnyékában talán kevesebb figyelem irányul azokra, akik mindezek háttérében állnak, akik most a megelőző években és évtizedekben is sokat tettek a reformáció vívmányainak megőrzéséért, a folyamatos megújulásért, anyanyelvünk és kultúránk, épített örökségünk megőrzéséért. Az Erdélyi Református Egyházkerületre, annak vezetőire és dolgozóira, lelkipásztoraira és presbitereire gondolok, azokra, akik napjaink mostoha körülményei ellenére rendületlenül vallják és vállalják a reformáció örökségét, őrzik azt a bizonyos lángot, hozzájárulva az erdélyi magyarság és nemzetünk megmaradásához.

A díszoklevélben az áll, hogy a Kelemen Lajos Műemlékvédő Társaság a nagyenyedi Bethlen Gábor Kollégium, illetve más, tulajdonában lévő műemléképületek és oktatási intézmények felújításáért műemlékvédelmi díjban részesíti az Erdélyi Református Egyházkerületet. Nem kétséges, hogy az elismerés méltó helyre kerül, hiszen aki csak egy keveset is jártas és tájékozott a műemlékvédelem terén, láthatja, hogy az Erdélyi Református Egyházkerület az elmúlt években sokat tett az erdélyi magyar épített örökség megőrzéséért. És miként az oklevél által említett példa, a nagyenyedi Bethlen

Az Erdélyi Református Egyházkerület címere

Gábor Kollégium is mutatja, bár egy egyház a kitüntetett, az általa végzett örökségvédő tevékenység túlmutat a szakrális kereteken. Az elmúlt években számos, világi funkciót ellátó épületet is mintaszerűen, a műemlékvédelmi előírásoknak és szakmai elvárásoknak megfelelően újított meg. Csak néhányat említek: megújult a Székelyudvarhelyi Református Kollégium épülete, folynak a munkálatok a Kolozsvári Református Kollégium, valamint az Apáczai Csere János Elméleti Líceumnak otthont adó épületeken, és hamarosan elkezdődik a Marosvásárhelyi Református Kollégiumnak és a Bolyai Farkas Elméleti Líceumnak otthont adó épület felújítása.

Bár egy szakmai díjátadón vagyunk, és a laudált is szakmai elismerésként kapja a díjat, fontosnak tartom kiemelni, hogy a szigorúan vett, műemlékvédelmi jogszabályoknak megfelelő

felújítások mögött ott húzódik az erdélyi magyar szellemi és vallási örökség ápolása és védelme, az anyanyelvű oktatás támogatása, a nemzeti összetartozás hitben és kultúrában megélt erősítése, a nemzeti identitás megőrzése. Mindezek megerősíthetik ama meggyőződésünket, hogy az Erdélyi Református Egyházkerület tulajdonában épületeink biztonságban vannak, hogy ott gondos gazda módjára fognak bánni velük. A Magyar Kormány képviselőjeként is szeretnék köszönetet mondani mindezért az Egyházkerületnek és kiemelten Fótiszteletű Kató Béla püspök úrnak, akinek hivatalba lépése óta látványosan fellendült az említett érték-megőrzés és közösségépítés.

Az erdélyi magyarság számára a tavalyi év talán egyik legjelentősebb momentuma a felújított nagyenyedi Bethlen Gábor Kollégium átadása volt. A 2004-ben visszaszolgáltató épület immár korszerű termekkel, könyvtárral, bentlakással, konyhával és étkezdével várja az Erdély minden szegletéből érkező diákokat. A püspök úr tavaly szeptemberben, az intézmény avatónnepségén Jeruzsálemet említette példaként: a városban és környékén évezredek át harcoltak, többször lerombolták, de mindig újjáépült, mert az emberek hittek abban, hogy az Úr velük van. Valóban, az Isten oltalmában való erős hit a titka annak, hogy az enyedi kollégium ma is él és virágzik, ehhez a virágzó működéshez pedig az egyházkerület teremtette meg a megfelelő körülményeket.

Szívből gratulálok az Erdélyi Református Egyházkerületnek az elismeréshez, azt kívánom, hogy töretlenül maradjon meg ereje ahhoz az emberfeletti munkához, amelyet hitünk és örökségünk megóvásáért végez. Köszönöm, hogy meghallgattak!

(Elhangzott 2017. május 5-én Kolozsváron, a KLMT közgyűlésén.)

Horváth Anna

A Kolozsvár Belvárosi Református Egyházközség és a Széki Református Egyházközség méltatása

A Farkas utcai és a széki református műemléktemplomok szakszerű restaurálását, a grandiózus értékmentő munkálatokat lehetővé tevő gyűlekezeteket nem a véletlen, de még csak nem is az európai uniós támogatás, hanem – a mifelénk még olyannyira ritka – stratégiai tervezés, hosszú távon való gondolkodás képessége köti össze.

Bár mindkét templom-helyreállítás és mindkét közösség – élükön Sallai Márton (Szék) és Fazekas Zsolt (Farkas utcai templom) lelkipásztorokkal – különleges és egyedülálló, mégis először arról szeretnék beszélni, ami közös bennük, ami összeköti őket.

A legelső kutatások, felmérések, elkészítő munkálatok mindkét helyszínen egy évtizede kezdődtek el. A pályázatot a közösségek hitének, bizakodásának, valamint bő két év kitartó munkájának eredményeként, 2009 januárjában sikerült benyújtani. Aztán újabb türelmeprobáló időszak következett, hiszen bár mindkét tervet nyertesnek nyilvánították, de először csak pótlistára kerültek: így a költségvetés-módosítások, illetve a visszalépések függvénye volt, hogy csak járna-e vagy jut is a támogatási keretből. Ebben az időszakban a kívárá-bizakodó derűlátás megőrzése érdekében az Egyházkerület képviselői és a szakemberek több ízben bemutatták

a gyönyörű látványterveket és naprakészen tájékoztatták a presbitériumot a pályázat helyzetéről.

2011 szeptemberében, a széki templom támogatásáról szóló kiértékelés a legjobb időben érkezett, hiszen a közösség már nem szeretett volna újabb telet hideg templomban megélni, és mivel egy korszerű, a helyhez illő fűtési rendszerre nem lett volna pénz, a falképeknek nem túl kedvező megoldás beépítése is szóba jött. Ami ehelyett következett, az a hatalmas lendületű kiviteli tervezés, az alig 3 hónap alatt beszerzendő engedélyek tömkelege, illetve a több tucat szakembert magába foglaló tervezőcsapat előrelátó, a közösség szűkös lehetőségeit is szem előtt tartó áldozatos munka.

A Farkas utcai közösségnek további csaknem egy évet kellett várnia a pozitív döntésre. Mindkét helyszínen újabb egyévnyi ellenőrzési folyamat következett, szinte betarthatatlan határidőket szabó bürokráciával, mely értelemszerűen az eredetileg tervezett kivitelezési időt rövidítette meg. És csak mindezt követően köszönhetett be a közösségek életébe, az önmagában is ünnepi pillanattá számító támogatási szerződések aláírása – a széki templomra 2013 januárjában, a Farkas utcai gyülekezet esetében ugyanazon év végén –, amely már lehetővé tette a kivitelezők kiválasztását. Nekik sem volt könnyebb dolguk, hisz nemcsak a támogatási szerződésbe foglalt, semmilyen hosszabbításra lehetőséget nem nyújtó határidő szorította őket, hanem annak az erkölcsi felelőssége is, hogy nagyjából két esztendőn át egyik gyülekezet sem

A felújított Farkas utcai református templom Kolozsváron. Kiss Gábor felvétele

A felújított széki református templom. Rohonyi D. Iván felvétele

használhatta templomát. A széki templomban a munkálatok 2013 áprilisában kezdődtek, a 2015-ös év pünkösdi ünnepén rendezett konfirmációt pedig már a templomban tartották. A Farkas utcai, eredetileg 3 évesre tervezett kivitelezést 2014 februárjától 2015 júliusáig – azaz alig több mint 16 hónap alatt – kellett befejezni, a hivatalos átadás 2015. július 20-án volt, a mindannyiunk számára emlékezetes, lenyűgöző hálaadó ünnepi Istentisztelet pedig augusztus 16-án.

Azt szokták mondani, hogy a lelkesedés diktálja az iramot, de a kitartás éri el a célt. Kétségtelen, hogy itt, mindkét helyszínen a kivitelező fővállalkozók, valamint a szakemberek, cégek és restaurátorok tucatjainak, a lelkipásztorok és a gyülekezetek kitartó lelkesedésére volt szükség.

A ma itt összegyűltek közül mindenki tudja: Széken nem telt el nap Sallai Márton lelkész építőtelep-szemléje nélkül. Ő volt az, aki folyamatosan szem előtt tartotta és tolmácsolta a gyülekezet igényeit, olyan esetekben is, amikor a terv az épület hagyományos használatát módosította volna: például, hogy három padsorra van hagyományosan szükség a legénykarzaton a három

Szegről érkező széki legények számára. De ugyancsak ő volt, aki megértette a templom egyszerűen festett Árpád-kori vakolatának, a templom bútorzatának 18. századi színvilágot visszahozó kiképzésének vagy a Szent Bertalant ábrázoló freskó restaurálásának a fontosságát, és abban is segített, hogy mindenki megérthesse és elfogadja az értékmegőrzésre irányuló szakmai döntéseket.

Hasonlóképpen Fazekas Zsolt tiszteletes úr segítségével sikerült – a munkálatok ütemét döntő módon fellendítő – megoldást találnunk a parókia emeleti termeiben kialakított címerrestaurátorok műhelyeire, valamennyi kivitelezési egyeztetésen való jelenléte lehetővé tette a kulcsfontosságú operatív és hatékony együttműködést. Ma is ők azok, akik a helyreállítás befejezése óta jó gazdaként figyelik épületeik működését, a tervezőknek, kivitelezőknek azonnal jelezve, ha bármilyen rendellenességet észlelnek.

Egy igazi közösséget a kudarc, a baj összekovácsol, a siker, az áldás felvillanyoz, életerővel tölt fel. Széken és a belvárosi református gyülekezetben érezhetően megerősödött a felelősség, az elkötelezettség a templomok értékei,

múltja és jövője iránt. Tízéves munkájuk, türelmük, a jövőbe való beruházásra tett erőfeszítésük, íme, meghozta gyümölcsseit: amit megvalósítottak, az ma már példaértékű az egész Kárpát-medencei magyar közösség számára. Hogyha merünk nagyot álmodni, lelkesedéssel, kitartással, összefogással a hegyek is megmozgathatóak. És ez nemcsak az 1000 éves múltunk műemléképületeinek megmentéséről szól, hanem önmagukról is, arról, ahogy önfeláldozóbb, öntudatosabb, összetartóbb, egyszóval magyar közösségekké válhatunk.

Németh Pál eszmeisége jegyében – aki szerint „A győztesek soha nem adják fel, mert akik feladják, azok soha nem győznek” – idén, 2017-ben, a széki és a kolozsvári Farkas utcai gyülekezeteknek, azok élén álló presbitériumoknak és nem utolsósorban a fáradtságot nem kímélő lelkipásztoraiknak nyújtjuk át a Kelemen Lajos Műemlékvédő Társaság díját. Tiszta szívemből kívánom, hogy ez a győzelem tovább erősítse őket abban a hitükben, hogy a közös munka, a lankadatlan küzdelem előbb vagy utóbb, de mindig célba ér.

(Elhangzott 2017. május 5-én Kolozsváron, a KLMT közgyűlésén.)

Demeter László

Gudor Kund Botond méltatása

Tisztelt Ünneplők! Kedves Botond!

Megtisztelő, hogy itt szólhatok Önökhöz, Gudor Botondról laudációt mondhatok. Már diákkoromban olvastam Jékely Zoltán versét, és azóta mindig megfogott a hely varázsa, ahányszor erre jártam. A templomba azonban ma léptem be életemben először, és nem a Jékely Zoltán verséből sugárzó szomorúságot érzem, hanem örömet. Örömet, mert tele van ez a templom. Reménykeltően tele van, ami bizakodásra ad okot. Bizakodásom egyik forrása éppen a díjazott Gudor Botond, aki eddigi munkája során tette a dolgát lelkesként, közösség-szervezőként, művelődésszervezőként, történészként és még sok más minőségében, s mindezt a lehető legtermészetesebb módon, irányt mutatva, és sokszor töltötte meg elnéptelenedett templomainkat. Élete jó példájával cselekvésre sarkallt és sarkallt sokunkat.

Gudor Kund Botond 1971-ben született Balázsfalván. Tanulmányait Búzásbocsárdon, Balázsfalván, Nagyszebenben, Kolozsváron és Szegeden végezte. A Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézetben lelképásztori, majd a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Történelem Fakultásán történészi diplomát szerzett. Posztgraduális tanulmányait Amsterdamban és Erdélyben végezte. Négy könyv szerzője, többnek szerkesztője. Tanulmányai hazai és külföldi lapokban jelentek meg. Érdeklődési köre a magyar és európai történetírás és egyháztörténet-írás 16–18. századi története. Kutatásaiban a protestáns intézményfejlődést, az erdélyi és európai vallási tolerancia kialakulásának kérdéskörét, a református egyházi adminisztráció kialakulását, az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc erdélyi polgárháborús szakaszát, iskola és könyvtörténetet, Bod Péter történetírását, valamint a román-magyar felekezeti kapcsolatok kutatja. A Gyulafehérvári Református Egyházközség lelkésze és a Nagyenyedi Református Egyházmegye esperese.

Kezdeményezésére műemléktemplomok újultak meg részben vagy egészen

(Háromszéki szervezetek, az Ágoston Sándor Alapítvány és a budapesti Teleki László Alapítvány közreműködésével): Sárd, Magyarigen, Óraljaboldogfalva, Marosszentimre, Alvinc, Borberek, Boroskrakkó, Zalatna, Szászsebes, Gyulafehérvár. Alvinct 60 évvel elhagyása után újra birtokba vette a helyi maroknyi közösség.

Történelmi emlékek felújítása is fűződik a nevéhez: Bod Péter sírja és lapidárium Magyarigenben, 1848-as áldozatok emlékoszlopai Magyarigenben és Ompolygyepűn, Lukács Béla útépítési emlékműve Zalatnán, Karácsony Benő emléktábla Gyulafehérváron, harangláb Bethlen Gábor fejedelemmé választásának 400. évfordulója alkalmából. 2016-ban a marosszentimrei templom kerítése és fődéme újult meg.

A Bod Péter Alapítvány révén a Fehér megyei magyar oktatást, elsősorban a Gróf Majláth Gusztáv Károly Római Katolikus Teológiai Líceumot támogatja: a délutáni diákfoglalkoztatásokat, ösztöndíjakat, utazási költségek fedezését.

A szörvány-székely partnerség támogatója, tagja: együtt állítottuk fel 2013-ban, Bethlen Gábor uralkodásának 400. évfordulójára emlékezve a gyulafehérvári haranglábát.

A Nagyenyedi Református Egyházmegye espereseként 2012-től a nőszövecségi, ifjúsági szövetség (IKE), a presbiteri szövetség munkáját rendszerezíti, egyházmegyei központ építését tűzi ki Nagyenyeden, egyházmegyei földeket szerez és telekkönyveztet. Bethlen-utat tervez, részt vesz a Bod Péter emlékévi eseményeinek szervezésében, Bethlen Gábor fejedelemmé választása 400. évfordulójára szervezett ünnepségek lebonyolításában.

Száraz életrajzi adatoknak tűnnek az előbb felsoroltak, de ha jobban a dolgok mögé nézünk, láthatjuk, hogy Gudor Botond egymagában, felesége, Melinda, és lányai, Noémi, Éva és Eszter erős támaszával majdhogyan egy intézmény munkáját végzi. Prédikál, nevel, pályáztat, épít, és folyamatosan keresi a megoldásokat az olykor kilátástalannak tűnő helyzetekben is.

Gudor Botondtól sokat tanultam és sok élményemet köszönhetem neki. Nagy örömmel vezettem közel nyolc évig Kovászna Megye Tanácsának Összefogottunk székely-szörvány partnerségi programját. Ennek a programnak a keretében is sokszor találkoztunk, sokat terveztünk, és sok mindent meg is valósítottunk.

Meghatározó volt számomra, hogy 2013-ban részt vehettem Gyulafehérvár főterén a Bethlen Gábor fejedelemmé választásának 400. évfordulóján szervezett ünnepségen, és szólhattam a háromszéki székelyek nevében Erdély egyházi vezetőihez és a több száz fős gyülekezethez. Azon a Gyulafehérváron, amelyről székelyföldi halandó úgy véli, hogy ott hangos ünneplés csak december elsején lehet a főtéren, és nem

Gudor Kund Botond. Vetési László felvétele

nekünk. Ez a rendezvény is Gudor Botond jó diplomáciai érzékének köszönhetően lehetett főtéri rendezvény.

Másik fontos közös projektünk volt a Bod Péter-emlékév magyarigeni eseményeinek szervezése, Bod Péter szobrának felállítása 2012-ben. Bod Péter személye, munkássága egy a sok ezer kötelék közül, amely Háromszék és Dél-Erdély, Fehér megye között létezik. Mi, háromszékiek azt is megtanultuk Gudor Botondtól, hogy igen, fel lehet vállalni azt is egy olyan faluban, ahol jelenleg 20 magyar él, hogy Bod Péternek mellszobrot állítsunk működésének, és halálának helyén, Magyarigen főterén, a református templom kertjében.

Gudor Botond több mint két évtizede hangyaszorgalommal gyűjti a felszámolódott gyulafehérvári református egyházmegye történetének levéltári adatait és mai dokumentumait. Nagy örömmel szolgált, hogy részt vehettem ennek könyvként való megjelentetésében.

Több ízben volt szerencsém hallgatni is az előadó Gudor Botondot, történelmi bemutatót tartani Gyulafehérvárról, Magyarigenről, Hegyaljáról, Bod Péterről, az itteni magyar közösségeket ért történelmi tragédiákról és a történelem

számunkra kedvező eseményeiről is. Mindazt a tudást úgy tudja átadni, hogy megszeretteti a hallgatóval Dél-Erdély minden szegletét, ragaszkodásunkat erősíti még az egyelőre elnéptelenedett romok iránt is.

Gudor Botond az igenek embere. Igent mond a közös cselekvésre, és erdélyi magyar szolidaritásban gondolkodik. Különös kegyelme a sorsnak, hogy 16 évig Magyarigenben szolgált, valószínű ez is erősítette benne ezt a tulajdonságot, az igenmondás tulajdonságát.

Gudor Botond a bizakodó ember, aki tesz is azért, hogy bizakodása közös bizakodássá váljon, és közös munkára sarkalljon. Hogy ne az legyen az általános retorika Erdélyben, hogy például Marosszentimrén már csak egy református van, hanem az, hogy Marosszentimrén még csak egy református van. A már és a még két jelentéktelen kis szónek tűnik, de mégis óriási különbséget hordoz a szórvány jelene és jövője tekintetében (is).

A mai eseménynek, ünnepségnek fontos üzenete is van. A történelem az utóbbi században megtanított bennünket, hogy a korábbi vallási különbözőségünkből eredő konfliktusainkat

felülírta az idő. Mi magyarok egymásra vagyunk utalva, felekezetre való tekintet nélkül. Csak akkor tudunk megmaradni, akkor tudunk erősek lenni, ha összetartunk, levetkőzve múltbéli öszszevillanásainkat. Ezért fontos ma az, hogy én római katolikusként szólhatok e szimbólumértékű református templomban, református esperes barátomról a szórványért kifejtett igen jelentős tevékenységéről díjazása alkalmával, a reformáció 500 éves évfordulóján. Adja Isten, hogy ez a szemlélet minél hangsúlyosabb legyen Erdélyben az elkövetkezendőkben is.

Gudor Botondnak és családjának további jó egészséget, erőt, kitartást kívánok a további munkában. Amíg bírja a karunk, Háromszék a Fehér megyeiek mellett van az eddigiekhez hasonlóan.

És adja Isten, hogy 50, 100 év múlva is ilyen szép számban összegyűlhesünk e templomban, és dicsérhessük az Urat, kérhessük utódaink is az ő kegyelmét, magyar szó hangozzék itt az ősi falak között az ember által belátható idő végezetéig.

(Elhangzott 2017. november 4-én Marosszentimrén, a Czelder Márton Díj átadása alkalmával.)

Vihar után. Nagy-Imecs Zsuzsánna pasztellje

Szántó Sándor János

Farkas Béla méltatása

Farkas Béla. Vetési László felvétele

A reformáció 500. évfordulóján, a Diaszpóra Alapítvány szórványdíjainak 25. alkalommal való átadása alkalmával, a Râmnicu Vâlcea-i egyházközség fennállásának 20. évfordulóján a gondnokoknak járó Földes Károly-díj ebben az évfordulókkal teljes esztendőben annak a személynek adatik át, aki az eddigi díjazottak valamivel fiatalabb nemzedékét képviseli.

Történelmi esemény a mai, nemcsak azért, mert az erdélyi reformátusság ősi Sionjában zajlik, hanem azért is, mert három lelkipásztor mellett harmadik alkalommal kerül a díj a Kárpátokon kívüli gyülekezetek egyik gondnokához.

Az előző évtizedekben Dávid Ödön ploiești-i, Nagy Endre galáci és Bányai László bukaresti lelkipásztorok mellett

Cseh Ernő volt bákói és Szabó Endre ploiești-i gondnokok után Farkas Béla a hatodik díjazott ebből a térségből.

Amikor Erdélyben vagy a tömbmagyarság által lakott bármely más vidéken megtudják, hogy honnan jöttünk mi, olténiai magyarok, akkor mindig felteszik nekünk a kérdést: „Hát ott is vannak magyarok?” Igen, vannak – jön a válasz. Ők a kommunista rendszer idején áttelepített magyarok és azok utódai, akik nem tértek vissza a szülőföldjükre, hanem maradtak. Hosszú esztendő nehéz, sokszor emberi életet követelő munkájának eredménye az a vízierőmű-lánc, amelyik az Olt és a Lotru folyókon épült.

Sok évvel ezelőtt ehhez az emberfeletti munkához munkásokat, szakembereket toboroztak az országból, sokszor kényszerrel is. A turceni-i, motrui, rovinari-i szénfejtésekhez szükség volt a bányászokra, s a volt kommunista rendszer kettős célt ért el azzal, hogy a Szilágyságból sok bányászcsaládot Olténiába telepített: megoldotta a munkaerőhiányt és az etnikai összekavarodást.

Volt, aki egyetemi éveit után az országnak erre a vidékére kapott kihelyezést. Magyar anyanyelvű mérnökök, orvosok, közgazdászok, jogászok, tanárok kerültek Vâlcea-ba és a környező megyékbe Erdélyből. Voltak, akik az 1989-es változás után hazatértek szülőföldjükre, mások pedig maradtak. Maradtak, mert itt van a család, a lakás, a gyermekek, itt vannak az unokák, s noha nem is beszélnek a fiatalabbak mindenhol a magyar nyelvet, azért még megmaradt jó néhányukban a magyarságtudat. Otthont teremtettek az itthonból.

Az Erdélyi Református Egyházkerület néhai Csiha Kálmán püspöksége alatt, az olténiai református közösség kérésére 1997-ben megalapította a râmnicu vâlceai Missziói Egyházközséget, felosztva ezzel az óriási ploiești-i körzetet, amely az egész Ó-román Királyságra kiterjedt. Az öt földrajzi megyébe szétszórta a reformátusnak, magyarnak hirdetésük

az Igét, szervezzük az egyházi és kulturális, hagyományörző programokat azért, hogy lelki életük gyarapodjon és magyarságtudatuk megmaradjon.

Farkas Béla gondnok a Szamos menti Désen született 1953. március 18-án. Tanulmányait szülővárosában végezte, majd a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem Földrajz Karán szerzett geográfus diplomát. Itt ismerte meg későbbi hitvestársát, a Szörény vármegyei származású Stoa Angelát. Mindketten a Râmnicu Vâlcea-i székhelyű Olt Vízügyi Igazgatósághoz kaptak kinevezést.

Az utóbbi években gondnokunk ennek a több vármegyét is átfogó intézménynek a vízügyi diszpécseré. Feleségével itt alapítottak családot, itt nevelték gyermekeiket, Annamáriát és Andrást, s néhány éve ide várják haza unokáikat Bukarestből és Párizsból. A felőri származású nagymama az unokákat és a menyét is megtanította magyarul Râmnicu Vâlcea-n, aztán hazakerült az ottani temetőbe.

A szülőföldjéhez ragaszkodó, hitét és magyarságát meg nem tagadó, kitűnő diplomáciai tehetséggel, alázatossággal és jóérzéssel megáldott gondnokunk majdnem 15 éve az olténiai egyházi, kulturális és politikai élet hűséges támogatója, maroknyi közösségünk összetartó ereje, mozgatórugója. Kiváló munkatárs.

Gondnoksága alatt kilencszer szerveztünk hagyományörző szüreti mulatságot, tízszer regionális találkozót az Olténiában élő magyaroknak, az RMDSZ Vâlcea és Gorj megyei szervezetével közösen. Többször Anyák napját szerveztünk, Mikulás-, és karácsonyi csomagokat osztottunk. Mindezt egy majdnem 350 kilométeres körzetben.

Ezt a fáradhatatlan munkát, odaadást honorálja a Diaszpóra Alapítvány az Úr 2017. esztendejében, a Reformáció 500. évében.

Isten éltesen, gondnok úr!

(Elhangzott 2017. november 4-én Marosszentimréren, a Földes Károly Díj átadása alkalmával.)

Buzogány Dezső

A Molnár házaspár méltatása

(forrás: www.diaszporaalapitvany.ro)

Sokat töprengtem, hogy mely rövid és tömör mondatban lehetne összefoglalni a Molnár házaspár (felvételünk) eddigi tevékenységét, és úgy érzem, megtaláltam: a Molnár házaspár sohasem kis dolgokban, hanem nagy léptékekben gondolkodik. Életerőt adó jelmondatuk pedig ez lehetne: nem vagyunk a meghátrálás emberei, hanem a hitéi, hogy életet nyerjünk. Ebben a kettősségben telt el egész életük mindmáig. Közben pedig szerencsésen kiegészítették egymást. Ezt szomszédként hosszú ideig magam is nem egyszer tapasztalhattam.

Molnár János tanári pályája is az imént elmondottak jegyében folyt. Teljes mértékben meghatározta az, hogy nagy léptékekben gondolkodott, ami azt jelentette, hogy célja nem az volt, hogy egy-két tanulmányt megírjon, még az sem, hogy egy-két könyvet publikáljon, hanem tanulmány-köteteket és hatalmas korpuszokat írjon meg és jelentessen meg. Tucatnyi önálló kötete és több tucatnyi tanulmánya bizonyítja ezt. De ugyanez elmondható több mint harminc éves tanári munkásságáról is. Nem kisstílusú, hanem mély merítésű minden tudományterületen és előadásban, de ugyanez érvényes akár könyvkiadásról, akár folyóirat szerkesztésről, akár egyéb tudományos és közéleti tevékenységről van szó.

Ugyanez érvényes nejeire is, aki az fárasztó gyülekezeti szolgálat mellett lelki támasza volt a Bethesda gyermekotthon csaknem félszáz lakójának,

irányítója az intézménynek, kapcsolattartó a külföldi partnerek felé, vagy hosszú ideig országos elnöke az Erdélyi Református Egyházkerület Nőszövetségének.

Ami a közéleti munkájukat illeti, sorsuk, munkájuk, elkötelezettségük e tekintetben is összekapcsolódott és kiegészítette egymást. Kettejük munkásságára ugyanvalóst ráillik a nagy-lépték teória. Első nagyobb arányú elképzelésük Zsobokon vált valóra, ahol irányításuk és hathatós, sok esetben kétkezi munkájuk folytán épült meg a Bethesda gyermekotthon, már az 1990-es évek közepén, és azóta töretlenül szolgálja csaknem félszáz árva- és a szörványgyermek képzésének az ügyét. Az intézmény kiemelte Zsobokot az ismeretlenségből – az általuk megszervezett úttörés folytán pedig az elszigeteltségből –, és bekapcsolta nemcsak a helyi, hanem az országos, sőt a nemzetközi vérkeringésbe is. Arról nem is beszélve, hogy új életet hoztak a mármár elszorított közösségbe részben az intézménnyel, részben pedig a hűséggel végzett ígértései szolgálattal. Minderre már csak ráadás a település gazdasági felporzúlése, amely ugyancsak a kettejükhez köthető: az árvaházban munkahelyet kapott nem egy helybéli, az ugyancsak általuk létesített malomban és pékségben nem kevésbé, az állattenyésztési mintafarmon pedig újszintén. Ennek a sok, különálló intézménynek az összehangolása, szolgálatuknak az árvaház irányába történő kanalizálása nem kis szervező munkát igényelt, s ebben mindvégig hűségesen kitartottak. Szolgálatuk során szerencsésen kiegészült a közösség lelki szolgálata a külső, társadalmi szolgálattal.

A nagy-lépték teóriája érhető tetten azon az intézményszervezésen is, amely szorosan kapcsolódik az árvaházhoz. Már a kezdet kezdetén megoldást sürgető gondként merült fel az árvaházat kinőtt ifjak további sorsa. Mi lesz velük, ha betöltötték a 18. életévüket, és el kell hagyniuk az Intézetet? Hová kerülnek, mi vár rájuk, család,

képzettség, lakhely nélkül? A Molnár házaspár már jó előre ezek elébe szett azzal, hogy Kolozsvárott létrehozta az AKSZA szociális intézményt, amely részben utcagyerekek, részben pedig a nagykorúsítást elért árva gyermekek gondját vállalta fel. Előbbieknek napi rendszeres étkezést, utóbbiaknak szállást és ellátást biztosított. Sőt, arról is gondoskodott, hogy az árva ifjak közül, az arra alkalmasakat, egyetemen tovább taníttassák.

A nagy ívű stratégiai látást igazolja a harmadik, talán a legnagyobb intézmény megszületése is, amelyet a harmadik életkorukba lépett idősök számára hoztak létre. Ez a farnasi öregotthon. Az egész folyamat a helyi udvarház tulajdonjogának a megszerzésével és az épület felújításával kezdődött. Ezt egészítette ki a mellette felépült hatalmas épület, az idősök otthona, ahol ellátást, szociális asszisztenciát és orvosi felügyeletet kapnak az idősök.

A három kiemelkedő létesítmény, de nemcsak, fenn hirdeti a házaspár elkötelezettségüket az erdélyi magyar nép, ezen belül pedig a református közösségek jóléte, boldogulása és jövődjéje iránt. Ennek valóra váltása épp itt és most nem a legkönnyebb vállalkozás, ezt mindenki jól tudja, ők ketten talán még másoknál is jobban. De nem a meghátrálás, hanem a hit emberei voltak, mindenekelőtt az Istenbe vetett hitéi, utána a jövődjébe és a megmaradásba vetett hitéi is, amely amaz előbbiből él és táplálkozik. Mégis úgy érzem, hogy a díj és kitüntetés csak részben szól a megvalósításoknak, nagy érdemüket én nem elsősorban az épületek megálmodásában és felépítésében látom, hanem inkább abban, hogy példát adtak hűségéből, kitartásból, nép- és hazaszeretettel, s mindenkiféle rácsafoltak Makkai „nem lehet” lemondására: megbizonyították, hogy az ellenzéssel szemben is lehet, mert kell. Ezért illesse őket köszönet. A díj pedig jó helyre került.

(Elhangzott 2017. szeptember 23-án Szilágysomlyón, a Szilágysági Magyarok díjátadó ünnepségén.)

Albert Júlia

Orosz Lujza méltatása

Orosz Lujza

Orosz Lujza a Szilágyság szülötte, a kolozsvári színház és mindnyájunk büszkesége. Színházi munkája (viszonyulása kollégákhoz, rendezőkhöz, próbákhoz, előadásokhoz, turnékhöz), életvitele, derűje, pozitív kisugárzása mindnyájunk példaképévé emelte. Mindig, mindenki rajongással, tisztelettel emlegette és emlegeti. Mert igen sokan emlékeznek rá, sokan tartják most is példaképnek.

Számos sikeres alakítását emlegetik. A Kao Hszing-Csien *A buszmegálló* Családanyáját, Spiró György *Csirkefej* Vénasszonyát, Albert Camus *Félreértés* című drámájának Anyját, Kemény Zsigmond – Csávossy György *Özvegy és leánya* Tarnóczynéjét, Asztalos István *A fekete macska* Katusnéjét – és sorolhatnám oldalakon keresztül a sok-sok szerepet, amelyeket mind-mind jelessé tudott tenni. Számomra mégis, talán a *Trójai nők* Hekábéja volt a legdöbbenetesebb alakítása.

Gyermekkoromtól színházrajongó voltam, szinte minden előadást megnéztem, de a *Trójai nők* különleges élményt jelentett. Úgy éreztem, elvarázsolták a lelkem. Akkor értettem meg, hogy mi is valójában a katarzis. Az előadás és Orosz Lujza Hekábéja annyira megrázott, úgy

éreztem, jobb emberré váltam általa. Minden előadást látni akartam, és az volt az igazi csoda, hogy mindenik ugyanúgy hatott. Előadások után nem lehetett hozzám szólni, nem akartam kizökkenni a kiváltott hatásból. Ezért akartam színész lenni! Azóta is ezt az élményt keresem a színészi munkában, ezt hiányolom a mai színházi előadásokból. Ilyen pillanatok akaratok teremteni, ilyen hatást akaratok a hallgatóságban, a nézőkben elérni. Ezért mondom verset, ezért tanítottam annyi éven át, hogy ezt továbbadjam a diákjaimnak. Ezt jelenti számomra Orosz Lujza, a nagybetűs Színész.

A színház igazi nagyszőnyege, akire a portástól az igazgatóig mindenki felnézett. Mint az igazi nagy emberek, soha nem érezte senkivel felsőbbrendűségét, sőt természetességével, kedvességével, szerénységével mindenkit meglepett, mindenkit meghódított. Bármilyen szerepet kapott, úgy dolgozott, mintha tudná, hogy ő a követendő példa. Őt soha senki nem hallotta panaszkodni, kollegákat fújni, vagy valakinek az alakításáról rossz véleményt mondani. Ahhoz a nemzedékhez tartozott, amelyik szentül hitte, hogy az előadás nem maradhat el. Játsozott betegen, játszott olyankor is, amikor közeli családtagja temetésén kellett volna lennie... Őt is érték megaláztatások. Statisztált, amikor főszerepet kellett volna kapnia, megbántották, mellőzték, amikor érte kellett volna elővenni színdarabot. A rosszról soha nem beszélt. Ha rákérdeztek, mindig humorral leplezte a fájó emlékeket. Kilencven évesen annyi szeretet és derű árad belőle, hogy a látogatói úgy érzik, feltöltődnek életörömmel a közelében. Elégedett az életével.

Azt mondta nekem: „Meg kell tanulni megöregedni: nem látni, nem hallani, tapogatva menni a saját lakásodban. Meg kell tanulni a magányt. Ha beteg vagyok, akkor is... Jön a mentő, kinyitom az ajtót, kihúzom magam – tudod, jön a közönség. Ki a beteg? – kérdi a mentős. Mondom: Én! Ilyen az egyedüllét.”

Két leánya, unokái Budapesten élnek. Hiába próbálták magukhoz csalogatni édesanyjukat. Látogatóba ment... aztán haza. A lányok csak éljék a saját

életüket! Ha megkérdik, miért nem marad kinn Budapesten, azt válaszolja: „Itt vagyok, ez az én lakásom, az én lépcsőházam, az én városom, az én emlékeim. Az otthonom, amelyhez ragaszkodom. Nem tudtam elhagyni soha. Szülőföldemhez való érzelmi kötődésem végigkísérte egész életemet. Ha Krasznáról vagy Zilahról hallok, ma is megdobban a szívem. Kraszna jelentette számomra az első igazi várost, Zilah pedig a sok-sok élményt: ott nyaraltam a nagynéninél, ott láttam életem első filmjét, ott vette meg nagynéném az első könyvem... Peténye, az egyetlen hely, ami az enyém. Igazi, gondtalan gyermekkorom világa. Petényén születtem (ma Krasznahorvát nevet viseli) a szomszéd faluban, mert a szüleim akkor már Bogdánházán éltek. Kicsi, talpalatnyi föld, amely elindított, és amely velem van most is. Orosz Sándor nagyapám Kárpátaljáról telepedett ide molnárnak. Átúsza a Tiszát, valószínű... A Szilágyság számomra az apám, aki olyan volt, mint egy falat kenyér. Aki előbb leültette a jövevény embert a házbán, megkínálta, és csak azután kérdezte meg, hogy hívják. Bogdánházán csak mi voltunk magyarok. Nagyanyám kemény, harcias asszony volt. Mi magyarul beszélünk. Édesanyám cseh asszony volt. Prágai. Édesapám megebesült az első világháborúban, Prágába került kórházba... ott ismerte meg anyukát. Megszerezték egymást, elvette feleségül. Amikor nagyanyám hazahívta őket, édesanyám egyszerre tanult magyarul és románul. Mindig a prágai rádiót hallgatta, a himnuszot könnyes szemmel... Megtanultam tőle, hogy a másodrendű állampolgártól nem azt kell kérdezni: Mit ad a haza? Hanem azt, hogy: te mit adsz a hazának. Hogy én mit adtam? A hűségem és a hitem, hogy el kell menni a hegy tetejére is, ha segíteni lehet. A szórványba is! A színházat el kell vinni nekik is!”

Orosz Lujza sokféle kitüntetést kapott életében. Mindeniket kiérdemelte! A szilágysomlyói Báthory Alapítvány díjára meggyőződése, hogy ő a legméltóbb.

(Elhangzott 2017. szeptember 23-án Szilágysomlyón, a Szilágysági Magyarok Díjátadó ünnepségén.)

Egyed Ákos

Sipos Gábor méltatása

Sipos Gábor.
(forrás: <http://kmti.hiphi.ubbcluj.ro>)

Örömmel mondtam igent arra a megtisztelő felkérésre, hogy írjak laudációt Sipos Gábor történésről, az EME elnökéről. Azért is örömmel laudálom Sipos Gábort, mert régi baráti s munkatársi viszony fűz hozzá. Volt tehát lehetőségem s alkalmam megismerni emberi s szakmai tulajdonságait és hozzáállását azokhoz a – könnyűnek semmiképpen sem nevezhető – feladatokhoz és kérdésekhez, amelyekkel az utóbbi néhány évtizedben szembe kellett néznie, és azokra megoldásokat kellett keresnie, s lehetőleg találnia. Hosszú időn át láthattam s tapasztalhattam egy nagyon komoly életpálya alakulását és kibontakozását, amelyre sokan, köztük magam is, csak elismerően és nagyrabecsüléssel tekinthetünk. Szerencsére a pálya megy előre a maga útján, s Isten segítségével bizonyosan tovább fog gyarapodni, gazdagodni az életmű. Tudjuk, hogy Sipos Gábor az elmúlt évben életének egyik olyan állomásához érkezett el, amely jó alkalom volt a visszatekintésre, ami részéről bizonyosan meg is történt, mi pedig köszöntöttük. A köszöntés természetesen most is jól jön azért is, mert szülővárosában, Krasznán kerül sor, ahol 1951. október 13-án napvilágot látott református papi családban, és itt töltötte a gyermekéveit, ami életre szóló hatással volt rá, annál inkább mivel középiskoláit is itt végezte.

Az életút a Szilágyságból, a szülőföldről Kolozsvárra vezetett, ahol a Babeş-Bolyai Tudományegyetemen 1974-ben tanári diplomát szerzett. Már itt és ekkor felfigyeltek rá a tanárai, különösen pedig Jakó Zsigmond professzor, akit már egyetemi hallgató korában mesterének tartott – és tart azóta is. Jakó professzornak – amint Gábor többször hangoztatta – nem kis szerepe volt abban, hogy ő levéltáros lett, s mint ilyen megalapozhatta egész történelmi tevékenységét. A levéltári és történelmi munka összekapcsolódásának köszönhetően ünnepeltünk mindkét munkakörben kiemelkedő eredményeket

mutathat fel. Levéltárosként elmélyülten foglalkozott forráskutatással és forráskiadással, ami már korábban ismertté tette a nevét legalább két országban a szakmabeliek körében. Forráspublikációiból szeretném megemlíteni két, különösen sokszor idézett kötetét: Bod Péter-féle *Erdélyi zsinatok végzései 1606–1762* című munkát, valamint az *Erdélyi református zsinatok iratai* (Buzogány Dezsővel és más kutatókkal közösen közölt) kötetet.

Közbevetve itt térek ki ünnepeltünk egyik jellemző tulajdonágára, arra, hogy szívesen működik együtt szakemberekkel a forrásfeltárásban és kiadásban, valamint más területeken is. Ez a tulajdonság pedig különösen fontos körülményeink között, amikor nagy a hiány a középkori s kora újkori történelmi források feltárásához értő és ezt a fáradságos munkát vállaló levéltárosban. Az meg egyenesen ritka, aki történésként is gyümölcsözten tudja, mint Sipos Gábor, a levéltárakban gyűjtött anyagot. Ő tanulmányozta s elmélyülve kutatta, amint maga vallja, azokat a kérdéseket, hogy miként „rekonstruálható forrásokból egy-egy kora újkori lelkipásztor, tanító, nyomdász, vagy kollégiumi diák hétköznapijai, milyen könyveket forgatta, hogyan jutottak hozzájuk.” Az ilyen és hasonló kérésekről szóló nagyszámú, magas színvonalon készült tanulmányaival művelődéstörténet-írásunk ügyét is előre vitte, mintegy hézagait tömte be. Sipos Gábor írásban és szóban kerüli a bőbeszédűséget, a lényegre összpontosítva tömören ír, de sokak érdeklődését felkeltik például az egyháztörténelmi és a helytörténelmi vonatkozásokat közlő tanulmányai. Én is többször veszem kézbe a például a *Reformata Transilvanica* című tanulmánykötetét, amelyben rendszerint találok engem különösen érdeklő írásokat a reformáció helyi eseményeiről, a különböző felekezetek közötti akkori s későbbi vitákról. Általános érdeklődésre tarthatnak számot az olyan tanulmányai, mint *A Reformáció továbbélése a hátszegi románok között*, a

Háromszéki egyházszerkezeti viszonyok 1581-ben és sorolhatnám tovább a hasonló tárgyú írásokat.

Ne maradjon említés nélkül az se, hogy a sok munka közben ünnepeztünknek arra is jutott ideje és ereje, hogy megszerezze a doktori diplomát a szegedi József Attila Tudományegyetemen, és habilitáljon a Debreceni Egyetemen. Aztán az egyetemi oktatás terén vállalt munkával segítette a magyar szakemberképzést: 1995-ben óraadóként tanított, 1998-tól adjunktusként, 2003-tól docensként működött a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Középkori Tanszékén. Tanítványai sokszor nyilatkoztak nagy elismeréssel és hálaival tanítási módszerének alaposságáról, szakszerűségéről.

Közismert, hogy Sipos Gábor egyik legfontosabb és sikeres munkaterülete az Erdélyi Múzeum-Egyesület. Jelen volt az 1990. évi újjáalakításában, s azóta mint titkár, alelnök s végül mint egyesületi elnök folyamatosan

szolgálja ennek nagy múltú intézménynek ügyeit – s ezáltal az erdélyi, s nemcsak erdélyi magyar tudományos életét is. Az a folyamatosság és hűség, amelyet ő felmutat, szinte egyedülálló az EME történetében. Mint elnök felkarolja az EME legjobb hagyományait, de a megújulásához, fejlesztéséhez is hozzájárult: jelentős szerepe volt az EME keretében működő Történeti Intézet létrehozásában, s gondja van működésének biztosításáról.

Visszatérve a szülőföldre, Krasznához, Szilágysághoz fűződő kapcsolataihoz, nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy mennyire példás a ragaszkodása. Nem sokszor fordult elő az utóbbi évtizedekben az, hogy ne lett volna jelen a szilágysági kulturális napokon előadásaival, tanácsaival. A szülőföld iránti ragaszkodását, szeretetét tanulmányiban sem nehéz észrevenni. Elegendő megemlítenem két írását, és pedig *A krasznai presbitérium félszáz éve* és *Krasznai kókuszdiópohár* című, igen

alapos és szép tanulmányait. Emellett a megye, az egész Szilágyság kulturális és tudományos életének fenntartásához is hozzájárul. Erről többször volt alkalmam meggyőződni több olyan rendezvényen, amelyeken együtt vettünk részt.

Munkásságának elismeréséül Sipos Gábor több rangos kitüntetésben részesült, a legjelentősebb ezek között mégis az volt, hogy néhány éve a Magyar Tudományos Akadémia a magyar tudományosság e legrangosabb fóruma, tagjává választotta. Ehhez hozzáfűzöm azt is, hogy ebben az évben a székkfogalóját nagy sikerrel megtartotta.

Örülök, hogy Sipos Gábornak, tisztelt és kedves barátomnak a szülővárosi rendezvényen kívánhatok jó egészséget, erőt, munkakedvet és hosszú boldog életet!

(Elhangzott 2017. szeptember 23-án Szilágysomlyón, a Szilágysági Magyarok díjátadó ünnepségén.)

Gyimesi házikó magába. Nagy-Imecs Zsuzsánna pasztellje

Vida Katalin

Varga D. István méltatása

Varga D. István.
Képek: Báthory István Alapítvány

Megtiszteltetés számomra egy olyan pedagógusról írni laudációt, akinek életpályája és szakmai útja során az eredmények és cselekedetek önmagukért beszélnek. Ilyen pedagógus Varga D. István szilágycsehi magyartanár. Elgondolkodtató viszont, hogy a környezetünkben élnek szerényen, csendben dolgozó, eredményre halmozó, kitüntetésre érdemes emberek, és mégsem talál rájuk semmilyen díj, sokszor még a köszönő szavak is hiányoznak.

Életpályája Szilágycsehből indult, ahol 1952. augusztus 25-én született. Szülővárosa, a Tövishát kistérség iránti szeretete egész életét és munkásságát meghatározta. Szilágycsehből érettségizett 1971-ben, majd a marosvásárhelyi Tanárképző Főiskolán szerzett román-magyar szakos tanári diplomát, aztán a bukaresti Tudományegyetem Hungarológiai karán folytatta tanulmányait. Több évtizedes munkájának minden állomása a Tövisháton van, ahol tanári, igazgatói és igazgató-helyettesi megbízásokat töltött be. 1974-ben a vérvölgyi általános iskolában kezdte a tanári munkát, ahol igazgatói megbízása is volt, majd az 1976–1977-es tanévben az erkedői általános iskolában tanított, ahonnan

Désházára került. Itt tíz évig dolgozott, előbb, mint tanár, aztán 1980 és 1984 között igazgatóként végezte munkáját. 1987-től a szilágycsehi általános iskola címzetes magyartanára, itt sem került el a felelősségvállalást, 1990 és 2007 között igazgatóhelyettesként is dolgozott. Azokban az években a magyar nyelvű oktatás szaktanárhiánnyal küszködött, ezért Varga D. István a Gheorghe Pop de Băsești középiskolában is vállalta a magyar nyelv és irodalom tanítását.

A szilágycsehi Ady-Şincai iskola igazgatóhelyetteseként 2007 januárjában-februárjában Vida Katalin közreműködésével összeállította a Gyulaffy László Magyar Tannyelvű Általános Iskola megindításának dokumentációját. Munkájában minden esetben a tudatosság, a következetesség, és a minőségre való törekvés volt a jellemző. Mindig szem előtt tartotta a magyar nyelv tisztaságának megőrzését és az anyanyelvi kultúra ápolását, szíveket oltott be a magyar nyelv és irodalom tiszteletével és szeretetével. Ezt bizonyítják szakmai eredményei is: 1990-ben és 1995-ben is egy-egy tanulója eljutott a Mikes Kelemen magyar nyelv és irodalom tantárgyverseny országos szakaszára Sepsiszentgyörgyre, illetve Temesvárra; 2009-ben és 2010-ben pedig a Simonyi Zsigmond helyesírási verseny országos szakaszán szerepelt egyik tanítványa. Pedagógusi magatartása a bizalomra és az értékteremtésre épül és ez energiákat mozgósított a diákjai fejlődésében. Az általa felkészített diákok első, második, harmadik vagy különdíjakkal tértek haza a szilágycsehi, zsigói, dévai, sepsiszentgyörgyi és szatmári versenyekről. Egész pályafutása alatt szolgálta a szaktárgya oktatását és pedagógiai módszertanát is. Az utóbbi 20 évben önkéntes módszertanos volt, több alkalommal inspektált, és a megyei tanfelügyelőségen tagja volt a magyartanár-konzultatív bizottságának.

A tudományos és kutatómunkájában a szülőföld értékeinek, hagyományainak megőrzését tartotta szem előtt. Erről a törekvésről beszélnek a *Hepehupában* 2004-ben és 2008-ban megjelent cikkei

és az EME Zilah és Vidéke által 2008-ban a Szilágysági Kutatás Napján, Szilágysomlyón bemutatott dolgozata. Mindig ragaszkodott a település és a tájegység széles körben való ismertetéséhez, részt vett a Nemzeti Erőforrás Minisztériuma, valamint a Nyelvapolók Szövetsége közös anyanyelvi pályázatán, amelyet *Helyneveink érdekességei, tanulságai, népi magyarázatai* címmel hirdettek meg és ahol a szilágycsehi helynevekről írt dolgozata a IV. díjat kapta. A dolgozat részlete kötetben is megjelent a nyertes pályázati munkák között. Ugyancsak a tájegységünkhöz kapcsolódó a *Művelődés* 2016-os mellékletében megjelent *Désházai falurajz* című munkája. Megértő és együttérző magatartása, csendes konfliktusmegoldó hozzáállása miatt bárki mindig számíthatott és számíthat rá. Aktívan részt vett a közösségi munkában, 1989. december 30-án ott volt a városi RMDSZ-t megalapító csoportban, és mint kulturális felelős feladatait vállalta. 2008-ig elnökségi tag, illetve kulturális alelnök volt. Megválasztották városi képviselőnek, ebben a tisztségben 1996–2000-ig, 2004–2008-ig, 2010–2011-ig dolgozott a közösség érdekében. A *Szilágyság* megyei lap tudósítója volt 2008-ig, 2000 és 2004 között pedig a Tövishát Kulturális Társaság elnöke, amelynek rendezvényein előadásokat tartott a *Magyar Reneszánsz*, *Kodály Zoltán*, illetve a *13 aradi vértanú* címmel. A március 15-i rendezvények szervezője, rendezője, az emlékműsorok írója, szerkesztője, levezetője volt hosszú éveken keresztül. A tanulói számára írt emlékműsorok közül néhány nyomtatásban is megjelent a Corvin kiadónál, például Jókai Mór *A kőszívű ember fiai* dramatizált változata 2001-ben.

A fent említett indokok alapján úgy ítélem meg, hogy Varga D. István olyan tanáregyéniség, akit több évtizedes munkája érdemessé tesz a Szilágysági Magyarok nemes díj odaítélésére. Kívánjuk: jó egészségben töltsé nyugdíjas éveit!

(Elhangzott 2017. szeptember 23-án Szilágysomlyón, a Szilágysági Magyarok díjátadó ünnepségén.)

Tüdős S. Kinga

Kálnoky Tibor méltatása

Gróf Kálnoky Tibor

Alkotó ember személye és munkájának eredménye felett szemlét tartani nem egyszerű feladat. Ugyanakkor az ünnepi üdvözlés szűk kerete sem elégséges ahhoz, hogy kellőképpen méltassuk a több mint negyed évszázad küzdelmes időszakának eredményeit. Márpedig itt és most erről szólni kell, számvetésre hívni a merész tervek eredményeit, felettük természetakarító szemlét tartani, emlékezni az ünnepélyes pillanatokra, a tépelődésekkel tele hétköznapiakra, amelyben bőségesen volt része ünnepeltünk gróf Kálnoky Tibornak.

Nem született Erdővidéken, s mégis akkor tért vissza, pontosabban haza, amikor közülünk legtöbben útnak indultak oda, ahonnan Ő érkezett. Hátat fordítva a biztos egzisztenciát nyújtó nyugati világnak, anyagi fedezett nélkül nem szerencsét próbálni kereste fel a Kálnoky ősei által több mint 750 éve birtokolt földet. Tömegindulattól nem félve a tettrekészség kötelességtudatával érkezett meg a hagyományokat, embereket széttört bizarr világba.

Arra a kérdésre, hogy miért fordított hátat a nyugati világnak, amelyben született, válaszában röviden így fogalmazott: a grófi cím számomra identitás, sem több, sem kevesebb. A megszólítás történelmi folyamatosságot és hagyományt fejez ki, amely helyhez kötött.

Számára e hely nem volt más, mint az erdővidéki Miklósvár és a Vadason túli sepsiszéki Kőröspatak egyéb birtokrészekkel.

1697 áprilisában, amikor I. Lipót császártól a grófi címet elnyerte, Kálnoky Sámuel aligha gondolt arra, hogy 320 esztendő múltán az általa újjáépített reneszánsz kastélyba majdan egyik fiúági leszármazottja ismét életet lehel. E fiúági leszármazottként a sors gróf Kálnoky Tibort szólította feladatra, aki 1966. szeptember 15-én született Marianne Kernbach sziléziai származású német anyától és a kőröspataki

előnevet viselő gr. Kálnoki Farkastól a család harmadik gyermekeként. Alig volt fél esztendő, szüleivel máris útnak indult Amerikába. Egy esztendő, amikor visszaköltöztek Európába, Svábsországban játszott a homokozóban, 5 évesen kis-, majd nagycsoportos óvodás Hollandiában. Hét évesen Dél-Franciaországban találta magát. Iskoláit Cannes-ban kezdte, majd 11 évesen Párizsba költöztek. A terjedelmes udvarházhoz, amelyben laktak, hintószín és csűr is tartozott a kisfiú nagy örömeire. Fantáziája beindult és 12 évesen a csűrben madarak gyógyítására rendezkedett be. 16 évesen már hivatalosan is madáriskolát nyitott. Ilyen előzmények után más pályát nem is választhatott, mint állatorvosnak lenni. Előbb Hannoverben, majd Münchenben járt egyetemre.

Miután tanulmányait befejezte, diplomával a kezében, több idegen nyelv ismeretével, csaknem üres zsebbel indult el rendhagyó útján. Bár otthoni környezetében magába szívta társadalmi hovatartozásának tudatát, elsajátította annak viselkedési normáit, de valami mégis hiányzott életéből. Nem találva helyét idézte meg sorsát, s jött, aminek jönnie kellett.

Történt ugyanis, hogy 1987 szeptemberében, 21 évesen édesapjával gróf Kálnoky Farkassal titokban kalandos utazásukat követően egy ütött-kopott gépkocsin Sepsikőröspatakra érkeztek. Oda ahonnan annak idején menekülniük kellett. Miután a családnak kénytelen volt elhagynia a főúri ízléssel berendezett évszázados otthonát, kétnemzedéknyi idő múltán a viszatérők egy épület-történelmi mivoltától megfosztott udvarházat, kastélyt találtak, a baloldali propaganda ékes bizonyítékát annak, hogyan kell a hajdanában szép napokat megélt épületeket, otthonokat néptulajdonná, azaz jó minőségű építőanyag forrásává változtatni, bennük ideológiájuknak úgy mond „katedrális” emelni, kollektív-gazdaságokat képviselő hivatalokat, istállókat, magtárakat létesíteni.

Kálnoky Tibor munkatársaival és segítőivel. A Gaál Mózes Közművelődési Egyesület díjátadó ünnepségén készült képek Hoffmann Edit felvételei

Kőröspatakra érkezésükkor az apja mellett bizonytalan léptekkel haladó ifjú hol annak szomorú arcvonásait fürkészte, s figyelte keserű kézmozdulataival kísérő szavait, hol ama emlékek között keresgélt, amelyek apja elmesélései alapján emlékezetében megmaradtak, de amelyeket a szemük elé táruló látvány között hiába keresett.

Amikor franciaországi otthonukból kalandos útjukra elindultak, nem a megszámláltatás szándéka vezérelte, de amivel szembesülniük kellett, az igencsak híjával találtatott, hogy kölcsönözzem Bánffy Miklós szavait.

Az elsőnek titulált hazatérő útjukat megelőzően gróf Kálnoky Tibor már korán érdeklődni kezdett a családi hagyományok iránt. Ugyan beszélt néhány idegen nyelvet, de a magyart nem volt alkalma elsajátítani, hiszen azt édesapja is – akitől tanulhatott volna – csak nyolc éves koráig gyakorolta. A családi okiratok tartalmát megérteni kívánó ifjú nagy kihívás elé állott: magyarul kezdett tanulni.

Szótárral a kezében próbálkozott előbb a Székely Oklevéltár kötetében közölt Kálnoky családra vonatkozó okiratokat megérteni, majd az egyetem elvégzése után Budapestre érkezett azzal a szándékkal, hogy minél jobban elsajátítsa székelyföldi ősei nyelvét. Egy francia gyógyszerészeti cégnél helyezkedett el. Ez időben ismerkedett meg feleségével, Boga Annával, s rendezték meg a miklosvári kastély romos falai között esküvőjüket 1995 nyarán, amikor a frakkos úriemberek és finom ízléssel összeválogatott csipkés ruhájukban érkező kísérőik akrobata mozdulatokkal igyekeztek eligazodni az omladozó maltertöredékek között. Idővel a család szépen gyarapodott, előbb született Mátyás fiuk (1994), majd Vince (1996), végül Miklós (2000). E szép gyermekáldás láttán ki gondolhat másra, mint hogy Isten áldása szállott a családra?

Az ifjú ahhoz, hogy térben és időben még közelebb kerülhessen dédelgetett álmához, az ősi otthon képviselő Kőröspatakhöz és Miklósvárhoz, állást

változtatott, és Budapestről Bukarestben költözött, ahol egy német gyógyszerész cég kötelékébe tartozó képviselőlet hozott létre. Onnan járt ki Miklósvárra kezdetben egyedül, majd több alkalommal édesapja kíséretével, s indították el – ma már nevezzük nevén – életük mesebeli történéseinek sorozatát.

Volt alkalmam látni, hallani, tapasztalni idővel hogyan rendeződtek – bár nem mindig zökkenőmentesen – a helybéli és a hazatért, az ún. jövevény közötti viszonyok. Mert nemcsak a megmásíthatatlan valósággal, a szinte romokban heverő otthonok borzalmas látványával kellett szembesülniük, de meg is kellett találnia helyét a család történelmének évszázados láncolatában. Kapcsolódni kellett az elődökhöz és az utánuk következőkhöz, vigyázni a lánc folytonosságát – idézem ünnepeltünk egyik gondolatmenetét.

Visszatelepülni a bizonytalanba, egy ismeretlen közösségbe, hosszú bolyongás után létre hozni azt az otthont,

amelyről apák fiaiknak a valóság és a romantika mezsgyéjén haladva számtalanszor meséltek? Megtalálni a hajdani életformát a már-már romos kastélyfalak között, leküzdeni a kétségbeesést, életet, reményt lehelni a megsárgult fényképeken őrzött régmúltba az új viszonyok között.

Senki sem kételkedett abban, hogy az 50 éven keresztül átnevelt erdélyi közösségekkel sem volt egyszerű kapcsolatot teremteni. Többségük már csak meséből hallott nemesekről, grófkorról, s kevésnek jelentett valamit e szó. Közülük is alig hitte valaki: változott akkorát a világ, hogy a nemesi családok tagjai és leszármazottai visszajöhetnek Erdélybe. Így nemcsak az újonnan érkezett, de maga a közösség sem tudta kezelni ezt a régi és mégis új helyzetet. Megjelenésükkor érthető módon mindenki féltette a magáét, visszakapott kicsinyke földcskéjét, egzisztenciáját, közhivatalnoki beosztását, elfeledve, de nem is tudva arról, hogy annak idején nemcsak megélhetést, de egyfajta társadalmi elismerésben is részesült az, aki a gróf lovásza, kocsisa, szakácsa, a gyermekek dajkája, tanítója lehetett, s részesült gyakran családtagnak is beillő megbecsülésbe.

Mindent egybevéve a kezdet volt a legkönnyebb, meglátni és számot vetni a teendőkkkel, bátran képzelődni. Ám a folytatás annál nehezebb kihívásnak bizonyult.

A legösszetettebb feladatot a közösségbe való beilleszkedés jelentette, e nélkül ugyanis falustársá válni, munkához látni kilátástalan vállalkozás lett volna. De lassacskán megtört a jég. Feloldódni látszottak az egymásnak feszülő indulatok, a megés kibeszéletlen félreértések, amelyhez nemegyszer nyújtottak segítő kezdet a falu szellemi vezetőknek titulált öregjei: Margit tanító néni, Torma Etelka, a Barabás és a Petres család, Kati néni és Margit, a szakács, Aranka, a dajka és mások. Azt azonban el kell ismerni, hogy az egymásra hangolódás folyamatában mindenki igyekezett megfelelni az új kihívásoknak.

Abban bízva, hogy sikerül elfogadtatni magukat az erdővidékiekkel, a miklósváriakkal, a zalánpatakiakkal, a Kút utca sarkán emelkedő udvarházban a családi tűzhely melegét is fellobbantották, jelét annak, hogy már semmi nem állhatta útját álmaik megvalósításának.

A kezdeti kisebb-nagyobb kastély- és faluépítő próbálkozásokhoz előbb

a magyar állam nyújtott segítséget. 2014-ben a Norvég Alap pályázatát megnyerve kezdődhetek el a komoly munkálatok. Ünnepeztünk a jó gazda ösztönével szelídítette maga mellé a tudást képviselő régészeket, építészeket, különböző mesterembereket s nem utolsósorban az állami bürokráciát. Igaz, az évtizedek alatt alkalmazottak jöttek, szolgálattévők mentek, sokan megfordultak a Kálnoky család vonzáskörében. Voltak hálás és hálátlan pillanatok. Ezen ünnepi alkalommal viszont álljon itt az egyik munkatárs őszinte vallomása: „A gróf úrért, ha tehetném, addig dolgoznék, amíg a kezem el nem kopik, s amíg a lábam le nem jár.” Mi ez, ha nem az emberközi kapcsolatok elismerésének bensőséges, tiszteletteljes hangja?

A nehéz munkának a sok tépelődésnek végül meglett az eredménye. Miklósvár, de Zalánpaták faluképe is megváltozott. A családi örökségből közügyet is szolgáló komplexum jött létre. A miklósvári kastély nemcsak évszázados kultúránk jeleit magán viselő, tiszteletet parancsoló épületé változott vissza, hanem a környékén újra életre keltett erdővidéki parasztházai is méltó képviselői épített kulturális örökségünknek, amire mindannyian büszkék lehetünk.

Miklósvár immáron nem egy útba eső kis falu. Felújított házaival, a kastélyban berendezett Erdélyi Élet Múzeumával, az ún. Vízesházban létesített, helyi termékeket kínáló kis üzlethelyiségével Európa-szerte ismert helylélé változott. Zalánpaták sem maradt meg egy kis völgyben meghúzódó, elfelejtett településnek, de lett lakhelye a walesi hercegnek.

Gróf Kálnoky Tibor sikertörténetének szereplőiként kerültek fel az említett erdővidéki települések nevei a világhálóra. Írtak róluk számos nyugati folyóiratok (a *New York Magazin*, *The Guardian* stb.), jelentek meg a szebbnél szebb felvételek a *CNN Travel*, a *Duna World* kamerái révén. Ezt látva indultak felfedező útjukra az e vidéket nem ismerők, de már nem a szegénységre, a nyomorúságra voltak kíváncsiak, hanem azt keresték, amiben nekik már nincs, vagy alig van részük: a természet közeli életet, annak értékeit, a hagyományos világ emberi kapcsolatait.

Ünnepeztünk kapcsolatrendszerének legkomolyabb hozadékát Károly herceg, brit trónörökös jelenti, aki immáron rendszeres látogatója és tulajdonosa Zalánpaták faluvidéi parasztházának is.

A Kálnoky-féle program palletája végtelenül színes. Feleségével együtt számos, addig szokatlan vállalkozásba fogtak. A kalandra vágyó turisták nyeregbe ülve néhány napos lovas túrán átszelhetik Erdővidéket, falusi portákon terített asztal köré ülhetnek, megismerhetik a havasi esztenák varázslatos éjszakáit, nyugovóra térhetnek szénaillatú gerendás otthonokban.

A hátrányos helyzetben élő gyermekeknek a Máltai Lovagrend támogatásával olyan iskolaprogramot indítottak el, ahol mindenki a tehetségének és képzelőerejének megfelelően festheti falra, ládákra, dobozokra, a háztetőkre szálló gólyákat, a csokorba szedett mezei virágokat, a szövőszékeken színes szőnyegeket, szöttéseket varázsolhatnak, lovakat ülhetnek meg, s ejtik ámulatba a szemlélőket. De az állatvilág iránti elkötelezettség sem maradt ki a jól átgondolt programokból. Számos madáretető került a gyümölcsfákra, gyűrű a befogott madarak lábára, s jelentek meg a gazdaságban a kihálás veszélye fenyegette erdélyi őshonos csóré nyakú fekete tyúkok, kakasok.

Végezetül mit kívánhatunk a kemény munkában és nem a szerencsében bízó embernek, gróf Kálnoky Tibornak, a Máltai Lovagrend diplomatájának, immáron Erdővidék Kultúrájáért Díj tulajdonosának? Kívánjuk, hogy németes komolyságával, székelyes konokságával folytassa azt, amihez nagyon ért: életet lehelni a romba dőlő épületekbe, járhatlan utakat járhatóvá tenni, lámpást gyújtani a csaknem feledésbe merült falvakban, hadd jöjjenek a nyugalmat, az érintetlen természetet kereső messzeföldi emberek.

Csodálják meg a falusi csúrból átlényegült szalont, a szaunával dicsekedő régi parasztházat, a zalánpataki erdők-mezőik ritka virágait, a málnási tetőn álló vadleshez epres csokoládéval édesgetett mackókat, s nem utolsósorban azokat az emberi értékeket, amelyekkel csaknem minden portán találkozhatnak, ha erre járnak.

És még kívánjuk, hogy a továbbiakban is kísérelje gróf Kálnoky Sámuel 1705-ben megfogalmazott könyörgése ekképpen: „Gazdagságot és szegénységet ne adjon az én édes uram Istenem én nékem, hanem csak én életemnek táplálására való elégséges áldást engedjen.”

(*Elhangzott a miklósvári Kálnoky-vadászkastélyban 2017. november 24-én, a díj átadási ünnepségén.*)

Ujj János

Berecz Gábor méltatása

Berecz Gábor

Több mint fél évszázada tudunk egymásról. Nem csak, mint tősgyökeres aradiak. Mint a magyar kultúra, a hagyományaink iránt egyre fogyatkozó számban érdeklődők, évtizedek óta néven is számon tartottuk, tartjuk egymást. Mert a szórványban minden anyanyelven megszólaló várvédő fontos. Egy ilyen szorgos, olykor csak közharcos várvédő, máskor parancsnokoló tiszt Berecz Gábor is. Nem mindig várkapitányi minőségben, de mindig ott, ahol a fal gyengül, ahol a várvédők lankadni látszanak. És jó volt vele együtt egy kis meleget érezni az anyanyelv búvkörében, amikor a diktatúrában az iskolán és templomon kívül egyre kevesebb helyen nyílt lehetőség megszólalni Petőfi vagy Arany varázslatosan szép nyelvén.

Jó negyedszázada, amióta valamivel tágasabb tér nyílt nemzetiségi kultúránk ápolására, közeli kapcsolatba is kerültünk Berecz Gáborral. Az RMDSZ-ben is, s az 1990-ben újjáalakított Kölcsey Egyesületben is. Ő az utóbbiban foglalt el vezető tisztségeket néhai társasági tagunk, Pávai Gyula egyesületi elnök mellett, én az előbbiben. Közösen serénykedtünk az anyanyelvi oktatás és a kultúra pátyolgatásában Aradon és a megyében. Gábor a 2003-ban ismét önálló kiadványként megjelenő – több mint egy évtizeden keresztül, anyagi támogatás hiányában a *Jelen*, majd *Nyugati Jelen* napilap havi mellékletenként látott napvilágot –, az eredetileg 1943-ban egyetlen dél-erdélyi kulturális folyóiratként indult *Havi Szemle* művelődési szemle új sorozatának szerkesztőjeként buzgólkodott Pávai Gyula főszerkesztő segédjeként. Pávai Marosvásárhelyre távozását követően vette át a lapszerkesztés felelősségteljes munkáját. Neki köszönhető a megváltozott formátum, a jelenlegi tartalmas és izléses kivitel, az áttérés a negyedévenkénti megjelenésre, és az új cím is: *3Havi Szemle*.

S bár társaságunkban, a Partiumi és Bánsági Műemlékvédő és

Emlékhely Társaságban nem a magánélet vagy a pályafutás számbavétele, hanem a tevékenység a fontos, essen mégis néhány szó Berecz Gáborról, a magánemberről is. 1950. április 16-án született Aradon. Az egykori Katolikus Főgimnázium utódjában, a Csiky Gergely Főgimnázium elődjében érettségizett 1969-ben. Az úgy nevezett „kétnyelvű” iskola időszakában. Azt követően Aradon építészeti technikumot végzett, több kisipari szövetkezetben volt építésztechnikus, főtechnikus, művezető.

Az 1989-es rendszerváltást követően magáncéget alapított, építési szolgáltatásokat végzett, majd egy fafeldolgozó magáncégnek lett igazgatója nyugdíjazásáig. Egy gyermeke van, aki ugyanabban a tanintézetben érettségizett, mint édesapja. Kiváló eredménnyel!

Berecz Gábor az aradi *Szövétnek* munkatársaként Stoi Demeterrel (Dumitru maga kérte, hogy nevét így írjuk a művelődési folyóiratban) éveken keresztül közölt címertani ismertetések, valamint leírásokat Arad megyei településeinek pecsétjeiről. Sakklevezői sikereiről talán egyesületi társunk, Makai Zoltán tudna részletesebben beszámolni. Én az iskolai kosárlabdacsapat oszlopos tagjaként is ismertem.

Jelenleg a Kölcsey Egyesület elnöki tisztségét tölti be, nagy szerepet vállalt a Kárpát-medencei Irodalmi Társaságok Szövetsége (KITÁSZ) tavalyi, nagy sikerrel zárult aradi megrendezésében. Segítőkézsége, ügybuzgalma közmondásos Aradon. Jelen van előadásokon, kiállításnyitókon, könyvbemutatókon, versenyeken. Képviseli a „Kölcseyt” határon innen és túl. Tevékenységét több elismerő oklevéllel jutalmazták. Ezeket gazdagítja a most odaítélt rangos kitüntetés.

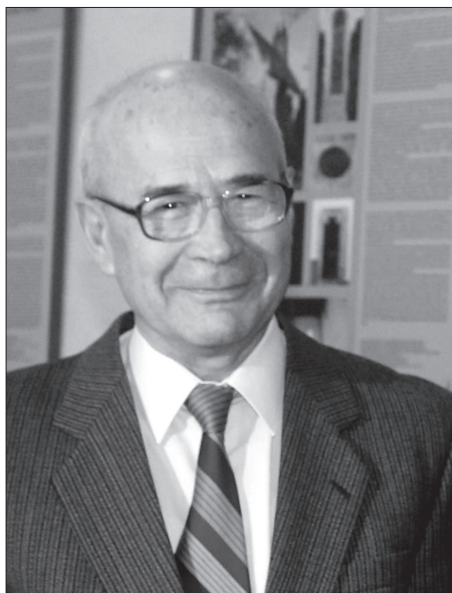
Szívből gratulálok neki a kiérdemelt Fényes Elek-díjhoz.

(Elhangzott 2017. szeptember 1-jén Nagyváradon, a Partiumi Honismereti Konferencián.)

Wanek Ferenc

Gaal György méltatása

Gaal György. A Partiumi és Bánsági Műemlékvédő és Emlékhely Egyesület díjazottairól készült képek Horváth László felvételei

A dálnoki Gaál család ősei (Gaal György és Miklós) 1644-ben kaptak nemesi oklevelet és címet. A nagypapa, dálnoki Gaal Jenő a mezősgéi Mócs község szolgabírója volt, egyben református főgondnok.

Édesapja, idősebbik Gaal György jogászdiplomával saját, több száz holdas birtokukon (Mócson, de főleg Magyar-kajánon) gazdálkodott, amíg a proletárdiktatúra vagyontól meg nem fosztotta, megbízhatatlannak nem nyilvánította. DO-sként (domiciliu obligatoriu = kényszerlakhely) egyetlen esélyt engedtek neki kenyérkeresetre, előbb kamion-, majd szemeteskoscsi-sofőrként – e munkakörökben is példásan, zokszó nélkül megállta helyét. Így lett Kolozsvár legendás „szemetesbárója”.

Anyai ágon a kissolymosi Gyergyai család sarja, melynek tagjai székely lófőleszármazottak 1652-től, Mihály nevű ősük révén.

Az unitárius kissolymosi Gyergyai család egyik neves elődje, Gyergyai Ferenc, Kolozsvár város száztagú vezetőségének tagja (akárcsak két nemzedéken keresztül örökösei) már akár Gaal György szellemi elődjeként is számon tartható, hiszen három társával, 1734-ben a város latin nyelvű ismertetőjét kiadta, melyet 1944-ben Márkos Albert fordításában magyarul is megjelentettek.

Másik ősét, Gyergyai Sámuel az 1848–49-es forradalom és szabadságharcban való részvételéért minden vagyonától megfosztva, öt éves várbörtönre ítélték.

Ennek fia az a Bécsben tanult kiváló kolozsvári sebészorvos, idősebb Gyergyai Árpád, aki egész fiatalon, tanársegédként részt vett a Kolozsvári Tudományegyetem Bonctani Intézetének elindításában, valamint 1876-ban az Orvos-Természettudományi Társulat megalapításában. Sebészettörténeti munkássága is kiemelkedő. Igen korán, 36 éves korában, fia születését három hónappal megelőzve halt meg, orvosi

ténykedése áldozataként, tüdőgyulladásban.

Fia, ifjabb Gyergyai Árpád – Gaal György anyai nagypapa – már 1916-ban rendkívüli egyetemi tanár volt a Kolozsvári Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetemen, majd az impériumváltást követően magánkórházat vezetett, s csak 1940 és 1945 között kerülhetett újra az egyetemi tanszékre, amikor a szegedi száműzetésből visszatért egyetemének fül-orr-gégész professzora volt. Gyermekai közül kettő fül-orr-gégész szakorvos és egy (Gyergyai Ferenc Pál) kórbonctan professzor lett (Marosvásárhelyen).

Ifjabb Gyergyai Árpád leánya, Kornélia Gabriella – Gaal György édesanyja – agrármérnöki diplomát szerzett a kolozsvári Mezőgazdasági Akadémián, ahol 1945 és 1953 között tanársegéd, majd adjunktus volt, ezt követően mint megbízhatatlan társadalmi származású egyént elbocsájtották, még a szakmában is csak nehezen maradhatott, megfeszített terepi munkát vállalva, 1957-ig – ekkor már e munkakörben sem túrték meg. Nyugdíjazásáig (1972) gépírással, végül, mikor enyhült a proletárdiktatúra, könyvelőként kereste kenyerét.

Gaal György 1948. február 16-án született Kolozsvárt. Igen szegényes, zsúfolt kényszerlakhelyeken nevelkedett. Szülei megkímélték attól, hogy származása miatt „társadalmi büntudattal” éljen, sokáig semmit nem mondtak neki a család megbélyegzettségéről, egyedül az tűnt fel neki, hogy sem pionír, sem IMSZ- vagy KISZ-tag nem lehetett kiváló tanulmányi előmenetele ellenére. Iskoláit a volt Református Fiúgimnáziumban, akkor Ady-Šincai Líceumban végezte, megtapasztalva az iskolaegyesítést, majd a magyar tagozat leépítését és felszámolását – hiszen tanárként, egy időre ide visszakerült.

Gaal Györgyöt szülei – a családi hagyományra alapozva – orvosnak szánták, de a vegytantól megriadva, az irodalomba pedig tanára révén beleszeretve, az utóbbit választotta, így

magyar–angol szakon végzett a kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetemen, 1971-ben.

Már diákkorában az irodalomtörténettel jegyezte el magát, a kar Magyar Irodalomtudományi Diákkörét is ő vezette, ugyanakkor részt vett a Gaál Gábor Irodalmi Kör működésében is, sőt, az akkor alakult háromnyelvű (román, magyar, német) kulturális diáklap, az *Echinox* magyar oldalának szerkesztésével is őt bízták meg. Ez utóbbi feladatot egy ideig az egyetem bevégezte után is vállalta.

1971-ben került magyar–angol szakos tanárként egykori iskolájába, majd annak magyar osztályai elsorvasztásakor az akkori 11-es (ma Báthori István néven működő) és a 3-as számú (ma Apáczai Líceum) középiskolákban tanított, végül, 1982-től a Brassai Sámuel Líceum lett a munkahelye.

1980-ban megvédte doktori dolgozatát, melynek témája Kristóf György élete, irodalomtörténeti és tanári munkássága volt.

1985-től, középiskolai oktatói munkájával párhuzamosan, az Egyetemi Fokú Egységes Protestáns Teológiai Intézet magyar nyelv- és irodalom tanára lett, nyugdíjazásáig (2008).

Az 1980-as évek elején feleségül vette Magyarai Magdaléna Pálma Viola belgyógyász szakorvost, aki az 1990-es évek legelejétől nyugdíjazásáig (2015) a Kolozsvári Rákkutató Intézet megbecsült szakorvosa, a magyar betegek mentora volt. Példás házasságukból sajnos nem született gyerek.

Irodalomtörténeti munkásságán túl számos könyve és tanulmánya foglalkozik tudomány- (orvos,

természettudomány) és oktatástörténettel. Irodalomtudományi kötetek, irodalmi antológiák hosszú sorát szerkesztette, az általa szerkesztett folyóiratok számát is alig lehetne felsorolni. De itt mindenekelőtt helytörténeti munkásságát méltatnám. Hiszen a Fényes Elek-díjat ennek révén érdemelte ki.

Így már az 1970-es évektől behatóan foglalkozott a Házsongárdi temető történetével, az ott nyugvó kiválóságokkal, művészettörténeti síremlékekkel. Előbb folyóiratokban, évkönyvekben (*Utunk*, *Korunk*, *Korunk Évkönyv*), majd önálló kötetekben (*A Házsongárdi temető térképe*, 1994; *Tört kövön és porladó kereszten*, 1997-től hét állandóan bővített kiadásban; *Örök Házsongárd*, 2010 – Gránitz Miklós társszerzővel; *A Házsongárdtól a Kismezőig*, 2016). Másik visszatérő helytörténeti témája maga Kolozsvár, előbb folyóiratcikkek és könyvfejezetek (*A kolozsvári diák-színházas múltjából*, *Művelődés*, 1973; *A kolozsvári egyetem orvosi karának épületei és építkezései*, *Orvostudományi Értesítő*, 1998; *Kolozsvár kétezer esztendeje dátumokban*, *Kolozsvár 1000 éve*, 2001; *Kolozsmonostor titkai*, *Művelődés*, 2004; *Ahol Mátyás született*, *Művelődés*, 2004), majd önálló kötetek formájában (*Kalauz a régi és az új Kolozsvárhoz*, 1992; *Magyarok utcája*, 1995; *Egyetem a Farkas utcában*, 2001, bővítve 2012; *Kolozsvár*, Millenniumi kalauz, 2001; *A százéves kollégium*, 2001; *Ház a Főtér sarkán*, 2004; *Kolozsvár vonzásában*, 2005; *Képes Kolozsvár*, 2007, bővítve 2012; *Kolozsvár*, Történelmi városkalauz, 2011; *Cluj-Napoca, Ghid turistic, istoric, cultural*, 2014; *Születtek Kolozsvárt*, 2016; *Kolozsvár a századok sodrában*,

Várostarténeti kronológia, 2016 stb.). Számos kiemelkedő kultúrtörténeti személyiséggel foglalkozott cikkekben és monográfiákban (Aradi Viktor, Berde Áron, Brassai Sámuel, Gál Kelemen, Gyallay Domokos, Kelemen Lajos, Kristóf György stb.)

Helytörténeti irodalmi munkássága mellett alapítója, 1990-től alelnöke, és 2003-tól folyamatosan elnöke a Kelemen Lajos Műemlékvédő Társaságnak, a Házsongárd Alapítvány ügyvezető elnöke 1999-től, az Erdélyi Múzeum-Egyesület nagyválasztmányi tagja 2002-től, magyar irodalmi társulatok tagja, a Magyar Tudományos Akadémia köztestületi tagja.

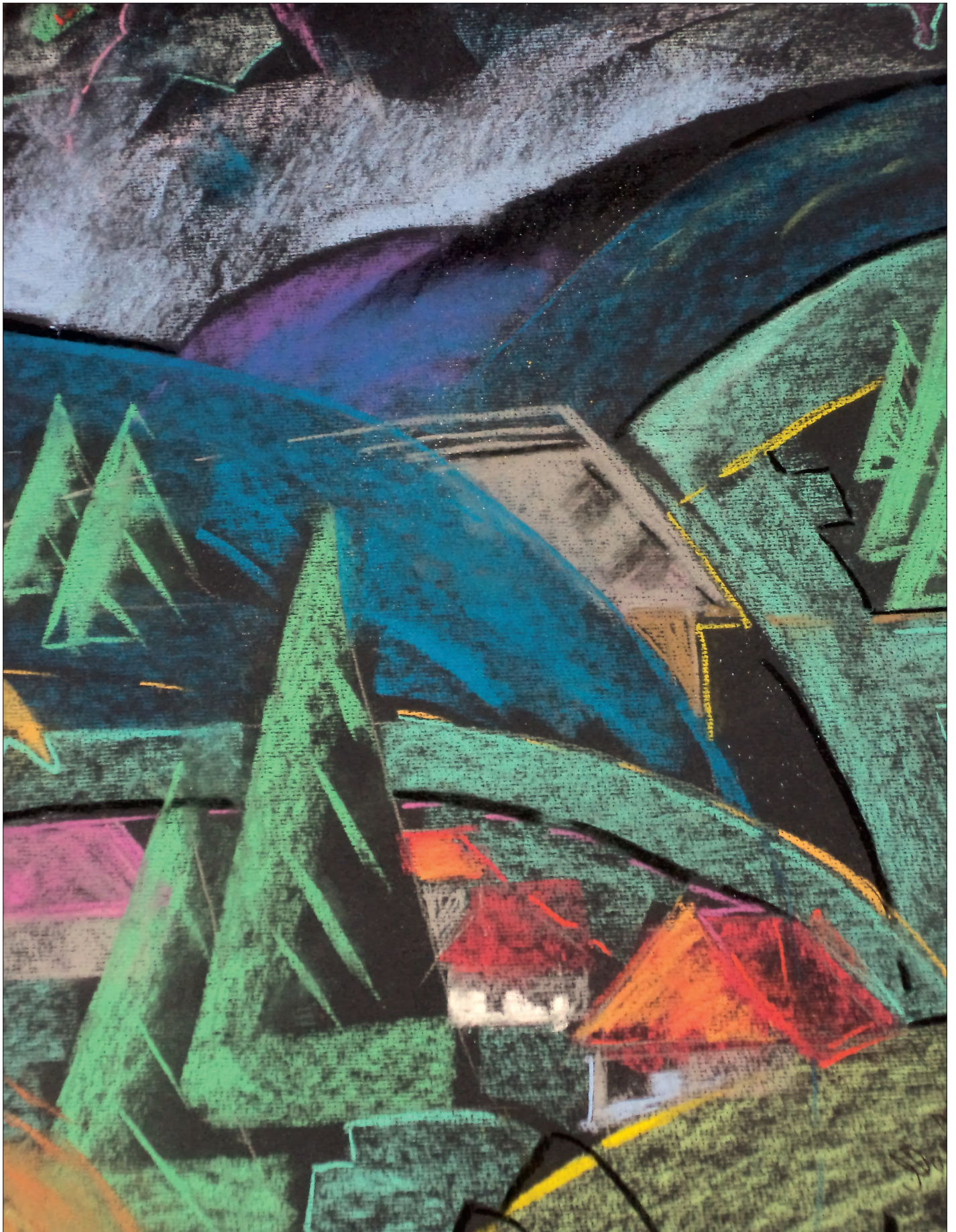
Munkásságának érdemi elismerését számos kitüntetés igazolja: a Romániai Írószövetség díjai (1999, 2004, 2009), az Erdélyi Múzeum-Egyesület helytörténeti pályázatának díjazottja (1991), Gr. Mikó Imre-díj (2008), Spielmann József Orvostörténeti díj (2009), a Romániai Magyar Pedagógus Szövetség Apáczai-díja (2004), Hódmezővásárhelyi tiszteletbeli polgára (2005), az Oktatásiügyi Minisztérium Gheorghe Lazăr érdemdiplomájának I. fokozata (2006), a Magyar Kultúra Lovagja (2007), a Protestáns Teológiai Intézet tiszteletbeli professzora (2007), az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület tiszteletbeli tagja (2010), a Magyar Érdemrend lovagkeresztjének birtokosa (2012) stb.

Tisztem csak annyi lehet, hogy ezeket elmondva, baráti szeretettel gratuláljak Gaal Györgynek igazán megérdemelt jelen kitüntetéséhez.

(Elhangzott 2017. szeptember 1-jén Nagyváradon, a Partiumi Honismereti Konferencián.)

Természet. Nagy-Imecs Zsuzsánna pasztelleje

Gyimesek más szemmel